

TÁBOROZNI, KÖZÖSSÉG, TANULÁS, SZABADIDŐ, JÁTÉK

JÓ!

MÓDSZERTANI KIADVÁNY

GOMÁNY MELINDA, KALÓNÉ GYENES RÉKA, TARJÁNI TÜNDE, TENGELY ADRIENN, HERPAINÉ LAKÓ JUDIT,
FEKETE ILONA DÓRA, MEZEI SÁNDORNÉ, OSZLÁNCZI TÍMEA, PÓCS MÁRIA MAGDOLNA

KÖZÖSSÉG, TANULÁS, SZABADIDŐ, JÁTÉK

TÁBOROZNI JÓ!

MÓDSZERTANI KIADVÁNY

KÖZÖSSÉG, TANULÁS, SZABADIDŐ, JÁTÉK

TÁBOROZNI JÓ!

MÓDSZERTANI KIADVÁNY

LÍCEUM KIADÓ
EGER, 2014

KÉSZÜLT AZ ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA ANDRAGÓGIAI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI TANSZÉKÉNEK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTETTE:
Herpainé Lakó Judit

ÍRTÁK:
Gomány Melinda • Kalóné Gyenes Réka • Tarjáni Tünde • Tengely Adrienn • Herpainé Lakó Judit
Fekete Ilona Dóra • Mezei Sándorné • Oszlánczi Tímea • Pócs Mária Magdolna

SZAKMAI LEKTOR:
Sándor József

ANYANYELVI LEKTOR:
Antal Judit

A KÖTET FOTÓMELLÉKLETÉBEN TALÁLHATÓ FÉNYKÉPEKET KÉSZÍTETTE:
Tarjáni Tünde

A KIADVÁNY ELEKTRONIKUS VÁLTOZATA KERESHETŐ ÉS LETÖLTHETŐ AZ ALÁBBI CÍMEN:
<http://webpac.ektf.hu/WebPac/CorvinaWeb>

ISBN 978-615-5250-57-6

A kiadásért felelős
az Eszterházy Károly Főiskola rektora.
Megjelent az EKF Líceum Kiadó gondozásában.
Igazgató: Czeglédi László
Felelős szerkesztő: Zimányi Árpád

Nyomdai munkák: Garamond 91 Kft.
Műszaki szerkesztő: Veres Imre
Grafika és tördelés: Molnár Zoltán

Megjelent 2014-ben.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	6
Szerkesztői előszó	7
CSALÁDALAPÍTÁS	8
1.1. Táborindító játék, ismerkedés (<i>Herpainé Lakó Judit</i>)	8
1.2. Családalapítás; csapatépítő játék (<i>Tarjáni Tünde</i>)	11
1.3. A Ruszkai Dobó-család legendája (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	20
1.4. Az Eszterházy-család élete (<i>Gomány Melinda</i>)	23
1.5. A Hunyadi-család (<i>Tarjáni Tünde</i>)	34
1.6. I. Szent István és családjának élete (<i>Herpainé Lakó Judit</i>)	40
1.7. Családfa és címer készítése (<i>Gomány Melinda</i>)	46
1.8. Anekdoták a híres történelmi családokról (<i>Tengely Adrienn</i>)	48
1.8.1. Szent István és családja (<i>Tengely Adrienn</i>)	48
1.8.2. A Hunyadi-család (<i>Tengely Adrienn</i>)	51
1.8.3. A Dobó-család (<i>Tengely Adrienn</i>)	54
1.8.4. Az Eszterházy-család (<i>Tengely Adrienn</i>)	58
1.9. Családi ars poëtika készítés (<i>Tarjáni Tünde</i>)	61
1.10. Szerepjátékok (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	62
ŐSKOR	63
2.1. Ilona-völgyi túra gyűjtögetéssel (<i>Gomány Melinda</i>)	63
2.2. Őskori eszközök készítése (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	72
2.3. Családok játékos vetélkedője az őskorban (<i>Tarjáni Tünde</i>)	74
2.4. Tűztánc és ősi ének (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	77
ÓKOR	78
3.1. Ókori olimpiai játékok (<i>Gomány Melinda</i>)	78
3.2. Drámajátékok (<i>Fekete Ilona Dóra</i>)	84
3.3. Római jogi vitafórum (<i>Oszlanczi Tímea</i>)	87
3.4. Ókori színjátszás (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	88
KÖZÉPKOR	92
4.1. Középkori udvari etikett (<i>Pócs Mária Magdolna</i>)	92
4.2. Trubadúrok a királyi udvarban (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	94
4.3. Ékszerkészítés (<i>Mezei Sándorné</i>)	97
4.4. Kódexkészítés; papírméretés, pecsét, iniciálé (<i>Gomány Melinda</i>)	101
4.5. Szent Iván-i tűzugrás (<i>Gomány Melinda</i>)	105
ÚJKOR	109
5.1. Térképes hulladékvadászat (<i>Gomány Melinda</i>)	109
5.2. Számháború a szabadalmi jogokért (<i>Tarjáni Tünde</i>)	112
5.3. Találmányok találmánya (<i>Kalóné Gyenes Réka</i>)	114
5.4. Bátorságpróba (<i>Gomány Melinda</i>)	117
LEGÚJABB KOR	118
6.1. K-VÍZ-es játékok (<i>Gomány Melinda</i>)	118
6.2. Strandröplabda-bajnokság (<i>Gomány Melinda</i>)	121
6.3. Strand-vetélkedő (<i>Gomány Melinda</i>)	123
6.4. Floorball-bajnokság (<i>Gomány Melinda</i>)	125
TÁBORZÁRÁS	128
7.1. Táborzáró foglalkozás (<i>Herpainé Lakó Judit</i>)	128
Fotómelléklet	129

ELŐSZÓ

Napjaink változó életviteli, életvezetési szokásai, a „valamihez” való alkalmazkodás számos új kihívást jelent pedagógusok, szülők, gyermekek számára egyaránt. A tanulás, a kikapcsolódás formái, feltételei egyre szélesebb skálát, lehetőséget kínálnak. A kérdés: melyek a helyes irány és arány megtalálásának mutatói, jellemzői, eligazító pontok, annak érdekében, hogy nevelés – tanulás ne teher, ne pusztán küzdelem legyen.

Számos tudós, művész, neves író életútjára visszatekintve meghatározónak nevezi gyermekkorát, szülői, pedagógusi hatásokat melyek óvó figyelemmel fejlesztették tehetségét és példájukkal növelték szorgalmát. A következtetés mindig ugyanaz, szorgalom, aktivitás, kedvvel végzett tanulás és munka nélkül nem érhetjük el céljainkat. Mindehhez kell az a közösség, mely értelem, érzelem és akarat együttes hatásával építi identitásunkat, személyiségünk harmóniáját.

A produktív teljesítmény növekedése csak a jó együttműködés feltételei között valósítható meg. Az iskolában töltött idő növekedése – szinte egész napos – új munkaformákat, tanulási színtereket, módszereket követel meg, tesz szükségessé, melyek az együttműködés megtanulásának és gyakorlásának lehetőségét nyújtják. Ezáltal a tanulás és a hasznos időtöltés – szabadidő – csoportos tanulási folyamattá, közösséget és egyént egyaránt fejlesztő foglalkozássá válhat, válik. Megkülönböztetett szerepe van ebben a különböző évszakokban, hosszabb-rövidebb időtartamra szervezett **táboroknak**, melyek programjaikkal példát adnak a hasznos és értelmes időtöltés lehetséges módjaira.

A játékos formák lehetőséget adnak a munkamegosztáson alapuló tanulás elsajátításához, a különböző szociális szerepek begyakorlásához, az együttélés és együttműködés szabályainak kimunkálásához, a konfliktusok kezeléséhez, az érdekek kifejezéséhez, a kölcsönös megértést segítő vitákhoz, más korok, nemzetek gondolkodásának, cselekedeteinek, hitvilágának, világképének megértéséhez.

Bizony csak a „száraz” ismeretanyagra fókuszáló tanítás – tanulás nagyon fárasztó. Ezért is kellene azok a tárgyi érdeklődésen túlmutató foglalkozási, tananyagfeldolgozási elemek is, melyek élményszerűen dolgozzák fel az ismereteket. Ennek legjobb módja a játék.

Az értelmes és érdekes, a gyermekek társaik körében végzett időtöltésének megszervezése ma a felnőttek, szülők, pedagógusok felelősége, mert a játékkultúra hagyományos formái leépültek.

Napjainkban már sok olyan könyvet találunk, melyet hivatásukat szerető, kreativitásról és találmányokról tanúskodó pedagógusok írtak. A mozgásos játékoktól a gondolkodást fejlesztő, ismerteket bővítő, a személyiséget és együttműködést fejlesztőkig.

A tanszékünkön folyó Játék- és szabadidő-szervező tanárképzés számtalan visszajelzés szerint sikeresen bővítette az itt végzettek módszertani kultúráját, intézményeik és személyes munkájuk eredményességét.

A kötet az Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet pedagógusaival való együttműködésben, közös tapasztalatok, élményt, tudást, ismereteket adó foglalkozások alapján készült.

Köszönet a fejezetek szerzőinek, a segítséget és sokoldalú támogatást adó vezető kollégáknak.

Eger, 2014. április 5.

Dr. Tóth András
tanszékvezető, egyetemi docens
Eszterházy Károly Főiskola
Andragógiai és Közművelődési Tanszék

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A kötet elkészítésének ötlete – melyet most kezében tart a kedves olvasó – két évvel ezelőtt, egy sikeresen lebonyolított tábor végeztével merült fel bennünk. A tábor szervezésekor, tematikájának kitalálásánál mindannyian rengeteg elképzeléssel álltunk elő, végül közös megegyezéssel a történelmi korszakokat hívtuk segítségül a program kerettörténetének kialakításához. Hétnapos rendezvényünk helyszínéül az egri Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet parádfürdői Csevice Erdei Iskolája szolgált, mely kiváló lehetőségeket biztosított mind a természeti, mind az épített környezet vonatkozásában.

A foglalkozások megtervezésénél és a kiadvány szerkesztésénél célul tűztük ki, hogy olyan jól használható, áttekinthető, komplett dokumentációval rendelkező módszertani segédanyagot készítsünk, mely a táborok szakmai megvalósításához nyújt segítséget pedagógusoknak, szabadidő-szervezőknek, művelődésszervezőknek és mindenkinek, aki tábort kíván szervezni.

A terveket úgy alakítottuk ki, hogy a foglalkozások a segédletek alapján teljes mértékig megvalósíthatóak legyenek. A hétnapos program egészben is kivitelezhető, de akár egy-egy foglalkozás ki is emelhető és önállóan is lebonyolítható tábori kereteken belül, vagy egyéb szabadidős programok elemeként (történelmi játszótér, vetélkedő stb.), illetve tanórai foglalkozások részeként is. A kiadványban szereplő internetes elérhetőségek, források a szerkesztési munka idején ellenőrzésre kerültek, a későbbi esetleges változásokért felelősséget nem tudunk vállalni. A könyv elektronikus formában is elérhető az impresszumban található címen.

A kötetben található közösségi programok a már említett tábor alkalmával kipróbálásra kerültek, beváltak. Mivel a táborban 28 fő (7–10. évfolyamos diák) vett részt, ezért a dokumentumokban is ezekkel a létszámokkal terveztünk, de ez tetszőlegesen módosítható a résztvevők számához igazítva.

A tábor első napja a „Családalapítás” jegyében telt, amikor játékos keretek között létrejöttek a familiák,

azaz a tábori közösség alapegységei. Négy, a magyar történelemben híres dinasztiát alakítottunk ki a gyerekekből (a Szent István-, a Hunyadi-, az Eszterházy- és a Dobó-család).

Két utóbbi azért került be, mert a résztvevők a korábban már említett Gyakorlóiskolába jártak. A további napokon a programok az őskor, ókor, középkor, újkor és a legújabb kor jeles eseményei, történései köré szerveződtek, melyeken a családok játszottak vagy egyszerre, vagy forgószínpadszerűen elosztva. Az utolsó nap, a hazautazás előtt egy rövid táborzáró foglalkozás és a táborzáró gyűlés került lebonyolításra. A remek hangulatról adnak tanúbizonyságot a kötet végén található fotók, életképek.

Bízunk benne, hogy jól használható, a gyakorlatban is alkalmazható módszertani anyagot készítettünk!

Ezúton is szeretném kifejezni köszönetemet és hálámat: **szerzőtársaimnak**, akik kreatív gondolkodásukkal, kiváló ötleteikkel, pontos, precíz munkájukkal és lelkesedésükkel létrehozták ezt a kötetet;

Dr. Tóth Andrásnak, az Eszterházy Károly Főiskola Andragógiai és Közművelődési Tanszék tanszékvezető egyetemi docensének, aki a szakmai támogatás mellett megteremtette az anyagi forrásokat is a kiadvány megjelentetéséhez;

Sándor Józsefnek, az egri Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet igazgatójának, hogy lehetővé tette a parádi táborozást és a kötetet lektorálta;

Veres Imre barátomnak, a Garamond Kiadványszerkesztő Stúdió ügyvezetőjének, aki szakértő tanácsaival, iránymutatásaival, javaslataival nagy segítségemre volt a szerkesztési munkálatokban;

Molnár Zoltánnak, aki a kiadvány szerkesztési munkáit türelemmel, precizitással és nagy szakértelemmel végezte;

és mindenkinek, akik munkájukkal, javaslataikkal segítették e könyv összeállítását, létrejöttét.

Eger, 2014. április 5.

Herpainé Lakó Judit
a kötet szerkesztője
adjunktus
Eszterházy Károly Főiskola
Andragógiai és Közművelődési Tanszék

1.1. TÁBORINDÍTÓ JÁTÉK, ISMERKEDÉS

Készítette: Herpainé Lakó Judit

Résztevők: 28 fő + a táborban részt vevő táborvezetők, foglalkozásvezetők + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc

Témák: Játékos ismerkedés a táborlakókkal, egymás keresztnévének megtanulása, megszólítás, alapvető személyiségjegyek megismerése.

A kompetencia-fejlesztés fókuszai:

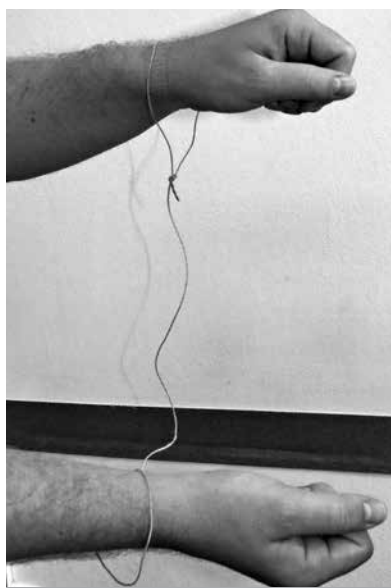
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás;
- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, kreativitás, egyéni kifejezőkészség;

Eszköz-, kelléki igény:

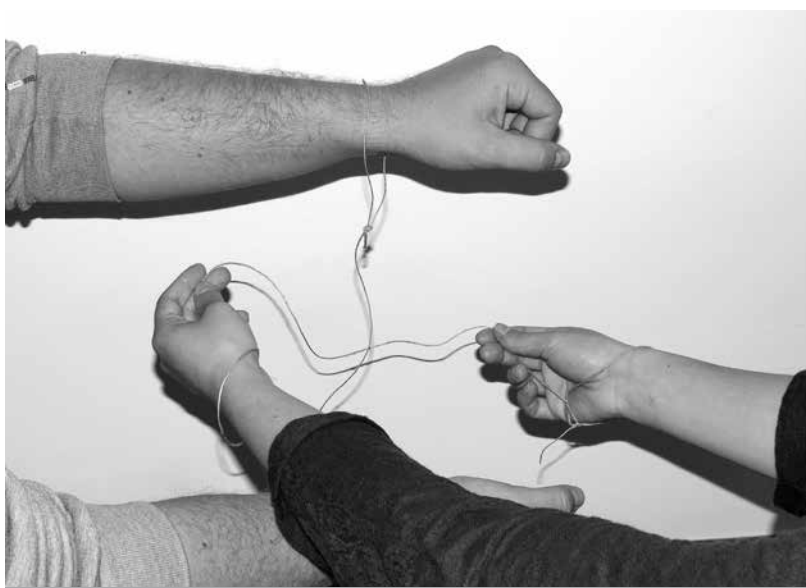
- újságpapír
- fonal
- olló

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
20	A gyerekek és a felnőttek körben ülnek, mindenki röviden bemutatkozik.	figyelem, együttműködés, egymásra figyelés, kommunikáció	frontális munka	
15	Névlánc A gyerekek és a felnőttek körben ülnek. A játékvezetőtől jobbra ülő játékos bemutatkozik a keresztnévén – ahogy szeretné, hogy szólítsák a többiek. A mellette ülő játékos megismétli a szomszédja nevét, majd hozzámondja a sajátját. A játékvezetőnek lesz a legnehezebb dolga, hiszen a kör végén mindenki nevét el kell ismételnie. A játék ismétlésénél már a többieknek is a teljes láncot kell elmondania. Érdeemes helycsere után újra játszani a játékot.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információ-átadás, figyelem, memória fejlesztése	frontális munka, tanári magyarázat	
20	Névgyakorlás fejre csapkodással A csoport tagjai körben ülnek, a játékvezető a kör közepére áll, kezébe veszi az összetekert újságpapírt. Kimond egy nevet, akinek minél gyorsabban kell egy másik nevet mondania. Ha ez nem sikerül, akkor a játékvezető rácsap a kiszemelt fejére az újságpapírral és helyet cserélnek. Ha már sikerült jól megtanulni a neveket, lehet változtatni, például állat- vagy gyümölcsnevekkel játszani tovább.	memória fejlesztése, koncentráció, figyelem, reakciókészség		újságpapír

15	<p>Szabaduló-művészek</p> <p>A tanulók párokat alkotnak (fontos, hogy ne ismerjék egymást korábbról). A pár egyik tagja a csuklóira húzza a fonalból készített „bilincset”, kinyújtja a karjait. A pár másik tagja az egyik csuklójára felhúzza a bilincset, és függőlegesen az első játékos teste és bilincse közé helyezi és utána felhúzza a másik csuklójára is.</p> <p>A feladat az, hogy úgy kell kiszabadítani magukat és különválni, hogy közben nem vehetik le a játékosok a bilincset, nem bújhatnak ki belőle, nem vágthatják el a fonalat.</p> <p>Játék közben a pároknak együtt kell működniük, beszélgetniük és kreatív megoldási lehetőségeket kitalálniuk.</p> <p>A feladat megoldása: A játékosok teljes testtel próbálják először megoldani a feladványt, viszont nagyon egyszerű, az egyik csukló körüli átbújtatás a helyes megoldás.</p>	<p>kreativitás, kifejezőkészség, kommunikáció, kombinációs készség, ügyesség, egymásra figyelés, türelem</p>	<p>munka párokban</p>	<p>– fonalból minden játékos számára egy bilincset készítünk –olló</p> <p>1.1. melléklet: Képek a bilincs felvételéről és a feladat megoldásáról</p>
20	<p>Azonosságok</p> <p>3-4 fős csapatokra osztjuk a játékosokat.</p> <p>A csapatoknak keresniük kell három olyan külső vagy belső tulajdonságot, amely valamennyi csapattagra érvényes. Ezeket a tulajdonságokat állókép formájában be kell mutatni a többi csapatnak, akiknek ki kell találni, mire is gondoltak.</p> <p>A játék végén közösen értékeljük a látott és tapasztalt dolgokat.</p>	<p>egymásra figyelés, kombinációs készség, együttműködés, kommunikáció</p>	<p>csoportos mozgásos játék</p>	

1.1. melléklet:

1. kép: A bilincs felvétele (a szerző felvétele)

2. kép: A másik játékos is belebújik a bilincsbe (a szerző felvétele)

3. kép: Szabadulási próba I. (a szerző felvétele)

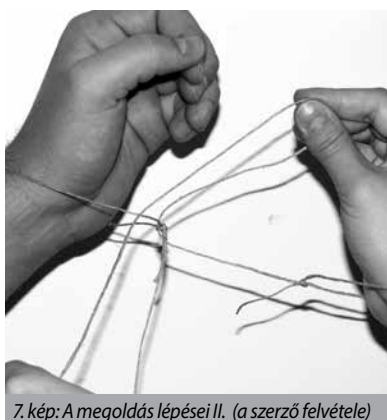
4. kép: Szabadulási próba II. (a szerző felvétele)

5. kép: Szabadulási próba III. (a szerző felvétele)

6. kép: A megoldás lépései I. (a szerző felvétele)

7. kép: A megoldás lépései II. (a szerző felvétele)

8. kép: A megoldás lépései III. (a szerző felvétele)

Felhasznált irodalom:

BÁNYAI Sándor–MAKAI Katalin: Szabadidő-kalauz, Budapest 2005, RAABE Tanácsadó és Kiadó Kft.

SZAKALL Judit: Táborozás. Budapest, Marczibányi téri Művelődési Központ, 2012.

Több mint játék. (szerk.: LOHÁSZ Cecília, SÖREGI Viktória) Természetjáró Fiatalok Szövetsége, Budapest, Magánkiadás, 2008.

1.2. CSALÁDALAPÍTÁS; CSAPATÉPÍTŐ JÁTÉK

Készítette: Tarjáni Tünde

Résztevők: 28 fő + 1 játévezető

Időkeret: 60 perc

Eszköz-, kellékgény:

- 28 db karakterkártya

A játék szerepe, témája, menete: A játék a tábor során együttműködő 7 fős csapatok kialakítására szolgál. 4 nagy történelmi családot fogunk játékos módon kialakítani: Szent Istvánét, a Hunyadiakét, Dobóét és Eszterházyét. Az első napon megalakított családok fognak egy héten át „utazni” az időben, a tábor ideje alatt a legfőbb szervezeti egységek lesznek. A diákok nem szimpátia alapján választják ki családtagjaikat, hanem véletlenszerűen „kapnak” rokonokat, akiket a hét folyamán jobban megismernek majd, amely mellett természetesen lehetőség lesz a szimpátia-választásokra is a tágabb közösségen belül. Ugyanakkor a résztvevők játékos módon jutnak hozzá ismeretekhez meghatározó történelmi személyiségekről, családokról, történelmi korok jellemzőiről.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: kapcsolatteremtő készség, önállóság, rendszerezés képessége;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- társas kompetenciák: együttműködés, csapatban gondolkodás, feladatvállalás.

Előkészületek: Mivel a táborban 28 diák vesz részt, ennek megfelelően 4 db 7 fős családot fogunk létrehozni. Kiválasztjuk a történelmi családok neves személyiségeit, majd megírjuk az egyes családok rövid történetét, amely történelmi adatokon alapul. Ezután elkészítjük a kártyákat, amelyeken a játékhoz szükséges adatok szerepelnek. Természetesen a kártyalapokon a családok tagjai keresztnéven lesznek feltüntetve.

A résztvevők számára elkészített egyedi kártyán az alábbi információknak kell szerepelniük:

- A játékos keresztnéve, vagy arra utalás
- A játékos szüleinek keresztnéve (hacsak nem beházasodott családtagról van szó)
- A játékos házastársának a keresztnéve, vagy arra utalás (ha van)
- A játékos testvéreinek, testvéreinek a keresztnéve, vagy arra utalás (ha van)
- A játékos gyermekének, gyermekeinek a keresztnéve, vagy arra utalás (ha van)
- Egy rövid kiragadott részlet a család történetéből

Idő (perc)	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A játékszabályok és a játék menetének ismertetése: Mindenki húz egy papírlapot, amely tartalmazza az illető személyazonosságát, valamint néhány információt a rokonságára vonatkozóan. A családfeőknek kell a családtagjaik segítségével saját rokonságukat összegyűjteni, valamint az így létrejövő klánnak a céduláikon szereplő „őstörténet-fosztlányokból” össze kell állítania a családi eredetmondát.	hallott szöveg értése, koncentrációs készség	játévezetői információközlés frontálisan	
20	A kutatás: a családtagok megkeresésének folyamata. Először 2-3 fős rokonság találja meg egymást, majd egyre többen keresik a családtagokat, míg végül összejön a család. A végjáték a pontosítás, a családtagoknak hitt idegenek kiközösítésének és az elveszett rokonok keresésének az időszak.	kommunikációs-, problémamegoldó-, együttműködési készség, rendszerezés képessége	egyéni és kis csoportos munka, játék	1.2. melléklet: A résztvevők számára elkészített 28 db cédula a családi történetből kiragadott információkkal.

20	A családok bemutatkozása egymásnak: A családtagok sorra bemutatkoznak, majd valaki felolvassa vagy elmondja a történetüket. Ezt mind a 4 család megteszi abban a sorrendben, ahogyan egymásra találtak. Akik elsőként állították fel a családfájukat, ők kezdik a bemutatkozást.	kommunikációs készség, rendszerezés képessége, előadói készség	csoportmunka	
10	A családok létrejöttének, jelentőségének ismertetése. A játékvezető elmondja a gyerekeknek, hogy a tábor ideje alatt a családok megmaradnak és időutazókként közös élményekkel gazdagodnak, a családi történet tehát napról napra gazdagodik majd. Minden este lesz családi bemutatkozásra lehetőség, történeteket adhatnak elő (már az első este is), illetve családi krónika készítése is feladatuk lesz.	koncentrációs készség	játékvezetői információközlés frontálisan, játékvezetői értékelés	

1.2. melléklet: Karakterkártyák

1.2.1. melléklet: István király családja

Te vagy a családfő. Neved jelentése: méltóságnév.
Nejed: az erdélyi Gyula lánya.
Kölköd fedőneve: Vajk.

december 25-én Istvánt egyházi szertartás keretei között királlyá koronázták. (Más lehetséges értelmezés szerint a koronázásra 1001. január 1-jén került sor.) István törvényei valóságos díszkiadásban jelentek meg pl. az ún. „Edmonti Kódexben” Szép kalligrafikai munka az „Intelmek” is, melyeket az uralkodásra szánt Imre herceg nevelésének szándékával fogalmazott a király maga. Az intelmek címzettje.

Neved jelentése: virágkoszorú.
Nejed: bajor hercegnő, Henrik bajor herceg leánya.
Kölköd neve: Imre, Ottó, Bernát, Ágota, Hedvig.

ezen az alapon akart volna Géza trónjára ülni. Álláspontja jogilag elfogadható volt. Sarolt azonban mást gondolt. Fiát, Istvánt a maga részéről is a toladó nagybácsi ellen hergelve, egyik okozója, felbujtója lett Koppány meggyilkolásának, akit felnégyeltek, és elhelyezték a négy test-fertályt, geometriailag csaknem pontos keresztalakot formálva, az ország négy pontján. 1000.

Neved jelentése: fehér menyét.
Férjed: Zolta és Taksony gyermeke.
Kölköd fedőneve: Vajk.

*Imre fiú erőteljes férfikorában halt meg. A trónra vezető útját keresztezte egy vadkan.
„Szent István királynak ’a nagylegenda szerint’ több fia volt, amint arról a ’Képes Krónika is említést tesz’. Az utókor a sorból csak az Imre előtt nem sokkal született.*

Neved jelentése: női tús, női kezes.
Férjed: egy szent ember, államot alapít.
Kölköd neve: Imre, Ottó, Bernát, Ágota, Hedvig.

*után az udvarban merényletet kíséreltek meg I. (Szent) István király ellen. István, feltehetően a sikertelen merénylet megtorlásaként, megcsonkította unokaöccsét, Vazul herceget, akinek három fia – Levente, András és Béla herceg – előbb Cseh-, majd Lengyelországba menekül. István rendeletére Vazult (alias Vászoly) szemkitolással megvakították, ill. fülbe öntött forró ólommal megsüketítették.
1038. augusztus 15-én halt meg I. (Szent) István magyar király. (Holttestét a székesfehérvári királyi bazilikában temették el.)*

Neved jelentése: hatalmas, híres, királyi.
 Nejed: ???
 Kölkeid tudtunkkal nem voltak.
 Jellemződ: fiatalon összefutottál egy vadkannal és az győzött.

Gizellát a kegyes Géza fejedelem és felesége, Sarolt szemelte ki menyéül, fia, Vajk mellé. A lagzit 996-ban tartották a bajorországi Scheyernben. A fiatalok nem nagyon passzoltak testileg. A germán Gizella csaknem egy fejjel magasabb volt a mo

Neved jelentése: méltóságnév.
 Ősöd: Tar Zerind.
 Jellemződ: Hajtottál Saroltra, de nem jött össze, a nő helyett kapufa jutott Neked.

Ottó nevét őrizte meg, akivel – történészek következtetései szerint – 1002 előtt ajándékozhatta meg a Jó Isten a királyi házaspárt. Imre még ismerhette bátyját, aki valószínűleg egészen korán meghalt, mint a többi (!?) gyermek. Egyetlen felnőttkort megélt fiúként maradt végül apja és anyja egyetlen reménysége az utolsó gyermek, s lett örököse a trónnak.” 1032

Fedőneved: Vászoly.
 Ősöd: Mihály herceg.
 Jellemző vonásod, hogy sötéten „látod” a dolgokat, de nem csoda, hiszen rajtad gyakorolták az ólomöntést is

kány Istvánnál. A honfoglaló magyarság öröklési rendje a „levirátus” volt, vagyis ha az uralkodó elhunyt, az özvegy kezére és a trónra nemzetségének legidősebb férfitagja tarthatott igényt. Ezen az alapon szerette volna Koppány feleségül venni Géza özvegyét Saroltot, és

A Vajk „sztori”

Gizellát a kegyes Géza fejedelem és felesége, Sarolt szemelte ki menyéül, fia Vajk mellé. A lagzit 996-ban tartották a bajorországi Scheyernben. A fiatalok nem nagyon passzoltak testileg. A germán Gizella csaknem egy fejjel magasabb volt a mokány Istvánnál. A honfoglaló magyarság öröklési rendje a „levirátus” volt, vagyis ha az uralkodó elhunyt, az özvegy kezére és a trónra nemzetségének legidősebb férfitagja tarthatott igényt. Ezen az alapon szerette volna Koppány feleségül venni Géza özvegyét Saroltot, és ezen az alapon akart volna Géza trónjára ülni. Álláspontja jogilag elfogadható volt. Sarolt azonban mást gondolt. Fiát, Istvánt a maga részéről is a tolakodó nagybácsi ellen hergelve, egyik okozója, felbujtója lett Koppány meggyilkolásának, akit felnégyeltek, és elhelyezték a négy test-fertályt, geometriailag csaknem pontos keresztalakot formálva, az ország négy pontján.

1000. december 25-én Istvánt egyházi szertartás kezei között királlyá koronázták. (Más lehetséges értelmezés szerint a koronázásra 1001. január 1-jén került sor.)

István törvényei valóságos díszkiadásban jelentek meg pl. az ún. „Edmonti kódexben”. Szép kalligrafikai munka az „Intelmek” is, melyeket az uralkodásra szánt, Imre herceg nevelésének szándékával fogalmazott a

király maga. Az intelmek címzettje, Imre erőteljes férfikorában halt meg. A trónra vezető útját keresztezte egy vadkan.

„Szent István királynak ‘a nagylegenda szerint’ több fia volt, amint arról a ‘Képes Krónika is említést tesz’. Az utókor a sorból csak az Imre előtt nem sokkal született Ottó nevét őrizte meg, akivel – történészek következtetései szerint – 1002 előtt ajándékozhatta meg a Jó Isten a királyi házaspárt. Imre még ismerhette bátyját, aki valószínűleg egészen korán meghalt, mint a többi (!?) gyermek. Mint az egyetlen felnőttkort megélt fiú maradt végül apja és anyja egyetlen reménysége az utolsó gyermek, s lett örököse a trónnak.”

1032 után az udvarban merényletet kíséreltek meg I. (Szent) István király ellen. István, feltehetően a sikertelen merénylet megtorlásaként, megcsonkította unokaöccsét, Vazul herceget, akinek három fia – Levente, András és Béla herceg – előbb Cseh-, majd Lengyelországba menekült. István rendeletére Vazult (alias Vászoly) szemkitolással megvakították, ill. fülbe öntött forró ólommal megsüketítették.

1038. augusztus 15-én meghalt I. (Szent) István magyar király. (Holttestét a székesfehérvári királyi bazilikában temették el.)

Források:

I. István király

<http://magyartortenelem.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=10619>

Szent István király nagy legendája

<http://ehumana.hu/arpad/tartalom/t1.htm>

Szent Imre herceg legendája:

<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg06.htm>

1.2.2. melléklet: A Hunyadi-család

Te vagy a családfő. Neved egyik változata: Ugr Jankó.
 Ősanya párod igazi „hős asszony”.
 Nagypja vagy egy házasságon kívül született gyermeknek.
 Híres ellenfeled II. Mehmed.

*megölte őt, tette miatt azonban kivégezték.
 Anyja, Szilágyi Erzsébet elsőszülött fia védelmében mutatta meg először rá jellemző, igazi erejét. Megeskettette a királyt, hogy fiainak nem esik bántódása. Családjá veszélybe került, amin pénzzel és fegyveres erővel igyekezett segíteni, idősebbik fia kivégzését azonban még így sem tudta megakadályozni. V. László szintén abban az évben, 1457*

Neved jelentése: Isten kegyelme.
 Fia vagy egy boroszlói osztrák polgárlánynak, Edelpeck Borbálának.
 Kölkeid: Erzsébet és Kristóf.

megnősült. 1476-ban I. Ferdinánd nápolyi király 19 éves leányát, Aragóniai Beatrixot vette feleségül, akitől azonban nem születtek gyermekei. Beatrix hozta magával azt a reneszánsz udvartartást, amelyről a királyi udvar híres lett. Mátyásnak 2 házasságából nem, de házasságon kívül született egy gyermeke, Corvin János, akit a király hivatalosan is fiául fogadott és örökösévé tett, ám a trónt apja halála után – többek között - Beatrix ármánykodása miatt mégsem

Neved jelentése: Isten az én esküvésem.
 Párod gubernátor.
 Anyja vagy egy királynak.
 Tesóid: 2 lány, valamint Osvát és László.

Hunyadi János Zsigmond hadvezéréként tünt ki és idővel a törökellenes küzdelmeiért kapott jutalmakkal hatalmas vagyonra, majd hatalomra tett szert. Az 1444-es várnai csatában elesett Ulászló, akinek a halála zűrzavaros helyzetet teremtett az országban. A hatalmi versengésektől terhes átmeneti időszakban a kiskorú V. László helyett 1446-ban Hunyadi bízták meg az ország vezetésével, aki 1453-ig töltötte be a kormányzói

Neved jelentése: hatalom, dicsőség.
 Jegyesed: Garai Mária.
 Kölkeid nem lehetnek, mert elárulnak és fiatalon meghalsz.
 Jellemződ: vastag hajad akadályozó tényező.

novemberében halt meg pestisben, és ekkor nyílt meg az út a trón megszerzésére a Hunyadi család számára. Mátyást a pápa támogatásával, anyja és nagybátyja, a szintén erős akaratú Szilágyi Mihály segítette a trónra, miután kiszabadították a főúri fogságból. Mátyást 1458-ban – anekdoták szerint – a Duna jegén választották meg, majd koronázták királlyá első ízben (1464-ben másodjára is), és 1490-ben bekövetkezett haláláig uralkodott a magyar trónon. Számos reformmal, adók bevezetésével és zsoldos sereg felállításával erős, központosított

Neved: Mihály.
 Húgod egy kivégzett fiú anyja.
 Nejed: Báthory Margit.

tisztséget. Ő volt Magyarország első kormányzója. Az 1456-ban zajló nándorfehérvári diadallal vonult be neve a halhatatlanok sorába, ahol a II. Mehmed szultán által vezetett török hadakra meghatározó vereséget mértek a keresztény seregek. A csatát követő pestisjárványban azonban a neves hadvezér is elhunyt, 2 árvát hagyva maga után, Lászlót és Mátyást. László fiatalon halt meg, mert apja halála után nem hagyta, hogy Cillei Ulrik kiforgassa őket a vagyonukból

Neved jelentése Jahve ajándéka.
 Nejed: Aragóniai Ferdinánd lánya.
 Tesód: László.
 Kölköd nevének nagypja emlékére kapta.

tudta megszerezni. Az özvegy királyné Mátyás halála után szerette volna megtartani a trónt, ezért akadályozta az osztrák polgárlány fiának a trónra kerülését, sőt, feleségül vetette magát II. Ulászlóval, de őt is csúnyán rászedték. Corvin Jánosnak 2 gyermeke született, Erzsébet és Kristóf. Kristóf 1504-es halálával sírba szállt a Hunyadi-család utolsó férfinakja.

Neved jelentése boldogságot hozó.
 Első férjed szépséged és műveltséged miatt választott feleségül.
 Unokanővére vagy egy egri püspöknek.

államszervezetet hozott létre. Békét és jobbiztonságot teremtett. Ugyanakkor sokat háborúzott. Harcolt a török ellen, de számos hadjáratot vezetett nyugat ellen is. Ez utóbbit főleg a hatalomvágya motiválta. Első felesége Podjebrád Katalin volt, I. György cseh király lánya, aki azonban egy évvel a házasságuk után, 1464-ben gyermekágyi lázban meghalt, miután rövid életű fiúgyermeket hozott a világra. A megözvegyült Mátyás másodsorra is

A Hunyadi „sztori”

Hunyadi János Zsigmond hadvezéréként tűnt ki, és idővel a törökellenes küzdelmeiért kapott jutalmakkal hatalmas vagyonna, majd hatalomra tett szert.

Az 1444-es várnai csatában elesett Ulászló, akinek a halála zűrzavaros helyzetet teremtett az országban. A hatalmi versengésektől terhes átmeneti időszakban a kiskorú V. László helyett 1446-ban Hunyadit bízták meg az ország vezetésével, aki 1453-ig töltötte be a kormányzói (gubernátori) tisztséget. Ő volt Magyarország első kormányzója. Az 1456-ban zajló nándorfehérvári diadallal vonult be neve a halhatatlank sorába, ahol a II. Mehmed szultán által vezetett török hadakra meghatározó vereséget mértek a keresztény seregek. A csatát követő pestisjárványban azonban a neves hadvezér is elhunyt, 2 árvát hagyva maga után, Lászlót és Mátyást. László fiatalon halt meg, mert apja halála után nem hagyta, hogy Cillei Ulrik kiforgassa őket a vagyonukból, megölte őt, tette miatt azonban kivégezték.

Anyja, Szilágyi Erzsébet elsőszülött fia védelmében mutatta meg először rá jellemző, igazi erejét. Megeskettette a királyt, hogy fiainak nem esik bántódása. Családja veszélybe került, amin pénzzel és fegyveres erővel igyekezett segíteni, idősebbik fia kivégzését azonban még így sem tudta megakadályozni. V. László szintén abban az évben, 1457 novemberében halt meg pestisben, és ekkor nyílt meg az út a trón megszerzésére a Hunyadi-család számára. Mátyást a pápa támogatásával, anyja és nagybátyja, a szintén erős akaratú Szilágyi Mihály segítette a trónra, miután kiszabadított-

ták a főúri fogságból. Mátyást 1458-ban – anekdoták szerint – a Duna jegén választották meg, majd koronázták királlyá első ízben (1464-ben másodjára is), és 1490-ben bekövetkezett haláláig uralkodott a magyar trónon. Számos reformmal, adók bevezetésével és zsoldos sereg felállításával erős, központosított állam-szervezetet hozott létre. Békét és jogbiztonságot teremtett. Ugyanakkor sokat háborúzott. Harcolt a török ellen, de számos hadjáratot vezetett nyugat ellen is. Ez utóbbit főleg a hatalomvágya motiválta.

Első felesége Podjebrád Katalin volt, I. György cseh király lánya, aki azonban egy évvel a házasságuk után, 1464-ben gyermekágyi lázban meghalt, miután rövid életű fiúgyermeket hozott a világra. A megözvegyült Mátyás másodsorra is megnősült. 1476-ban I. Ferdinánd nápolyi király 19 éves leányát, Aragóniai Beatrixot vette feleségül, akitől azonban nem születtek gyermekei. Beatrix hozta magával azt a reneszánsz udvartartást, amelyről a királyi udvar híres lett. Mátyásnak 2 házasságából nem, de házasságon kívül született egy gyermeke, Corvin János, akit a király hivatalosan is fiául fogadott és örökösévé tett, ám a trónt apja halála után – többek között - Beatrix ármánykodása miatt mégsem tudta megszerezni. Az özvegy királyné Mátyás halála után szerette volna megtartani a trónt, ezért akadályozta az osztrák polgárlány fiának a trónra kerülését, sőt, feleségül vetette magát II. Ulászlóval, de őt is csúnyán rászedték. Corvin Jánosnak 2 gyermeke született, Erzsébet és Kristóf. Kristóf 1504-es halálával sírba szállt a Hunyadi-család utolsó férfisarja.

Források:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-csal%C3%A1d>

http://hu.wikipedia.org/wiki/I._M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly

<http://baloghpet.wordpress.com/2009/08/05/hunyadi-matyas-elete-es-kora/>

1.2.3. melléklet: A Dobó-család

Te vagy a családfő. Neved jelentése koszorú, névnapod az államalapítás ünnepén van. Nejed neve alliterál (családneve és keresztnéve azonos betűvel kezdődik), már nem fiatal emberként vetted el, később 2 gyermeket szült neked. Ferenc nevű fiad halálával kihál a nemzetség. Egyik lányod a kor leghíresebb magyar költőjének felesége lesz egy rövid időre. Édesapád a birtokért folytatott háborúság következtében vesztí életét, úgy hívják, mint egyik fiadat fogod elnevezni. Édesanyád harcos özvegy, felnevel 5 testvéreddel egyetemben.

A Ruszkai Dobó-család Abaúj vármegyéből származik, ugyanakkor felvirágzása az Ung megyei Ruszkához és Szerednyéhez köti. Károly Róbert kedvelt udvari vitézéről kezdték a családot Ruszkai Dobó-családnak nevezni, megkülönböztetésül rokonaiktól, a Pálócziaktól, akikkel egy címet használtak. Domokos, aki Ung megye következtét részt vett az 1505. évi rákosi országgyűlésen belekeveredett felesége, Czékei Zsófia családjának örökösödési perébe. 1511. december 28-án a Budára induló urat a feldühödött rokonok

Neved: Domonkos, felvidéki nemesúr vagy. Neved jelentése: az Úrhoz tartozó, Istennek szentelt. Fiad lesz a híres 1552-es egri várostromban a kapitány. Felséged korán özvegyen hagyod, de 6 gyermekeitek született.

meggyilkolták. Négy fiút: Ferencet, a korán elhunyt Lászlót, Istvánt, Domokost, valamint két lányt hagyott hátra. Tarczay Miklóst (a feltételezett gyilkost a húszszony, Czékey Zsófia) elátkozza, ha földért gyilkolt, hát akkor földet harapva is haljon meg. Dobó István – a híressé méltán vált egri várkapitány – előbb Török Bálint udvarában szolgált mint hadnagy, majd urának török fogságba való kerülése után királyi szolgálatba lépett. 1550-ben, a szolnoki vár megerősítési munkálatai során ismerkedett meg Dobó Sulyok Sárával, akit még azon év október 17-én feleségül is vett. Felesége családján keresztül

Czékey Zsófia vagy. Neved jelentése: bölcsesség. Anyja vagy annak a hírességnek, akiről Eger város főterét is elnevezték. Gyermeked neve: Ferenc, László, István, Domokos, Anna, Katalin. *rokonságba került a Török, Balassa, Bocskai és Somlyai Báthori családokkal. Két török sereg 1552. szeptember 11-én érkezett Eger alá, amely a felvidék kulcsaként a bányavárosokat védte. Az ostrom 23 napig tartott (október 18-ig) és megtörtént az, amiben senki sem reménykedett: a vár ellenállt. Mivel az ostrom után Dobó nem kapott kellő segítséget a vár helyreállításához, 1553-ban felmentését kérte I. Ferdinándtól. A királytól jutalmul Dévát és Szamosújvárt kapta, majd kinevezték*

Neved: Sulyok S. Keresztnéved jelentése: hercegnő, uralkodónő, fejedelemszony. Várurnő is lehettél volna, de férjed az ostrom idején a biztonságosnak gondolt családi birtokon hagyott. Férjed kimenekítetted a börtönből, kitartottál mellette hűséggel. Gyermekedek is születtek.

...Erdély vajdájává, bár ez akkor inkább büntetés volt, mint kitüntetés. Szamosújvárból fogságba került. Börtönbe vetették, ahonnan csak felesége segítségével tudott megszökni. 1558-ban I. Ferdinánd bárói rangra emelte Dobót, kinevezte barsi főispánnak, neki adományozta Léva és Végles várakat, Telkibánya és Gönc mezővárosokat, veszteségei pótlására pedig 30 ezer aranyig lekötötte a szenci harmincadot. A rajta elkövetett sérelmek miatt Dobó sokáig visszahúzódott birtokaira, még az országgyűléseket sem látogatta. 1569-ben sógorával, Balassa Jánossal együtt megjelent

Elsőszülött és egyetlen fia vagy az egri vár hős kapitányának. Neved jelentése: francia (egyik nagybátyád keresztnévét örökölted) Bars megye főispánja, a kor egyik legnagyobb katonája voltál. Feleséged anyja révén rokona lettél Báthori I. Zsigmond fejedelemnek, András bíboros-fejedelemnek és Boldizsár országos főkapitánynak, de majdnem valamennyi magyarországi főúri családnak is. *megjelent a pozsonyi országgyűlésen, itt azonban árulás vádjával letartóztatták őket. Az idős és beteg főurat végül 1572-ben bocsátották szabadon, aki nem sokkal ezután elhunyt a szerednyei várban. Holttestét a család ruszkai kápolnájában helyezték örök nyugalomra. Márvány reneszánsz szarkofágját...*

Te vagy a „rossz lány”

Neved jelentése alapján pedig Krisztushoz tartozó, keresztény. Ennek ellenére háromszor is férjhez mentél, nem föltétlenül szerelemből, hanem sokszor birtokegyesítési szándékkal.

Rövid életed (1559–1594) során fiút szültél másod-unokatestvérednek, aki a kor legnagyobb költője volt.

szarkofágját fia készítette és helyezte el a dobóruszkai templom szentélyében. Dobó István fia, Ferenc, Bars megye főispánja, korának egyik legnagyobb katonája volt, részt vett a törökellenes tizenöt éves háborúban. Felesége anyja, Hagymássy Kristófné Kerecsényi Judit (Báthori István lengyel király és erdélyi fejedelem húgának lánya) révén rokona lett Báthori I. Zsigmond fejedelemnek, András bíboros-fejedeleme és Boldizsár országos főkapitánynak, de majdnem valamennyi magyarországi főúri családnak is. 1573. október 13-án sikerült megszereznie a régóta áhított Pálóczi-örökséget, igaz csak zálogként 80 ezer

Neved alliterál, férfi vagy.

Megteremtetted a magyar nyelvű műköltészetet.

Harcolsz és alkatsz, bor- és lókereskedéssel is foglalkozol. Feleséged (aki másod-unokatestvéred – ezért vérfertőzőnek bélyegeznek) és fiad is van, verseidben mégis más feleségéhez szólsz.

Feleségeddel együtt megszerzel egy várat is, de törvénytörőnek bélyegeznek.

magyar forintért. 1584-ben újabb viszály zavarta meg a család életét: Balassi Bálint titokban feleségül vette a korábban megözvegyült Dobó Krisztinát és elfoglalta a pataki várat. Innen sikerült őket kizárni. Mivel a házastársak közeli rokonok voltak, „vérfertőző” házasságukért a pataki vár elfoglalásáért főbenjáró per fenyegette őket. Dobó Ferenc egyenesági leszármazottak nélkül, 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen. II. Rákóczi Ferenc dédnagyanyján keresztül a Dobók vére tovább élt a Nagyságos Fejedelmében.

A Dobó „sztori”

A Ruszkai Dobó-család Abaúj vármegyéből származik, ugyanakkor felvirágzása az Ung megyei Ruszkához és Szerednyéhez köti. Károly Róbert kedvelt udvari vitézéről kezdtek a családot Ruszkai Dobó-családnak nevezni, megkülönböztetésül rokonaiktól, a Pálócziaktól, akikkel egy címet használtak. Domokos, aki Ung megye követeként részt vett az 1505. évi rákosi országgyűlésen, belekeveredett felesége, Czékei Zsófia családjának örökösödési perébe. 1511. december 28-án a Budára induló urat a feldühödött rokonok meggyilkolták. Négy fiút: Ferencet, a korán elhunyt Lászlót, Istvánt, Domokost, valamint két lányt hagyott hátra. Tarczay Miklóst (a feltételezett gyilkost a hú asszony, Czékey Zsófia) elátkozza, ha földért gyilkolt, hát akkor földet harapva is haljon meg. Dobó István – a híressé méltán vált egri várkapitány – előbb Török Bálint udvarában szolgált mint hadnagy, majd urának török fogságba való kerülése után királyi szolgálatba lépett. 1550-ben, a szolnoki vár megerősítési munkálatai során ismerkedett meg Dobó Sulyok Sárával, akit még azon év október 17-én feleségül is vett. Felesége családján keresztül rokonságba került a Török, Balassa, Bocskai és Somlyai Báthori családokkal. Két török sereg 1552. szeptember 11-én érkezett Eger alá, amely a felvidék kulcsaként a bányavárosokat védte. Az ostrom 23 napig tartott (október 18-ig) és megtörtént az, amiben senki sem reménykedett: a vár ellenállt. Mivel az ostrom után Dobó nem kapott kellő segítséget a vár helyreállításához, 1553-ban felmentését kérte I. Ferdinándtól. A királytól jutalmul Dévát és Szamosújvárt kapta, majd kinevezték Erdély vajdájává, bár ez akkor inkább büntetés volt, mint kitüntetés. Szamosújvárból fogságba került. Börtönbe vetették, ahonnan csak felesége segítségével tudott megszökni. 1558-ban I. Ferdinánd bárói rangra emelte Dobót, kinevezte barsi főispánnak, neki adományozta Léva és Végles várakat,

Telkibánya és Gönc mezővárosokat, veszteségei pótlására pedig 30 ezer aranyig lekötötte a szenci harmincadot. A rajta elkövetett sérelmek miatt Dobó sokáig visszahúzódott birtokaira, még az országgyűléseket sem látogatta. 1569-ben sógorával, Balassa Jánossal együtt megjelent a pozsonyi országgyűlésen, itt azonban árulás vádjával letartóztatták őket. Az idős és beteg főurat végül 1572-ben bocsátották szabadon, aki nem sokkal ezután elhunyt a szerednyei várban. Holttestét a család ruszkai kápolnájában helyezték örök nyugalomra. Márvány reneszánsz szarkofágját fia készítette és helyezte el a dobóruszkai templom szentélyében. Dobó István fia, Ferenc, Bars megye főispánja, korának egyik legnagyobb katonája volt, részt vett a törökellenes tizenöt éves háborúban. Felesége anyja, Hagymássy Kristófné Kerecsényi Judit (Báthori István lengyel király és erdélyi fejedelem húgának lánya) révén rokona lett Báthori I. Zsigmond fejedelemnek, András bíboros-fejedeleme és Boldizsár országos főkapitánynak, de majdnem valamennyi magyarországi főúri családnak is. 1573. október 13-án sikerült megszereznie a régóta áhított Pálóczi-örökséget, igaz csak zálogként 80 ezer magyar forintért. 1584-ben újabb viszály zavarta meg a család életét: Balassi Bálint titokban feleségül vette a korábban megözvegyült Dobó Krisztinát és elfoglalta a pataki várat. Innen sikerült őket kizárni. Mivel a házastársak közeli rokonok voltak, „vérfertőző” házasságukért a pataki vár elfoglalásáért főbenjáró per fenyegette őket. Dobó Ferenc egyenes ági leszármazottak nélkül, 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen. II. Rákóczi Ferenc dédnagyanyján keresztül a Dobók vére tovább élt a Nagyságos Fejedelmében.

Forrás: ZUBÁNICS, László: A Ruszkai Dobó-család. Kárpátalja, (IV./11) 1993. dec. 6. old. // Lásd még Bihari Napló (Nagyvárad) V./247. 10. old.; VI./5. 7. old.

1.2.4. melléklet: Az Eszterházy-család

Családfő vagy. Neved: Károly.

Bátyád: Ferenc.

Nagymamád: Katalin.

Nagybátyád: József.

Váci, majd egri püspök lettél.

- *pozsonyi prépost,*
- *1759-től váci püspök,*
- *1762-ben egri püspök*

*lett. 1762. június 29-én érkezett Egerbe, ahol***Neved:** Pál.

Unokaöcséd: József.

Sógornőd: Katalin.

Unokahúga: Orsolya.

Sokat tettél a törökök kiűzéséért.

a kastélytól keletre fekvő parkot is. Egerben líceumot építtetett (amit egyetemnek szánt), könyvtárat alapított. 1769. november 5-én nyílt meg Egerben az első orvosi akadémia. Előkészítette az egri püspökség érseki rangra emelését.

Neved: Ferenc.

Testvéred: Károly.

Nagymamád: Katalin.

Nagybátyád az édesapád ágáról: József.

Magyar kancellár, majd főkamrás lettél.

haláláig az egyházmegye püspöke és ebből kifolyólag (az 1785–1790-es kényszerszünetet leszámítva) Heves vármegye örökös főispánja maradt. Művelt, tudós főpap volt, aki élesen

Neved: Orsolya

Nagybátyád: Pál

Édesapád: István

Férjed: Pál

Nagybátyád egyben a férjed is.

Pápán ő építtette a plébániatemplomot és a városi kórházat, amint ezt emléktábla tudatja az intézmény főbejáratánál. Vácon megkezdte a bazilika építését. 1759 – 1799 között Devecser ura; a várat barokk kastéllyá építtette át. Ő hozta létre

Neved: József.

Unokaöcséd: Károly.

Édesanyád: Katalin.

Nagybátyád: Pál.

Újjáépítteted Komárom vármegyét.

Galánthai gróf Eszterházy Károly (Pozsony, 1725. május 4. – Eger, 1799. március 15.) egri püspök. Gróf Esterházy Ferenc (a későbbi tárnokmester) és gróf Pálffy Szidónia fia. Tanulmányait Pozsonyban kezdte. Kora ifjúságától papnak készült, ezért 1741-ben beiratkozott a nagyszombati jezsuita szemináriumba. 1744-ben lett rátóti prépost. 1745-től Rómában

Neved: István.

Féltestvéred apai ágon: Pál.

Lányod: Orsolya.

Sógornőd: Katalin.

Pápa kapitánya voltál.

a Collegium Germanico-Hungaricum növendékeként szerzett teológiai doktorátust. Hazatérve 1748-ban pappá szentelték. Papi pályáját Pápán kezdte, majd gyorsan emelkedett a ranglétrán:

- *esztergomi kanonok,*

Neved: Katalin.

Unokád: Károly és Ferenc.

Fiad: József.

Sógorod: Pál.

Öcséd: Thököly Imre kuruc hadvezér.

szembeszállt II. József reformjaival és az 1790–1791. évi országgyűlésen a római katolikus párt vezéréként ellenzte a protestánsok jogainak elismerését, törvénybe iktatását.

Az Eszterházy „sztori”

Galánthai gróf **Eszterházy Károly** (Pozsony, 1725. május 4. – Eger, 1799. március 15.) egri püspök.

Gróf Esterházy Ferenc (a későbbi tárnokmester) és gróf Pálffy Szidónia fia. Tanulmányait Pozsonyban kezdte. Kora ifjúságától papnak készült, ezért 1741-ben beiratkozott a nagyszombati jezsuita szemináriumba. 1744-ben lett rátóti prépost. 1745-től Rómában a Collegium Germanico-Hungaricum növendékeként szerzett teológiai doktorátust. Hazatérve 1748-ban pappá szentelték. Papi pályáját Pápán kezdte, majd gyorsan emelkedett a ranglétrán:

- esztergomi kanonok,
- pozsonyi prépost,
- 1759-től váci püspök,
- 1762-ben egri püspök

lett. 1762. június 29-én érkezett Egerbe, ahol haláláig az egyházmegye püspöke és ebből kifolyólag (az

1785–1790-es kényszerszünetet leszámítva) Heves vármegye örökös főispánja maradt.

Művelt, tudós főpap volt, aki élesen szembeszállt II. József reformjaival és az 1790–1791. évi országgyűlésen a római katolikus párt vezéréként ellenezte a protestánsok jogainak elismerését, törvénybe iktatását.

Pápán ő építtette a plébániatemplomot és a városi kórházat, amint ezt emléktábla tudatja az intézmény főbejáratánál. Vácon megkezdte a bazilika építését. 1759–1799 között Devecser ura; a várat barokk kastélylyá építtette át. Ő hozta létre a kastélytól keletre fekvő parkot is. Egerben líceumot építtetett (amit egyetemnek szánt), könyvtárat alapított. 1769. november 5-én nyílt meg Egerben az első orvosi akadémia. Előkészítette az egri püspökség érseki rangra emelését.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Eszterh%C3%A1zy_K%C3%A1roly

Felhasznált irodalom:

Családfa (közösségalakító játék)

FALLER Balázs: Családfa. In: Szabadidő-kalauz. Bp.: Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., 2005. június C 4.1. p. 1 – 5

I. István király

<http://magyartortenelem.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=10619>

Szent István király nagy legendája

<http://ehumana.hu/arpad/tartalom/t1.htm>

Szent Imre herceg legendája:

<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg06.htm>

Hunyadi-család:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-csal%C3%A1d>

http://hu.wikipedia.org/wiki/I._M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly

<http://baloghpet.wordpress.com/2009/08/05/hunyadi-matyas-elete-es-kora/>

DRASKÓCZY István: Hunyadi Mátyás élete és uralkodása. In: Lighthouse Kulturális és Művészeti honlap. (online).

A Dobó-család:

ZUBÁNICZ László: A Ruzskai Dobó-család. Kárpátalja, (IV./11) 1993. dec. 6. old. // Lásd még Bihari Napló (Nagyvárad) V./247. 10. old.; VI./5. 7. old.

Eszterházy Károly:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Eszterh%C3%A1zy_K%C3%A1roly

1.3. A RUSZKAI DOBÓ-CSALÁD LEGENDÁJA

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Résztevők: 7 fő, akik a családalapításnál a Dobó-családot alkották + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Családi, rokon kapcsolatokat, identitás, birtokviszályok és lojalitás, kultúra-multikulturalitás, a magyar politikai megosztottság a XVI. század török idejében.

Eszköz, kellék igény:

- történelmi puzzle képek borítékban
- a Dobó-család története
- teszt a családról
- szituációs kártyák

A kompetencia-fejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	A tanulók kapnak 1 borítékot, amelyben 2 db felszabdalt portré, hagyományörző csatajelenet, illetve Stróbl Alajos szobra található. A csoportnak össze kell raknia a képeket.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka, csoportmunka	1.3.1. melléklet: portré puzzle-k, szobor-kép, jelenet-kép
15	A játékvezető megkérdezi tőlük, hogy felismerik-e valamelyik személyt és hogy melyik korba tudnák elhelyezni őket. A csoport kap egy szöveget a Dobó-családról, amelyet az egyik tanuló hangosan olvas fel.	új ismeretek szerzése Dobó családjáról, szövegértés, lényegkiemelés	frontális munka, irányított beszélgetés	1.3.2. melléklet: Dobó István családjának története
15	A tanulók alkotnak 2 párt és egy hármas csoportot és kapnak 1-1 teszt lapot. A megoldások helyességét szóforgóval ellenőrzik.	együttműködés, információkezelés	differenciált csoportmunka, páros munka	1.3.3. melléklet: tesztlap
15	A tanulók csoportonként kapnak egy szituációs kártyát, amely alapján felkészülnek és bemutatnak egy-egy rövid jelenetet.	a kor hangulatának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadókészség	szituációs játék – csoportos improvizáció, drámajáték – kiscsoportos jelenetkészítés	1.3.4. melléklet: szituációk
5	A család megbeszéli, hogy a foglalkozás mely része tetszett a leginkább, értékelik az előadásukat.	együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, csoport szóforgó	

A téma feldolgozásához ajánlott további források:

HÓVÁRI János: A hűtlen Dobó. Helikon Kiadó, Budapest, 1987.

1.3.1. melléklet: Puzzle

1. kép: Dobó István szobra

2. kép: Dobó portréja

3. kép: Balassi Bálint portréja

4. kép: Imitált csatajelenet

1.3.2. melléklet: Dobó István családjának története

A Ruszkai Dobó-család Abaúj vármegyéből származik, ugyanakkor felvirágzása az Ung megyei Ruszkához és Szerednyéhez köti. Károly Róbert kedvelt udvari vitézéről kezdtek a családot Ruszkai Dobó-családnak nevezni, megkülönböztetésül rokonaiktól, a Pálócziaktól, akikkel egy címet használtak. Domokos, aki Ung megye követeként részt vett az 1505. évi rákosi országgyűlésen belekeveredett felesége, Czékei Zsófia családjának örökösödési perébe. 1511. december 28-án a Budára induló urat a feldühödött rokonok meggyilkolták. Négy fiút: Ferencet, a korán elhunyt Lászlót, Istvánt, Domokost, valamint két lányt hagyott hátra. Tarczay Miklóst (a feltételezett gyilkost a hű asszony, Czékey Zsófia) elátkozza, ha földért gyilkolt, hát akkor földet harapva is haljon meg. Dobó István — a híressé méltán vált egri várkapitány — előbb Török Bálint udvarában szolgált mint hadnagy, majd urának török

fogságba való kerülése után királyi szolgálatba lépett. 1550-ben, a szolnoki vár megerősítési munkálatai során ismerkedett meg Dobó Sulyok Sárával, akit még azon év október 17-én feleségül is vett. Felesége családján keresztül rokonságba került a Török, Balassa, Bocskai és Somlyai Báthori családokkal. Két török sereg 1552. szeptember 11-én érkezett Eger alá, amely a felvidék kulcsaként a bányavárosokat védte. Az ostrom 23 napig tartott (október 18-ig) és megtörtént az, amiben senki sem reménykedett: a vár ellenállt. Mivel az ostrom után Dobó nem kapott kellő segítséget a vár helyreállításához, 1553-ban felmentését kérte I. Ferdinándtól. A királytól jutalmul Dévát és Szamosújvárt kapta, majd kinevezték Erdély vajdájává, bár ez akkor inkább büntetés volt, mint kitüntetés. Szamosújvárbán fogságba került. Börtönbe vetették, ahonnan csak felesége segítségével tudott megszökni. 1558-ban I. Ferdinánd bárói rangra emelte Dobót, kinevezte barsi főispánnak, neki adományozta Léva és Végles várakat, Telkibánya és Gönc mezővárosokat, veszteségei pótlására pe-

dig 30 ezer aranyig lekötötte a szenci harmincadot. A rajta elkövetett sérelmek miatt Dobó sokáig visszahúzódott birtokaira, még az országgyűléseket sem látogatta. 1569-ben sógorával, Balassa Jánossal együtt megjelent a pozsonyi országgyűlésen, itt azonban árulás vádjával letartóztatták őket. Az idős és beteg főurat végül 1572-ben bocsátották szabadon, aki nem sokkal ezután elhunyt a szerednyei várban. Holttestét a család ruszkai kápolnájában helyezték örök nyugalomra. Márvány reneszánsz szarkofágját fia készítette és helyezte el a dobóruszkai templom szentélyében. Dobó István fia, Ferenc, Bars megye főispánja, korának egyik legnagyobb katonája volt, részt vett a törökellenes tizenötéves háborúban. Felesége anyja, Hagymássy Kristófné Kerecsényi Judit (Báthori István lengyel király és erdélyi fejedelem hűgának lánya) révén rokona lett Báthori I. Zsigmond fejedelemnek, András bíboros-fejedelemnek és Boldizsár országos főkapitánynak, de

majdnem valamennyi magyarországi főúri családnak is. 1573. október 13-án sikerült megszereznie a régóta áhított Pálóczi-örökséget, igaz csak zálogként 80 ezer magyar forintért. 1584-ben újabb viszály zavarta meg a család életét: Balassi Bálint titokban feleségül vette a korábban megözvegyült Dobó Krisztinát és elfoglalta a pataki várat. Innen sikerült őket kizárni. Mivel a házastársak közeli rokonok voltak, „vérfertőző” házasságukért, a pataki vár elfoglalásáért főbenjáró per fenyegette őket. Dobó Ferenc egyenes ági leszármazottak nélkül, 1602. szeptember 15-én halt meg Eperjesen. II. Rákóczi Ferenc dédnagyanyján keresztül a Dobók vére tovább élt a Nagyságos Fejedelmében.

Forrás: ZUBÁNIC László: A Ruszkai Dobó család. Kárpátalja, (IV./11) 1993. dec. p. 6. // Lásd még Bihari Napló (Nagyvárad) V./247. 10. old.; VI./5. p. 7.

1.3.3. melléklet: Teszt (3 példányban) (szerkesztette a szerző)

1. Milyen híres történelmi családokkal rokon a ruszkai Dobó-család?
2. Ki énekelte meg az egri vár ostromát?
3. Hány gyermeke volt Dobó Istvánnak?
4. Hány éves volt Dobó István, mikor megölték birtokháborúság miatt édesapját?
5. Sorold fel Dobó István minél több testvérének nevét!
6. Hány intézmény viseli Dobó nevét Egerben?
7. Miért kellett újratemetni Dobót 2008-ban?
8. Ki volt a család utolsó tagja (kivel halt ki a Dobó-nemzetség)?
9. Miért érvénytelenítették Dobó lányának házasságát?
10. Sorolj fel minél több művet, ami az egri ostromot dolgozza fel!

1.3.4. melléklet: Szituációs kártyák

1. szituáció:
Czékey Zsófia értesül férje, Dobó Domonkos haláláról, elátkozza Tarczay Miklóst.

2. szituáció:
Dobó István, Ferenc és Domonkos arról vitatkoznak, hogy fegyverrel szerezzék-e vissza birtokaikat (István nem szeretné csak a törvény erejével).

3. szituáció:
Balassi Bálint és Dobó Krisztina elhatározzák, hogy megházasodnak (Balassi Losonczi Annának is udvarol)

Felhasznált irodalom:

ZUBÁNIC László: A Ruszkai Dobó család. Kárpátalja, (IV./11) 1993. dec. 6. old. // Lásd még Bihari Napló (Nagyvárad) V./247. p. 10.; VI./5. p. 7.

Képek jegyzéke:

1.3.1. melléklet:

1. kép: Dobó István szobra (Stróbl Alajos alkotása)

<http://www.geolocation.ws/v/P/56756797/dob-istvn-szobra/en>

2. kép: Dobó István portréja

<http://latinops.blogspot.hu/2009/06/orszag-orizoje.html>

3. kép: Balassi Bálint portréja

http://panniadicserete.blog.hu/2012/12/04/egy_hirhedt_kalandor_a_xvi_szazadbol_elso_resz

4. kép: Imitált csatajelenet

http://vitezlo.fw.hu/images/2003_historia_agriensis/P7201344.jpg

1.4. AZ ESTERHÁZY-CSALÁD ÉLETE

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 7 fő, akik az Esterházy-családot képviselik + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Család, rokon kapcsolatok, identitás, kultúra, multikulturalitás, a magyar politikai helyzet a XVIII. században

Eszköz, kellék igény:

- 7 db történelmi puzzle;
- Az Esterházy-család családfája;
- leírás az Esterházy-család tagjairól;
- totó, lottó, „kakuktkojás” Eszterházy Károlyról;
- 3 db szituációleírás.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A tanulók kapnak 1-1 borítékot, amelyben 7 db felszabdalt portré és a családfa darabjai találhatóak. A csoportnak össze kell raknia a 7 portrét és a családfát ábrázoló képet.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka	1.4.1. melléklet: portré puzzle, családfa
15	A játékvezető irányításával megbeszélik, hogy melyik kép kit ábrázol és hogy miért volt jelentősége a történelem során, milyen szerepet töltött be a család életében. A játékvezető kiemelten beszél Eszterházy Károlyról, iskolánk névadójáról, majd ad egy-egy szöveget, amelyet a tanulók hangosan felolvasnak.	új ismeretek szerzése az Esterházy-családról, szövegértés, lényegkiemelés	frontális munka, irányított beszélgetés	1.4.2. melléklet: családtagok bemutatása
10	A tanulók alkotnak 2 párt és egy hármas csoportot és kapnak 1-1 tesztlapot. A megoldások helyességét szóforgóval ellenőrzik.	együttműködés, információkezelés, szövegértés	differenciált csoportmunka, páros munka	1.4.3. melléklet: tesztek
20	A tanulók csoportonként kapnak egy szituációs kártyát, amely alapján felkészülnek és bemutatnak egy-egy rövid jelenetet.	a kor hangulatának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadókészség	szituációs játék – csoportos improvizáció, drámajáték – kiscsoportos jelenetkészítés	1.4.4. melléklet: szituációk
5	A család megbeszéli, hogy a foglalkozás mely része tetszett a leginkább, értékelik az előadásukat.	együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, csoport szóforgó	

1.4.1. melléklet: portré puzzle, családfa

1. kép: Galánthai gróf Eszterházy Károly (1725–1799)

2. kép: Esterházy József (1682–1748)

3. kép: Esterházy Ferenc (1715–1785)

4. kép: Thököly Katalin (1655–1701)

5. kép: Esterházy Pál (1635–1713)

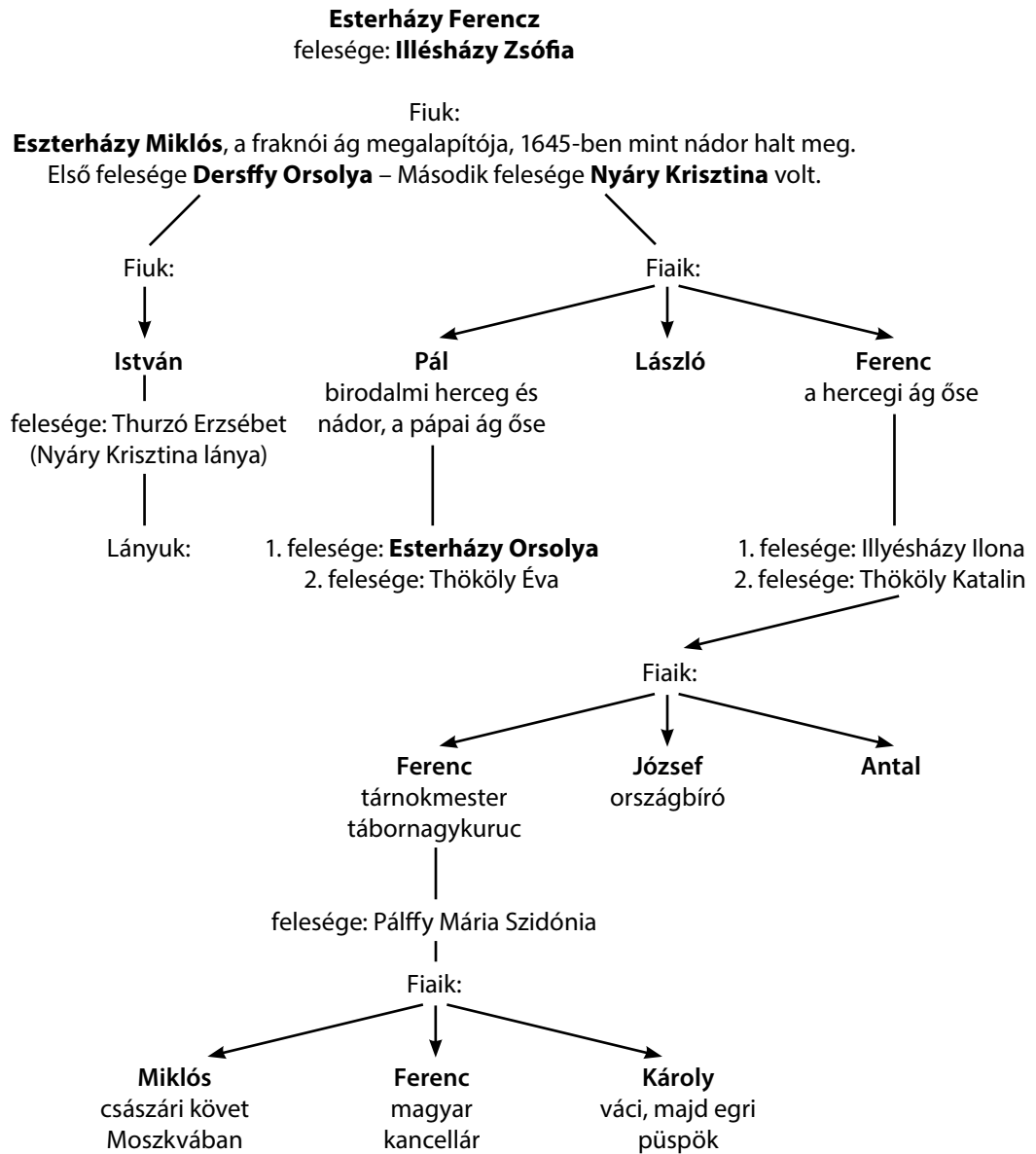

6. kép: Esterházy Orsolya (1641–1682)

7. kép: Esterházy István (1616–1641)

Családfa - Esterházy

1. ábra: Galánthai gróf Eszterházy Károly családfája (szerkesztette a szerző)

1.4.2. melléklet: Családtagok bemutatása

Galánthai gróf **Esterházy Károly** (Pozsony, 1725. május 4. – Eger, 1799. március 15.) egri püspök.

Gróf Esterházy Ferenc (a későbbi tárnokmester) és gróf Pálffy Szidónia fia. Tanulmányait Pozsonyban kezdte. Kora ifjúságától papnak készült, ezért 1741-ben beiratkozott a nagyszombati jezsuita szemináriumba. 1744-ben lett rátóti prépost. 1745-től Rómában a Collegium Germanico-Hungaricum növendékeként szerzett teológiai doktorátust. Hazatérve 1748-ban pappá szentelték. Papi pályáját Pápán kezdte, majd gyorsan emelkedett a ranglétrán:

- esztergomi kanonok,
- pozsonyi prépost,
- 1759-től váci püspök,
- 1762-ben egri püspök

lett. 1762. június 29-én érkezett Egerbe, ahol haláláig az egyházmegye püspöke és ebből kifolyólag (az 1785–1790-es kényszerszünetet leszámítva) Heves vármegye örökös főispánja maradt.

Művelt, tudós főpap volt, aki élesen szembeszállt II. József reformjaival és az 1790–1791. évi országgyűlésen a római katolikus párt vezéréként ellenezte a protestánsok jogainak elismerését, törvénybe iktatását.

Pápán ő építtette a plébániatemplomot és a városi kórházat, amint ezt emléktábla tudatja az intézmény főbejáratánál. Vácon megkezdte a bazilika építését. 1759–1799 között Devecser ura; a várat barokk kastélylá építtette át. Ő hozta létre a kastélytól keletre fekvő parkot is. Egerben líceumot építtetett (amit egyetemnek szánt), könyvtárat alapított. 1769. november 5-én nyílt meg Egerben az első orvosi akadémia. Előkészítette az egri püspökség érseki rangra emelését.

Templomot építtetett: Bakonyszentiván, Bakonyszücs, Balatonarács, Béb, Csót, Devecser, Kővágóörs, Fenyőfő, Hidegkút, Pápanyógér, Pápateszér, Ugod községekben.

Művei: Hármasság kérdése. Pest, 1751., Az 1775. évben tartott jubileum. Eger, 1776.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Károly

Galánthai gróf **Esterházy Ferenc** (Pápa, 1715. szeptember 19–1785. november 7.) főkancellár, Esterházy Ferenc grófnak, tárnokmesternek, a cseklézi ág megalapítójának és gróf Pálffy Mária Szidóniának a gyermeke. Esterházy Károly egri püspök bátyja. Rajta kívül még 5 fiútestvére volt. Feleségétől, báró Durville Antóniától egy fia és egy lánya született.

1760-ban Moson vármegye főispánja, 1762-ben kancellár lett. 1765–71-ben főkamarás, 1773–83-ban főudvarmester, majd 1783 és 1785 között horvát bán volt. 1764-től a Szent István-rend kancellárja, 1771-től pedig az Aranygyapjas rend lovagja volt. Szerepe volt a Ratio Educationis kidolgozásában, megszervezésében. II. József uralkodása idején fellépett a központosí-

tó törekvésekkel szemben, védte a magyar rendi alkotmányt és a nemesi és egyházi kiváltságokat. 1763-ban Magyarország első állami árvaháza számára átengedte tallósi kastélyát. Pozsony vármegyei szempici kastélyában gazdasági iskolát rendeztek be. Birtokán manufaktúrát létesített. A pápai városi kórház főbejáratánál emléktábla őrzi emlékét: 1757-ben ő alapította meg az intézményt. Művelt főúr volt, nagy könyvtárat hagyott hátra a cseklézi kastélyában.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Ferenc

Gróf Esterházy József országbíró vagy galánthai gróf Esterházy József (Pápa, 1682. június 12. – Pozsony, 1748. május 10.) Komárom vármegye újjáépítője, benépesítője a 18. században. Apja gróf Esterházy Ferenc főispán, anyja Thököly Katalin grófnő volt. Egyik fiútestvére Esterházy Antal (kuruc tábornagy), a másik Esterházy Ferenc tárnokmester volt, mellettük volt még 4 lánytestvére. Első felesége Eck Mária Franciska grófnő, második Sauer Antónia grófnő volt. Fiát Józsefnek hívták.

Eredetileg egyházi pályára készült. A jezsuitáknál tanult Sopronban és Győrben, majd a nagyszombati egyetemen bölcsészdoktor lett. Teológiai tanulmányokat a római Collegium Germanicum-Hungaricum hallgatójaként folytatott, majd Bécsben matematikát, technikát és hadászati tudományokat tanult. 1705-ben az egyházi pályát katonaira cserélte, két év múlva semptei kapitány lett. A Rákóczi-szabadságharc idején a császár hűségén maradt, huszárezredes lett, és még kuruc oldalra állt testvére ellen is harcolt. Az 1716–18-as osztrák – török háború idején részt vett a péterváradai csatában és Temesvár bevételében. Előbb altábornaggyá, majd lovassági tábornokká nevezték ki. Harcolt Itáliában, Szicíliában, Boszniában és az osztrák örökösödési háborúban a poroszok ellen.

1708-tól királyi tanácsos, 1709-től Komárom vármegye főispánja, 1721-től generális főstrázsamester, 1723-tól főudvarmester, 1724-től a Hétszemélyes Tábla ülnöke, 1725-től a Helytartótanács tanácsosa, 1733–41 között horvát bán, 1741-től pedig országbíró volt. Szolgálatiáért 1720-ban adományul kapta a pápai uradalmat.

A tatai uradalmat, Tatát és a környező falvakat 1727. május 1-jén az Esterházyak ifjabb fraknói grófi ágába tartozó Esterházy József vásárolta meg. A mezővárosba hívott építészek (Fellner Jakab, Éder József, Grossmann József, Schweiger Antal), mérnökök (Böhm Ferenc, Mikoviny Sámuel) munkája révén kialakult Tata, Tóváros és Váralja. Az első négy Esterházy gróf életében, 1721–1811 között Tata nemcsak az uradalom igazgatási központja volt, hanem Komárom vármegye egyik legszebb, barokk stílusú épületekben gazdag mezővárosává fejlődött, a mocsaras területeket lecsapoltatták Mikoviny Sámuel tervei szerint.

A vízrendezésre Eszterházyt sürgette a szomszédos uradalom is, amelynek tulajdonosa maga a magyar kamara (a kincstár) volt. Eszterházy 1728-ban hívta először Mikovinyi Sámuel Tatára, s ő készítette el a tatai Öreg-tó szabályozási tervét. Mikovinyi rajzolta a vármegyetérképeket Bél Mátyás nagy országleíró munkájához, amelyben Bél Mátyás írt a környei halastóról, a Somló-hegyi szőlőkről és a római kori vízvezeték boltozott csatornájának, támfalainak maradványairól. 1747. április 15-én kötötte meg Eszterházy József és az Udvari Kamara azt a szerződést, mely szerint „a kamarai mérnök, Mikovinyi Sámuel földrajzi felmérése alapján készült térképének megfelelően két csatornát ásatnak, egyet a mocsarak lecsapolására... egyet pedig Tatától az almási malmokig”. A „Canalis molaris et derivatorius”-t (Malom- és levezető csatornát, ma Általér) mindkét fél számára „fa és más dolgok szállítására” is szánták. Arra a pontra, ahol a lecsapoló csatorna a postautat keresztezte, Mikoviny egy cölöpökre épített kőhidat építtetett.

1733 februárjában kiáltványt adott ki azzal a céllal, hogy az általa küldött személyek a német tartományokból katolikus telepeseket toborozzanak. A német telepések 1733–1750 között érkeztek Tatára és a környékbeli községekbe, Felsőgallára, Alsógallára. Az uradalom tizennyolc (sváb és tót telepésekkel betelepített) faluja közül csak hét falu került kivételezett helyzetbe. E hét telepés falu lakóinak a szerződés 4-6 évi adó- és szolgáltatmentességet, szabad költözést s a javak szabad adásvételét garantálta. Bár fontosnak tartotta, hogy az „Anyá Szent Egyháznak előmozdítója” legyen, vélhetően nem kizárólag ezért kezdeményezte a lakosságcserét, és talán az sem valószínű, hogy csupán udvarhűsége miatt törekedett birtoka germanizálására. A Környén örökös úrbéres jobbágyokat akarta fölcserélni olyan népességgel, amely elsősorban az uradalmat, Eszterházy majorságait szolgálja. Tehát az örökös úrbéres állapotú jobbágyok zavarták érdekköreiket jobban, és nem a magyar reformátusok.

A szlovákokat is Eszterházy József hozatta be Bánhidára valószínűleg Trencsén, Nyitra, Pozsony megyéből (1725), részben a református magyarok ellensúlyozására. Fő foglalkozásuk a mezőgazdaság, szőlőtermesztés, fakitermelés és a mészégetés. Mindez a folyamat az 1720–1730-as években következhetett be, ekkor a szlovák lakosság már meghaladta a magyarokét. Velük is hasonló szerződést kötött az Eszterházy-uradalom, ők csapolták le a mocsarakat ingyen munkával. Balogh uradalmi tisztartó 1746 szeptemberében így rendelkezett: „Köteles lészen a Bánhyd kösség határában lévő öreg Tónak gatjában áló csatornyát ki ásni, és a külső víznek Horizontyán, vagyis felső Szinyen helét még anyyi mélségre ugyanis kiasni, hogy tellyesen a csatornya víz alatt álandóván ályon kihez obligaltoni fog le tételéhez, és el tömöséhez elegendő embereket elő állítani.”

Forrás:

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_József_\(országbíró\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_József_(országbíró))

Esterházy István (1616-1641) Esterházy Miklós nádor legidősebb fia, aki első házasságából született. Édesanyja Dersffy Orsolya. Felesége Thurzó Erzsébet, aki Nyáry Krisztina első házasságából való és így, Miklós nádor nevelt lánya volt.

Forrás:

[http://en.wikipedia.org/wiki/István_Esterházy_\(1616-1641\)](http://en.wikipedia.org/wiki/István_Esterházy_(1616-1641))

Késmárki gróf **Thököly Katalin** (Késmárk, 1655. április 18. – Lajtakáta (németül Gattendorf), 1701. január 26.) Thököly István felvidéki nagybirtokos és Gyulaffy Mária leánya, Thököly Imre nővére. Thököly Katalin 1655. április 18-án született Késmárkon. Harmadik gyermekként jött a világra, kettő lánytestvére közül ő volt a legidősebb. Négyéves korától félárva volt, ekkor vesztette el ugyanis huszonkét éves édesanyját.

Apját, Thököly Istvánt az I. Lipót elleni összeesküvésben való részvételért 1670-ben elítélték. Annak ellenére, hogy tagadta bűnösségét és hűségesküt tett a királynak, elkobozták vagyonát. A dolgok illetően alakulására Thököly ellenállásra kényszerült, és a Habsburg-ellenes Wesselényi-felkelés szimbolikus alakjává lett. 1670. november 28-án a császári hadsereg ostrom alá vette Árva várában, ahová gyermekeivel húzódott vissza. A nagybeteg Thököly azonban már december 4-én meghalt, és az őrség december 10-én megnyitotta a kapukat a császári had előtt. Mialatt öccsét, Thököly Imrét apja hívei kiszöktették a várból, Katalin két húgával, Máriával és Évával együtt a megszálló német csapatok fogságába esett.

Árva várának ostroma idején Thököly Katalin már férjnél volt: néhány nappal az ostrom megkezdése előtt, 1670. november 15-én kötött házasságot Esterházy Ferencel a várban. Férje révén az Esterházy családdal került rokonságba, Ferenc ugyanis Esterházy Pál herceg (1681-től nádor) öccse volt. A házasságból kilenc gyermek származott, közülük hatan érték el a felnőttkort:

- Esterházy Mária Rozália (Pápa, 1672. január 2.; †1689. szeptember 28.), Batthyány Ferenc (†1717) felesége
- Esterházy Borbála (1673; †Varasd, 1733. szeptember 10.)
- Esterházy Krisztina (1674; †1717 után)
- Esterházy Antal (Pápa, 1676. február 3.; †Rodostó, 1722. augusztus 8.), kuruc tábornagy
- Esterházy József (1682. május 31.; †1748. május 10.), horvát-dalmát bán, országbíró
- Esterházy Ferenc (1683; †1754. november 25.)

Esterházy Ferenc már 1683. október 16-án meghalt. Korai halálát követően és gyermekei kiskorúságának idejére a megözvegyült Katalin vette át az Esterházy-birtokok irányítását. Valószínűleg az 1680-as évek második felében ment másodszer is férjhez, gróf Maximilian Jörgerral lépett házasságra. Második férjét azonban már 1698-ban eltemette.

Az 1698-ban másodszor is özvegyen maradt Thököly Katalin még ugyanez évben vagy 1699-ben harmadszor is férjhez ment, Löwenberg Jakab János udvari kamarai tanácsos felesége lett. Harmadik férjével együtt emeltette 1701-ben a soproni Szentháromszobrot, hálából, hogy megmenekültek az 1695–1701 között dúló pestisjárványtól.

Thököly Katalin 1701. január 26-án halt meg Gátán (ma Lajtakáta, Burgenland, Ausztria). Már nem élhette meg a Rákóczi-szabadságharc kitörését, amelyben első házasságából született legidősebb fia, Esterházy Antal is tevékenyen részt vett, 1703-ban még a kurucok ellen harcolt, 1704-ben azonban II. Rákóczi Ferenchez csatlakozott. Rodostóban halt meg 1722-ben.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Thököly_Katalin

Galánthai gróf **Esterházy Pál** (Kismarton, 1635. szeptember 8. – Kismarton, 1713. március 26.) magyar gróf és birodalmi herceg, Magyarország nádora. Egyben költő és zeneszerző is volt. Tevékenyen részt vett a török elleni harcokban, különösen az 1663–64-es török háborúban, majd a török kiűzésénél. Édesapja gróf Esterházy Miklós, aki szintén viselte a nádori tisztséget. Apja az Erdélyi Fejedelemség önállóságának esküdt ellensége volt, mert az országban a török egyik bástyáját látta, amely Magyarország egyesítését akadályozza. Édesanyja Nyáry Krisztina volt. 2 bátyja, 4 nővére és egy öccse volt. Az egyik bátyja Esterházy László, aki Sopron vármegye örökös főispáni tisztségét viselte, és 3 másik Esterházyval együtt a vezekényi csatában esett el.

A fiatal Pál Grazban és Nagyszombaton tanult, ottani jezsuita intézetekben. 1652-ben azonban a vezekényi csatában meghalt bátyja, László és őt jelölték ki a vármegye örökös főispánjának, ami miatt korán nagykorúsították. Három esztendő múlva megházasodott, feleségül vette István bátyja lányát, Esterházy Orsolyát, aki 18 gyermeket szült neki, és még ugyanebben az évben Pápa kapitányává, s királyi tanácsossá tettek. Két év múlva, 1657-ben már udvari tanácsos volt. 1661-ben főudvarmester lett, mely tisztséget nádorrá választásáig (1681) viselte.

1663-ban kitört a törökkel egy újabb háború, amelyhez ő maga is csatlakozott. A horvát bán Zrínyi Miklós alatt a következő évben magyar csapatok élén vett részt az ún. téli hadjáratban, amely során egészen Pécsig törtek előre a Rajnai Szövetség erőivel. Pécs alatt Zrínyivel egy 5000 fős lovasság élén tovább vonultak Eszéknek, ahol a törökök utánpótlását biztosító és az általuk uralt Horvát- és Magyarországot a Dráván át összekötő eszéki híd volt. Az építményt két nap alatt felgyújtották és a hadjárat teljes keresztény győzelemmel végződött. Nem sokkal később a főparancsnoki posztról eltávolították Zrínyit, azzal az ürüggyel, hogy kudarcot vallott Kanizsánál. Ezután az osztrák főparancsnokánál Raimondo Montecuccolinál szolgált Esterházy. A körmendi csatában (július 26–27.) a magyar

csapatokat vezényelte és a szentgotthárdi csata (augusztus 1-5.) utóharcaiban vett részt.

1668-ban kinevezték bányavidéki és Dunán inneni főkapitánnyá, egy évvel később Csobánc kapitánya lett. Végig a Habsburg-uralkodó hűségén maradt és nem csatlakozott a Wesselényi-féle összeesküvéshez, sőt a felvidéki protestáns urak várait 1670-ben erővel foglalta el és segítette a további mozgolódások elfojtását. Tettei mögött azonban tiszta nemzeti érzület húzódik, mert meg volt róla győződve, hogy országa érdekeit szolgálja ezzel, ha megtartja a Habsburg Birodalom mellett, mert máskülönben enélkül az ország erőtlen lenne a törökkel szemben. Bécsben ugyanakkor mindig szem előtt tartotta az ország érdekeit. A Thököly-felkelés során eredménytelen tárgyalásokat folytatott Thököly Imrével 1680-ban. Egy évvel ezelőtt már megválasztották titkos tanácsossá és az 1681-es soproni országgyűlésen nádorrá, s ebből kifolyólag Pest – Pilis – Solt vármegye örökös főispánjává tették, valamint az Aranygyapjas rend tagja lett. 1682-ben meghalt felesége, de hamarosan újra megnősült és Thököly Évát vette el feleségül, akitől 7 gyermeke született. A házassághoz az udvar beleegyezése kellett, mivel a hölgy Thököly Imre testvére volt. A politika mellett azonban szakított időt emelkedettebb dolgokra, mint a költészetre és a zenére. A magyarországi barokk költészet egyik kiemelkedő alakja, s történeti szempontból latin nyelvű emlékiratai is jelentősek. Példaképének Zrínyit tartotta.

Buzgó katolikus volt, s ennek jegyében szerzett kantátákat (1711-ben *Harmonia caelestis* címmel gyűjteményes formában meg is jelentek), melyek a korai magyar zenetörténet értékes emlékei, emellett írt teológiai tárgyú írásokat és imádságokat is. Neves műpártoló és műgyűjtő is volt egyben.

Az 1683-ban kirobbant török háborúk során családját osztrák területekre menekítette, ő maga Bécs védelmében harcolt. Bécs felmentése után változatlan erővel vetette bele magát a török elleni harcokba, s igyekezett minél több magyar katonát hadba állítani. Neki köszönhetően a felszabadító háborúban vagy 20 ezer fős magyar haderő is részt vett, mely jelentős mértékben hozzájárult a győzelemhez. 1684-ben jelen volt Buda első sikertelen ostrománál, s két évvel később visszafoglalásánál is. 1687-ben rávette a rendeket, hogy mondjanak le az Aranybulla ún. „ellenállási” záradékáról és a szabad királyválasztásról. Szolgálatiért még ugyanebben az évben birodalmi hercegi rangra emelte a császár. Kitüntette magát a török elleni harcban Szalánkeménnél (1691) és Zentánál (1697). 1694-ben sókereskedelmi monopóliumot kapott bérbe az udvartól és birtokait 1695-ben elsők között alakította át hitbizománnyá. A Rákóczi-szabadságharc idején végig kitartott a Habsburgok mellett. 1711-től Moson vármegye főispánja is volt. Szülőhelyén, Kismartonban halt meg.

Forrás:

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Pál_\(nádor\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Pál_(nádor))

Esterházy Orsolya (Lakompak, Burgenland, Ausztria, 1641. március 7. – Kismarton, 1682. március 31.) Esterházy István (1616-1641) és Thurzó Erzsébet egyetlen leánya, Esterházy Miklós nádor unokája.

1655. február 7-én Kismartonban saját apai nagybátyjához, Esterházy Pálhoz ment férjhez. A házasságból 19 gyermek született, közülük nyolcan érték el a felnőttkort:

- Esterházy Miklós Antal (*Fraknó, 1655. december 31.; †Pozsony, 1695. augusztus 5.)
- Esterházy László Ignác (*Bécs, 1662. augusztus 27.; †Pozsony, 1689. november 26.), pozsonyi kanonok
- Esterházy Krisztina (*Kismarton, 1663. október 8.; †Fraknó, 1732. szeptember 15.)
- Esterházy Orsolya (*Fraknó, 1670. január 3.; †1696 után)
- Esterházy Mihály (*Fraknó, 1671. május 4.; †Bécs, 1721. március 14.)

- Esterházy Gábor (*1673. május 15.; †1704. december 13.)
- Esterházy Anna Júlia (*Kismarton, 1676. szeptember 3.; †1700 után), apáca
- Esterházy Ádám (*Bécs, 1680. december 10.; †Fraknó, 1720. február 16.), szerzetes

Esterházy Orsolya 1682. március 31-én, mindössze 41 évesen halt meg Kismartonban. Halála után Esterházy Pál herceg hamarosan újra megnősült, öt hónappal később Thököly Imre nővérét, Thököly Évát vette feleségül.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Orsolya

1.4.3. melléklet: Tesztek *(szerkesztette a szerző)***„TOTÓ”
Eszterházy Károlyval és életével kapcsolatban****1. Melyik városban tanult a felsoroltak közül?**

1) Bécs	2) Róma	x) Bologna
---------	---------	------------

2. Ki volt az édesanyja?

1) Pálffy Szidónia	2) Thököly Katalin	x) Nyáry Krisztina
--------------------	--------------------	--------------------

3. Hogy hívták az édesapját?

1) Esterházy Miklós	2) Esterházy József	x) Esterházy Ferenc
---------------------	---------------------	---------------------

4. Hol építtetett városi kórházat?

1) Devecser	2) Pápa	x) Vác
-------------	---------	--------

5. Hol volt püspök mielőtt Egerbe érkezett?

1) Esztergom	2) Vác	x) Pápa
--------------	--------	---------

6. Melyik városnak lett örökös főispánja?

1) Eger	2) Pozsony	x) Vác
---------	------------	--------

7. Melyik évtől egri püspök?

1) 1759.	2) 1762.	x) 1766.
----------	----------	----------

8. Hány Habsburg uralkodója volt Magyarországnak a püspöksége idején?

1) Egy	2) Kettő	x) Három
--------	----------	----------

9. Mit alapított elsőként Magyarországon?

1) Orvosi akadémiát	2) Egyetemet	x) Egyházi könyvtárat
---------------------	--------------	-----------------------

10. Milyen speciális gyűjteményt hozott létre Egerben?

1) Nyomdatörténetit	2) Csillagászatit	x) Néprajzit
---------------------	-------------------	--------------

11. Ki volt a legfőbb segítője a könyvtárállomány gyarapításában?

1) Jakó Zsigmond	2) Batthyány Ignác	x) Karl Scheffer
------------------	--------------------	------------------

12. Mikor nyílt meg a Főegyházmegyei könyvtár?

1) 1791.	2) 1793	x) 1795
----------	---------	---------

13. A nyilvános könyvtárak sorában hányadik volt a Liceumban megnyílt könyvtár?

1) első	2) második	x) harmadik
---------	------------	-------------

13.+1. Ki lett Eger első érseke

1) Barkóczy Ferenc	2) Eszterházy Károly	x) Fuchs Ferenc
--------------------	----------------------	-----------------

Megoldás: 2, 1, x, 2, 2, 1, 2, x, 2, 2, 2, 2, 2, x

„LOTTÓ”

1. Eszterházy Károly születésének éve (1725)
2. Eszterházy Károly pappá szentelésének éve (1748)
3. Ekkor kezdődik a Líceum építése (1762)
4. Ebben az évben adják ki Hármass üdvösséges kérdés című művét (1751)
5. Eszterházy Károly elhalálzásának éve (1799)

12	13	14	15	16
17	18	19	20	21
22	23	24	25	26

Megoldás: 15, 20, 16, 14, 26

„KAKUKKTOJÁS”

Melyik nem illik a sorba és miért?

1.
Devecser
Hidegkút
Bakonyszentistván
Egerbakta

2.
Pozsony
Nagyszombat
Vác
Róma

3.
Telekessy István
Barkóczy Ferenc
Eszterházy Károly
Fellner Jakab

kakukktojás: _____

Miért? _____

kakukktojás: _____

Miért? _____

kakukktojás: _____

Miért? _____

Megoldás:

Egerbakta; a többi helységben Eszterházy Károly templomot építtetett
Vác; a többi város mindegyikében folytatott tanulmányokat Eszterházy Károly
Fellner Jakab; a többiek püspöki tisztséget töltöttek be Egerben

1.4.4. melléklet: Szituációk

1. szituáció:

Az Esterházy-család férfi és nőtagjai közül számosan léptek egyházi pályára vagy vonultak kolostorba. Egyik nagybátyja, Eszterházy Imre, esztergomi érsek jelentősen befolyásolta támogatásával a papnak készülő fiatal-embert. Középiskoláit a jezsuiták pozsonyi hat osztályú gimnáziumában végezte, és még nincs tizenhat éves, amikor a nagyszombati egyetemre kerül, hogy mint papnövendék megkezdje filozófiai tanulmányait. Bár a nagyszombati egyetem az ország legszínvonalasabb felsőoktatási intézménye volt, a család a legmagasabb szintű képzettséget kívánta megadni a tehetségesnek mutatkozó ifjúnak, ezért az első teológiai év befejezése után a szintén jezsuita vezetés alatt álló római Collegium Germanicum Hungaricumba küldték Eszterházyt tanulmányai befejezésére. 1748-ban tért vissza Rómából, hogy néhány évi egyszerű lelkészi beosztás után a közéleti pályán kapjon helyet. Több éven keresztül a Helytartótanács vallásügyi és lelkészpénztári bizottságában működött mint tanácsos. Innen került 1759-ben a váci püspökség élére. Vác azonban csak néhány évet jelentett életében, 1762-ben az udvar az egri egyházmegyét kívánta Eszterházyra bízni. Nem könnyen vált meg Váctól, de végül is engedelmeskedett, és 1762. júniusában elfoglalta az egri püspöki széket. Elevenítsétek meg ennek kapcsán Eszterházy Károly és Eszterházy Imre sok év utáni találkozását!

Forrás:

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

2. szituáció:

II. József egyik első, legfontosabb intézkedése a türelmi rendelet meghozatala volt 1781-ben, amely a reformátusok, evangélikusok és ortodoxok számára szabadabb vallásgyakorlást engedélyezett az eddiginél. Eszterházy következetesen és mindvégig meggyőződéssel ragaszkodott az egyház hivatalos tanításához és a 18. századi hivatalos katolikus felfogás korlátait sem elméleti, sem gyakorlati téren át nem lépte. Eszterházy Károly élesen szembeszállt II. József politikájával, reformjaival és az 1790–1791.évi országgyűlésen a római katolikus párt vezéréként ellenezte a protestánsok jogainak elismerését, törvénybe iktatását.

Elevenítsétek meg ezt az országgyűlési találkozást!

Megjegyzés: A **protestantizmus** (latin eredetű szó) mint gyűjtőnév alatt a keresztény egyházak azon egyik fő ágát szokták érteni, amely a reformáció következtében a 16. században a katolikus egyháztól különvált. Később a protestantizmus név alá befoglalták mindazokat, akik a reformáció alaki és anyagi elveit elfogadták, vagyis akik elfogadták egyfelől azon nézetet, hogy a keresztény vallásnak egyedüli alapja a minden emberi tételtől és tekintélytől függetlenül magyarázandó Szentírás, másfelől a hit által való megigazulás tanát, vagyis azon nézetet, hogy az üdv minden papi közvetítés s minden érdemünk nélkül, ingyen, Isten kegyelméből adatik.

A protestáns egyház már a 16. században külön evangélikus (lutheránus) és külön református vagy kálvinista egyházzá szakadt szét, de abban egyetértenek, hogy a római katolikus egyház csálthatatlan és egyedül üdvözítő voltának ellentmondanak és ebből következően a pápa és a püspökök főhatóságát, Szűz Mária és a szentek segítségül hívását, a szerzetesi és papi fogadalmakat, a búcsújárást, a miseáldozatot, a szentségek hetes számát (két szentséget fogadnak el: keresztség, úrvacsora), a tisztítótűzről szóló tant, a jó cselekedetek érdemszerűségét elvetik.

Források:

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

http://hu.wikipedia.org/wiki/II._J%C3%B3zsef_magyar_kir%C3%A1ly <http://hu.wikipedia.org/wiki/Protestantizmus>

3. szituáció:

Eszterházyt racionalista vonások jellemezték a tudományok kapcsolatában is. A racionalizmus hitt a tudomány erejében és a tapasztalható világ megismerésében. A 18. század felvilágosodását a vallással összhangba hozni törekedő teológusok a Biblia parancsából: Hajtsátok uralmatok alá a földet, veszik a kiindulás elvét, mely szerint a vallásos ember is törekedhet a természet megismerésére és meghódítására. Eszterházy Nagyszombatban, de még inkább Rómában, XIV. Benedek példáján látta ennek az elvnek megvalósítására tett kísérleteket. A pápa mondta, hogy az egyház erejét nem világi hatalmának növelésével, hanem tudós férfiaknak Rómába való összegyűjtésével kell erősíteni. Ez volt Eszterházy szándéka is, amikor az egri egyetem megvalósításához hozzáfogott, amikor a püspöki iskolát orvosi fakultással bővítette, amikor korszerű, nagy anyagi áldozatokkal felszerelt csillagvizsgálót létesített. Ezért küldi egymás után három papját is Bécsbe, hogy csillagászatot tanuljanak, sőt arról is gondoskodott, hogy Bécsből hazatérve tudásukat itthon is továbbadják, ezért fiatal papokat osztott be melléjük. A fizikai oktatás számára külföldről hozott műszereket, ásványtani, botanikai és állattani gyűjteményt hozott létre.

Elevenítsétek meg Eszterházy találkozását XIV. Benedek pápával, akinek beszámol eddigi eredményeiről!

Forrás:

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

Felhasznált irodalom:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Eszterházy_Károly

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Ferenc

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_József_\(országbíró\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_József_(országbíró))

[http://en.wikipedia.org/wiki/István_Esterházy_\(1616–1641\)](http://en.wikipedia.org/wiki/István_Esterházy_(1616–1641))

http://hu.wikipedia.org/wiki/Thököly_Katalin

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Pál_\(nádor\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Pál_(nádor))

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterházy_Orsolya

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

http://hu.wikipedia.org/wiki/II._J%C3%B3zsef_magyar_kir%C3%A1ly <http://hu.wikipedia.org/wiki/Protestantizmus>

<http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/6/9906kad.html#JB11>

Képek jegyzéke:**1.4.1. melléklet:****1. kép: Galánthai gróf Eszterházy Károly**

[http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_K%C3%A1roly_\(1725%E2%80%931799\).jpg](http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_K%C3%A1roly_(1725%E2%80%931799).jpg)

2. kép: Esterházy József

[http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_J%C3%B3zsef_\(orsz%C3%A1gb%C3%ADr%C3%B3\).jpg&filetimestamp=20080728143727](http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_J%C3%B3zsef_(orsz%C3%A1gb%C3%ADr%C3%B3).jpg&filetimestamp=20080728143727)

3. kép: Esterházy Ferenc

http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_Ferenc.jpg&filetimestamp=20080708122025

4. kép: Thököly Katalin

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Th%C3%B6k%C3%B6ly_Katalin_-_Esterh%C3%A1zy.jpg

5. kép: Esterházy Pál

<http://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index938.html>

6. kép: Esterházy Orsolya

<http://mek.oszk.hu/05600/05649/html/03.htm>

7. kép: Esterházy István

<http://mek.oszk.hu/05600/05649/html/02.htm>

Ábrák jegyzéke:

1. ábra: Galánthai gróf Eszterházy Károly családfája *(szerkesztette a szerző)*

1.5. A HUNYADI-CSALÁD

Készítette: Tarjáni Tünde

Résztevők: 7 fő, akik Hunyadi Mátyás családját képviselik + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Családi, rokoni kapcsolatok, identitás, kultúra, multikulturalitás, történelmi ismereteink felfrissítése (a magyar politikai helyzet a XV. században)

Eszköz-, kellékgény:

- történelmi puzzle
- Hunyadi Mátyás családjának története
- családfa
- teszt
- szituációs kártyák

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközők/ mellékletek
10	A tanulók kapnak 1-1 borítékot, amelyben 7 db felszabdalt portré és a családfa darabjai találhatóak. A csoportnak össze kell raknia a 7 portrét és a családfát ábrázoló képet.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka	1.5.1. melléklet: portré puzzle és családfa
15	A játékvezető megkérdezi tőlük, hogy felismerik-e valamelyik személyt és hogy melyik korba tudnák elhelyezni őket. A csoport kap egy szöveget a Hunyadi-családról, amelyet az egyik tanuló hangosan olvas fel.	új ismeretek szerzése a Hunyadi-családról, szövegértés, lényegkiemelés	frontális munka, irányított beszélgetés	1.5.2. melléklet: Hunyadiak
10	A tanulók alkotnak 2 párt és egy hármas csoportot és kapnak 1-1 teszt lapot. A megoldások helyességét szóforgóval ellenőrzik.	együttműködés, információkezelés	differenciált csoportmunka, páros munka	1.5.3. melléklet: teszt
20	A tanulók csoportonként kapnak egy szituációs kártyát, amely alapján felkészülnek és bemutatnak egy-egy rövid jelenetet.	a kor hangulatának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadókészség	szituációs játék –csoportos improvizáció, drámajáték –kiscsoportos jelenetkészítés	1.5.4. melléklet: szituációs kártyák
5	A család megbeszéli, hogy a foglalkozás mely része tetszett a leginkább, értékeli az előadásukat.	együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, csoport szóforgó	

1.5.1. melléklet: Portré puzzle

1. kép: Szilágyi Erzsébet

2. kép: Hunyadi János

3. kép: Hunyadi János zászlaja

4. kép: Hunyadi Máttyás

5. kép: Beatrix

6. kép: Szilágyi Mihály

7. kép: Hunyadi László siratása

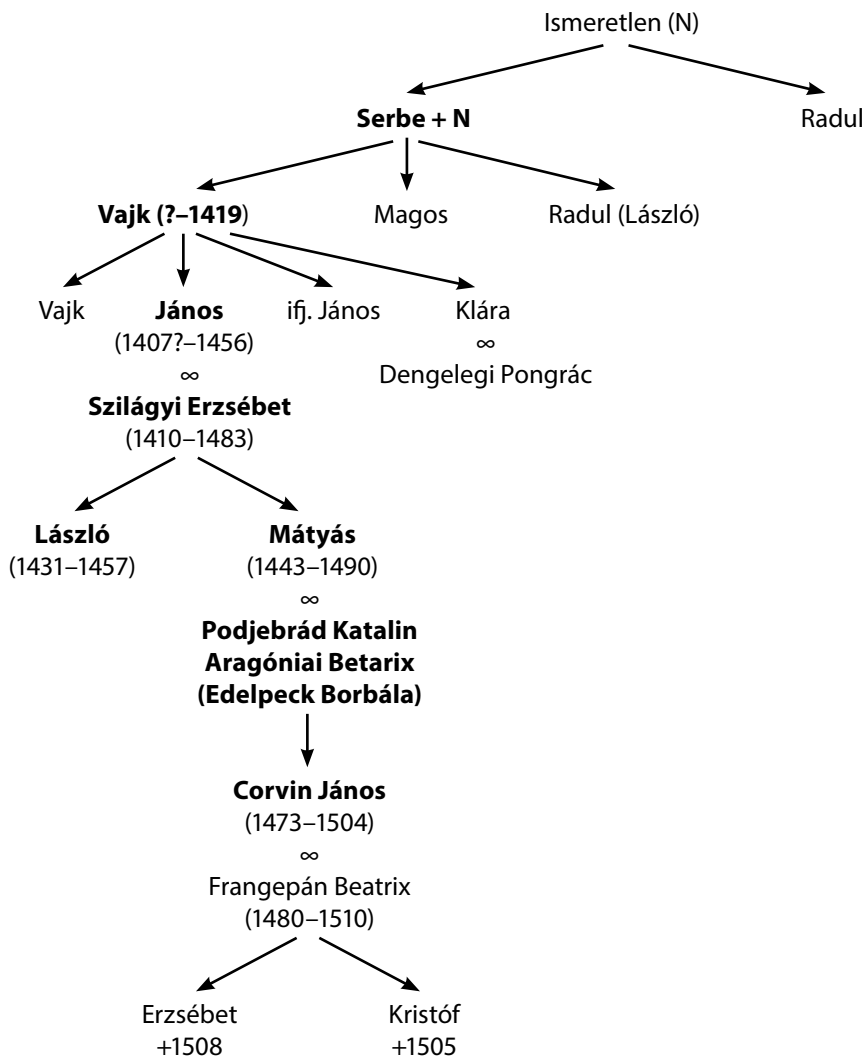
8. kép: Corvin János

9. kép: Hunyadi-címer

A Hunyadiak családfája

A Hunyadiakról szóló első ismert oklevél 1409-ből származik. Ez az adománylevél tájékoztat arról, hogy Luxemburgi Zsigmond király Serbe fia, Vajknak, azaz Hunyadi János apjának adományozta Hunyadvár birtokát szolgálataiért. Tőle állíthatjuk fel a családfát.

Forrás:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-csal%C3%A1d>

1.5.2. melléklet: A Hunyadiak Magyarországon

A Hunyadi-család a magyar történelem egyik legismertebb családja. A família eredete vitatott, bár a történészek jelentős része szerint Havasalföldről Magyarországra menekült, román vagy kun, esetleg besenyő eredetű családról van szó. Az azonban nem vitatható, hogy Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, és számos családtagjuk egész életükben már magyarnak vallották és tartották magukat. A „Hunyadi” családi név Hunyadi Jánostól kezdődően ismert; az ő apja, Vajk (és testvérei) Zsigmond királytól kapták meg 1409-ben az erdélyi Hunyadvár (Vajdahunyad, Románia) birtokát; ezért ez a család a hunyadvári Hunyadi-család volt. Hunyadi János Zsigmond hadvezéréként tűnt ki és idővel a törökellenes küzdelmeiért kapott jutalmakkal hatalmas vagyonra, majd hatalomra tett szert.

Az 1444-es várnai csatában elesett Ulászló, akinek a halála zűrzavaros helyzetet teremtett az országban. A hatalmi versengésektől terhes átmeneti időszakban a kiskorú V. László helyett 1446-ban Hunyadi Jánót bízták meg az ország vezetésével, aki 1453-ig töltötte be a kormányzói (gubernátori) tisztséget. Ő volt Magyarország első kormányzója. Az 1456-ban zajló nándorfehérvári diadallal vonult be neve a halhatatlanság sorába, ahol a II. Mehmed szultán által vezetett török hadakra meghatározó vereséget mértek a keresztény seregek. A csatát követő pestisjárványban azonban a neves hadvezér is elhunyt, 2 árva hagyva maga után, Lászlót és Mátyást.

Hunyadi János idősebbik fia, örököse, László is szomorú véget ért. Cillei Ulrik megpróbálta kiforgatni a vagyonukból, ám a főúri ármánykodást László nem bírta elviselni és megölte a Cillei család fejét, aki azonban egyben az uralkodó szövetségese is volt. Anyja, Szilágyi Erzsébet ekkor mutatta meg először rá jellemző, igazi erejét. Megekkettette a királyt, hogy fiainak nem esik bántódása. Családjá veszélybe került, amin pénzzel és fegyveres erővel igyekezett segíteni, idősebbik fia kivégzését azonban még így sem tudta megakadályozni. V. László szintén abban az évben, 1457 novemberében halt meg pestisben, és ekkor nyílt meg az út a trón megszerzésére a Hunyadi-család számára. Mátyást a pápa támogatásával, anyja és nagybátyja, a szintén erős akaratú Szilágyi Mihály segítette a trónra, miután kiszabadították a főúri fogságból. Mátyást 1458-ban – anekdoták szerint – a Duna jegén választották meg, majd koronázták királlyá első ízben (1464-ben másodjára is), és 1490-ben bekövetkezett haláláig uralkodott a magyar trónon. Számos reformmal, adók bevezetésével és zsoldos sereg felállításával erős, központosított államszervezetet hozott létre. Békét és jogbiztonságot teremtett. Ugyanakkor sokat háborúzott. Harcolt a török ellen, de számos hadjáratot vezetett nyugat ellen is. Ez utóbbit főleg a hatalomvágya motiválta.

Magánélet, utódlás: Első felesége Podjebrád Katalin volt, I. György cseh király lánya, aki azonban egy évvel a házasságuk után, 1464-ben gyermekágyi lázban meg-

halt, miután rövid életű fiúgyermeket hozott a világra. A megözvegyült Mátyás másodsorra is megnősült. 1476-ban I. Ferdinánd nápolyi király 19 éves leányát, Aragóniai Beatrixot vette feleségül, akitől gyermekei nem születtek. Beatrix hozta magával azt a reneszánsz udvartartást, amelyről a királyi udvar híres lett. Mátyásnak 2 házasságából nem, de házasságon kívül született egy gyermeke, Corvin János, akit a király hivatalosan is fiának fogadott és örökösévé tett, ám a trónt apja halála után – többek között – Beatrix ármánykodása miatt mégsem tudta megszerezni. Az özvegy királyné Mátyás halála után szeretne volna megtartani a trónt, ezért akadályozta az osztrák polgárlány fiának a trónra kerülését, sőt, feleségül vetette magát II. Ulászlóval, de őt is csúnyán rászédtek. Corvin Jánosnak 2 gyermeke született, Erzsébet és Kristóf. Kristóf 1504-es halálával sírba szállt a Hunyadi-család utolsó férfinakja.

Források:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-család>
http://hu.wikipedia.org/wiki/I._Mátyás_magyar_király
<http://baloghpet.wordpress.com/2009/08/05/hunyadi-matyas-elete-es-kora/>

Szilágyi Erzsébet Hunyadi János felesége, Hunyadi László és Hunyadi Mátyás anyja, Szilágyi Mihály testvérhúga, meghalt – Kaprinay szerint – 1484 körül, Salamón szerint pedig valószínű, hogy már 1483. április 25-én nem volt az élők sorában.

Történelmi szerepe azzal a jelenettel kezdődik, amikor megekkettette V. László királyt, hogy fiainak nem lesz bántódásuk Cillei Ulrik meggyilkoltatása miatt. Ismeretes, hogy a király ezen esküjét, amint a Hunyadi-ház ellenségei közé juthatott, azonnal megszegte, Hunyadi Lászlót lefejeztette, Mátyást foglyul ejtette. Ekkor tűnt ki, mennyire egyezik Szilágyi Erzsébet vére és cselekvésmódja Szilágyi Mihályéval. Valódi renaissance amazon, akit kortársai méltán neveztek „hős asszonynak” (mulier heroica). Családjá veszedelmén nem asszonysírással, hanem pénzzel és fegyveres erővel igyekezett segíteni. A király már 1457-ben annyira megrettent ettől a nőtől, hogy mindenáron egyezkedni akart vele, de a két ízben megismételt kísérlet sem sikerült, a király pedig még abban az évben meghalt. Erzsébet asszony minden erejét megfeszítette, hogy fiát a trónra emelhesse.

Elsősülött fiának, Hunyadi Lászlónak kivégeztése, majd V. László király halála után a Mátyás megválasztására irányuló akciónak nemcsak gazdasági alapját teremtette elő, hanem a Garai Lászlóval kötött szegedi egyezmény (1458. június 12.) révén politikailag is annak egyik vezetője volt.

A Hunyadi-ház hatalmas vagyonának birtokában, pazarul szórta a pénzt a választás előkészítésére. A pénzt a főrendek között bátyja, Mihály osztotta szét,

és szintén ő szedte össze a fegyveres erőt, amelynek meghatározó szerep volt szánya. Egyidejűleg Erzsébet Podjebrad György cseh kormányzónak 40000 aranyat ígért Mátyás szabadon bocsátásáért. Ilyen előkészületek után érte el célját Mátyás megválasztásával, akinek hazafelé jöttében a magyar határon fekvő Strassnitz morva városig ment elébe és ott a maga pecsétjével is megerősítette azt az okiratot, amelyben Mátyás kötelezte magát Podjebrad leányának, Katalinnak nőül vételére. Fia megválasztása után a Hunyadi-birtokok továbbra is Szilágyi Erzsébet irányítása alatt maradtak. Ő maga az óbudai királynéi várban székelt és a király anyja címet viselte. Később, 1465-ben Vajdahunyadon ferences kolostort alapított, végül 1483-ban készített végrendeletében Corvin Jánost tette örökösévé.

Mátyás udvarának tömérdek tudósa és poétája, akik versenyeztek Beatrixnak, Mátyás király nejeének magasztalásában, a király anyjáról tudomást sem vettek, Hunyadi János özvegye, Mátyás király anyja meghalhatott úgy, hogy még halála évét sem jegyezték fel. Valószínűleg 1483-ban a ferences kolostor ispotályában hunyt el. Bonfini is csak annyit írt róla, hogy a székesfehérvári főtemplom azon bástyaszerű sírboltjába temették, amelyet Mátyás király a szülei, testvére és a maga számára építtetett. Erzsébetet fia gyakran a „Magyarország királynéja” címmel tisztelte meg és sűrűn adományozott neki birtokokat, de emellett nemegyszer vette igénybe anyagi támogatását. Amikor 1470-ben nagy hadi költségre volt szüksége, tőle is megkívánta, hogy 100 dénárból álló arany forintot fizessen minden portája után.

Ettől fogva fiától és mindenkitől megbecsülve élt nyugodtan birtokait igazgatva, többnyire Óbudán. Eredeti iratainak, rendeleteinek, utasításainak egész halmazát őrzi az Országos Levéltár. Szeretettel foglalkozott Vajda-Hunyad, a XVI. századból fennmaradt, nagyszerű világi épületünk fölépítésével. A várpalota jelentős része abban az időben épült, amikor ő volt Hunyad várának birtokosa. Mint korának igazi gyermeke, nem mulasztotta el kegyes cselekedetekkel kimutatni vallásos érzületét. 1465-ben kolostort építtetett

Vajda-Hunyadon a ferencesek számára, 1477-ben az óbudai várkápolnának adományozta Sente-Tornya (ma Szent-Tornya) békésvármegyei népes helységet. 1473. augusztus 8-án Óbudáról írt levelében arra kérte a pápát, hogy Kapisztrán Jánost, férjének lánglelkű és szentéletű bajtársát sorolja a szentek közé. Szilágyi Erzsébet eredeti arcképe nem maradt ránk.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Szilágyi_Erzsébet

Ki volt Corvin János? Hunyadi Mátyás király házasságon kívül született, de törvényesített fia, Hunyadi János unokája. Édesanyja Edelpeck Borbála boroszlói osztrák polgárlány volt.

A Corvinus (hollós) vezetékneve utalás a Hunyadiak hollós címerére és magának Mátyásnak a melléknevére. Keresztnevét nagyapja, Hunyadi János emlékére kapta.

Miután Mátyás király második házassága, az Aragóniai Beatrixsal kötött is gyermektelen maradt, fiát fogadta, és 1479-ben a hunyadi grófi és lipitai hercegi rangra emelte, adománylevelében így említvén őt: méltóságos János, lipitai herceg és hunyadi gróf, a mi egyetlen szülöttünk.

Corvin János felesége Frangepán Beatrix volt, két gyermekük született: Erzsébet és Kristóf.

1495–1499 között a bosnyák király, szlavón herceg, bán címet viselte. 1501-ben sikerült felmentenie a törökök által ostromlott Jajcát.

1491 után Corvin János újjátta fel, és az állandó török veszély miatt erődtéplommá alakította a lepoglavai pálos kolostort, ott is választott magának sírhelyet. Fia, Kristóf, az utolsó Hunyadi-leszármazott is ott nyugszik.

Forrás:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Corvin_János

A téma feldolgozásához ajánlott további forrás:

<http://mek.oszk.hu/05700/05736/html/01.htm>

1.5.3. melléklet: Tesztkérdések (szerkesztette a szerző)

1. Honnan ered a Hunyadi családnév?
2. Miért emelkedhetett olyan magasra Hunyadi János?
3. Miért nevezték Szilágyi Erzsébetet hős asszonynak?
4. Miért végezték ki Hunyadi Lászlót?
5. Ki volt az első kormányzója Magyarországnak?
6. Mi volt a legfőbb jellemzője Mátyás seregének?
7. Hány felesége volt Mátyásnak?
8. Ki volt Antonio Bonfini?
9. Ki teremtette meg Magyarországon a reneszánsz, humanista kultúrát?
10. Mit jelent a Corvinus kifejezés?
11. Mi volt az oka Corvin János és Beatrix ellenségeskedésének?
12. Ki volt Beatrix 2. férje?
13. Kivel halt ki a Hunyadi-család?

1.5.4. melléklet: Szituációs kártyák (szerkesztette a szerző)

1. szituációs kártya: (7 fős csoport feladata): Eleve-
nítsetek meg azt a pillanatot, amikor Hunyadi János
Nándorfehérvárnál diadalt arat.
Szereplők: Hunyadi János, II. Mehmed, törökök és
magyarok

2. szituációs kártya: Tartásatok meg Hunyadi Mátyás
választási kampánybeszédét a Duna jegén.
Szereplők: Mátyás és a „kampányfőnöke”, valamint
a nép

3. szituációs kártya: Játsszátok el azt a jelenetet,
amikor Beatrix megpróbálja rávenni férjét, Mátyást,
hogy tegye őt meg társuralkodóvá.
Szereplők: Beatrix és Mátyás

4. szituációs kártya: Játsszátok el azt a jelenetet,
amikor Beatrix megpróbálja meggyőzni Mátyást és
udvartartását a villa használatának előnyeiről.
Szereplők: Beatrix, Mátyás, udvari ember(ek)

Képek jegyzéke:

1.5.1. melléklet:

1. kép: Szilágyi Erzsébet

http://keptar.oszk.hu/027400/027412/varm_temes_105.jpg

2. kép: Hunyadi János

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Tucrcoczy_Janos_lancu_de_Hunedoara_Brunner_Ausgabe.jpg

3. kép: Hunyadi János zászlaja

<http://vilagbiztonsag.hu/keptar/displayimage.php?album=103&pid=9843>

4. kép: Mátyás király

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Matthias_Corvinus.jpg

5. kép: Beatrix

http://keptar.oszk.hu/031900/031973/azosztrkmagyar03rudo_0136_nagykep.jpg

6. kép: Szilágyi Mihály

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Szil%C3%A1gyi_Mih%C3%A1ly.jpg

7. kép: Madarász Viktor: Hunyadi László siratása

<http://mek.oszk.hu/01400/01466/html/nagykep.jpg>

8. kép: Hunyadi Corvin János

<http://mek.oszk.hu/05700/05789/html/>

9. kép: Hunyadi-címer

<http://www.ujakropolisz.hu/muhely/hunyadi-cimer>

Felhasznált irodalom:

http://hu.wikipedia.org/wiki/l._M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly

http://hu.wikipedia.org/wiki/Szil%C3%A1gyi_Erzs%C3%A9bet

http://hu.wikipedia.org/wiki/Corvin_J%C3%A1nos

http://hu.wikipedia.org/wiki/l._M%C3%A1ty%C3%A1s_magyar_kir%C3%A1ly#H.C3.A1zass.C3.A1gai_.C3.A9s_gyermekei

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-csal%C3%A1d>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunyadi-család>

http://hu.wikipedia.org/wiki/l._Mátyás_magyar_király

<http://baloghpet.wordpress.com/2009/08/05/hunyadi-matyas-elete-es-kora/>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Szilágyi_Erzsébet

http://hu.wikipedia.org/wiki/Corvin_János

DRASKÓCZY István: Hunyadi Mátyás élete és uralkodása. In: Lighthouse Kulturális és Művészeti honlap. (online).

<http://baloghpet.wordpress.com/2009/08/05/hunyadi-matyas-elete-es-kora/>

1.6. I. SZENT ISTVÁN ÉS CSALÁDJÁNAK ÉLETE

Készítette: Herpainé Lakó Judit

Résztevők: 7 fő, akik István családját képviselik + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Családi, rokon kapcsolatok, identitás, kultúra, multikulturalitás, történelmi ismereteink felfrissítése

Eszköz-, kellékgény:

- történelmi puzzle
- Szent István családjának története (családállításból)
- Családfa
- Szent István király nagy legendája
- Szent Imre herceg legendája
- István, a király c. film
- István, a király CD (Szállj fel, szabad madár és az István, a király/Felkelt a napunk című számok dalszövege)

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközők/ mellékletek
10	A tanulók kapnak 1-1 borítékot, amelyben felszabdalt portrék, koronázási ereklyék, fontos emlékek és a családfa darabjai találhatóak. A csoportnak össze kell raknia az összes puzzle.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka, csoportmunka	1.6.1. melléklet: portré puzzle, koronázási ereklyék, fontos emlékek és családfa
15	A játékvezető megkérdezi tőlük, hogy felismerik-e valamelyik személyt és hogy melyik korba tudnák elhelyezni őket. A csoport kap három szöveget Szent István családjáról, amelyeket egy-egy tanuló hangosan olvas fel.	új ismeretek szerzése István családjáról, szövegértés, lényegkiemelés	frontális munka, irányított beszélgetés	1.6.2. melléklet: – Szent István családjának története (családállításból) – Szent István király nagy legendája – Szent Imre herceg legendája
10	Közösen megnézzük a koronázási eseményekhez tartozó részletet az István, a király c. filmből. A látottak megbeszélése.	új ismeretek szerzése István családjáról, vizuális élmények csoportos feldolgozása	frontális munka, irányított beszélgetés	1.6.3. melléklet: István, a király film
10	Szépségverseny, az adott kor viseleteinek, öltözködésének, szokásainak megbeszélése.	a kor hangulatának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadókészség	situációs játék – csoportos improvizáció, drámajáték –kiscsoportos jelenetkészítés	1.6.4. melléklet: képek
10	A család dalának kiválasztása és megtanulása – az István, a király c. film zenéjének alapján.	Véleményalkotás daltanulás	frontális munka, irányított beszélgetés	1.6.5. melléklet: hanganyag: - István, a király CD: • Szállj fel, szabad madár • István, a király/Felkelt a napunk
5	A család megbeszéli, hogy a foglalkozás mely része tetszett a leginkább, értékelik az előadásukat.	együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, csoport szóforgó	

A téma feldolgozásához ajánlott további források:
<http://ehumana.hu/arpad/forras/f4.htm>

1.6.1. melléklet: Portré puzzle

1. kép: I. Szent István

2. kép: Géza fejedelem

3. kép: Gizella

4. kép: Imre herceg

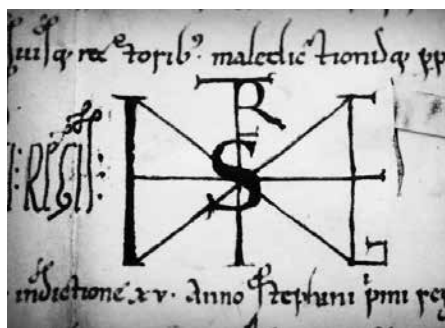
5. kép: Koppány

6. kép: Sarolt

7. kép: Vazul

8. kép: István aláírása

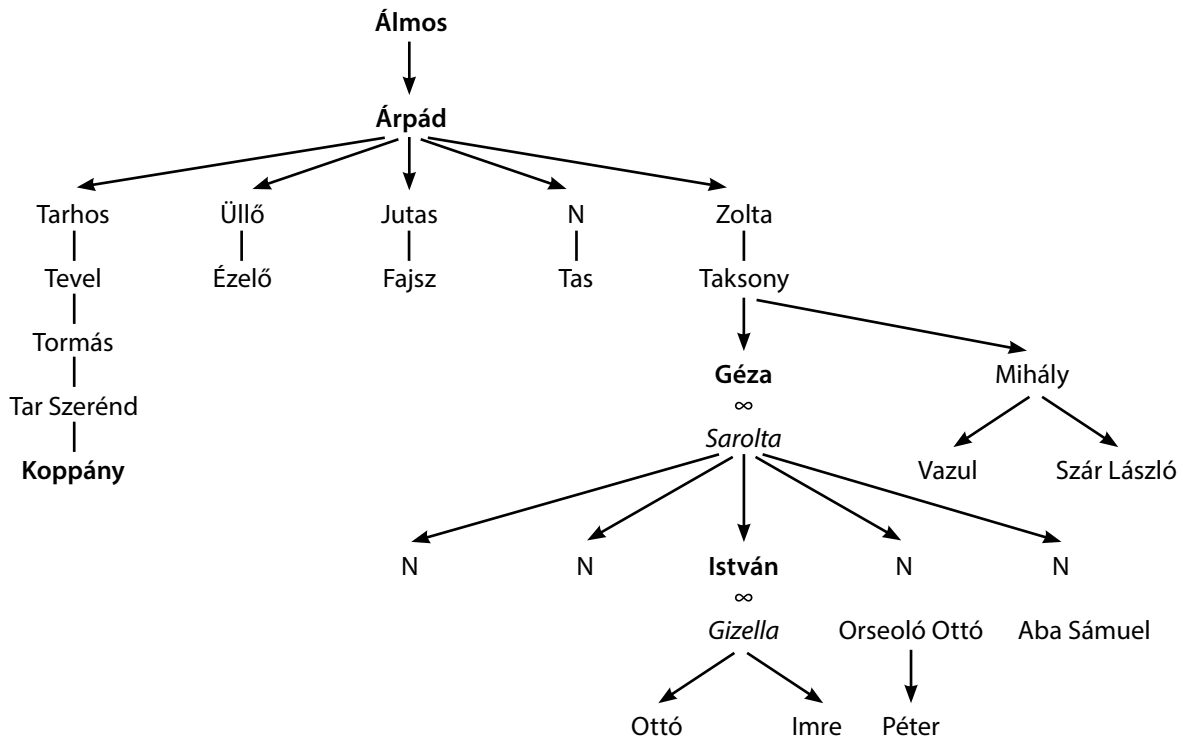
9. kép: Palást

10. kép: Szent korona

11. kép: Szent jobb

1. ábra: István és családja családfája (szerkesztette a szerző)**1.6.2. melléklet: I. Szent István családjának története****A családalapítás szövegének értelmezése**

Gizellát a kegyes Géza fejedelem és felesége, Sarolt szemelte ki menyéül, fia Vajk mellé. A lagzit 996-ban tartották a bajorországi Scheyernben. A fiatalok nem nagyon passzoltak testileg. A germán Gizella csaknem egy fejjel magasabb volt a mokány Istvánnál. A honfoglaló magyarság öröklési rendje a „levirátus” volt, vagyis ha az uralkodó elhunyt, az özvegy kezére és a trónra nemzetségének legidősebb férfitagja tarthatott igényt. Ezen az alapon szerette volna Koppány feleségül venni Géza özvegyét Saroltot, és ezen az alapon akart volna Géza trónjára ülni. Álláspontja jogilag elfogadható volt. Sarolt azonban beintett. Majd, fiát Istvánt a maga részéről is a tolokodó nagybácsi ellen hergelve, egyik okozója, felbujtója lett Koppány meggyilkolásának, akit felnégyeltek, és elhelyezték a négy test-fertályt, geometriailag csaknem pontos keresztalakot formálva, az ország négy pontján.

1000. december 25-én Istvánt egyházi szertartás kezei között királlyá koronázták. (Más lehetséges értelmezés szerint a koronázásra 1001. január 1-jén került sor.)

István törvényei valóságos díszkiadásban jelentek meg pl. az ún. „Edmonti kódexben” Szép kalligrafikai munka az „Intelmek” is, melyeket az uralkodásra szánt, Imre herceg nevelésének szándékával fogalmazott a király maga. Az intelmek címzettje, az Imre fiú erőteljes férfikorában halt meg. A trónra vezető útját keresztelte egy vadkan.

„Szent István királynak, a nagylegenda szerint’ több fia volt, amint arról a „Képes Krónika is említést tesz’. Az utókor a sorból csak az Imre előtt nem sokkal született Ottó nevét őrizte meg, akivel – történészek következtetései szerint – 1002 előtt ajándékozhatta meg a Jó Isten a királyi házaspárt. Imre még ismerhette bátyját, aki valószínűleg egészen korán meghalt, mint a többi (!?) gyermek. Mint az egyetlen felnőttkort megélt fiú maradt végül apja és anyja egyetlen reménysége az utolsó gyermek, s lett örököse a trónnak.”

1032 után az udvarban merényletet kíséreltek meg I. (Szent) István király ellen. István, feltehetően a sikertelen merénylet megtorlásaként, megcsonkította unokaöccsét, Vazul herceget, akinek három fia – Levente, András és Béla herceg – előbb Cseh-, majd Lengyelországba menekült. István rendeletére Vazult (alias Vászoly) szemkitolással megvakították, ill. fülbe öntött forró ólommal megsüketítették.

1038. augusztus 15-én meghalt I. (Szent) István magyar király. (Holttestét a székesfehérvári királyi bazilikában temették el.)

Források:**Szent István király nagy legendája**

<http://ehumana.hu/arpad/tartalom/t1.htm>

Szent Imre herceg legendája

<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg06.htm>

Szent István király intelmei Imre herceghez

<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg05.htm>

1.6.3. melléklet: István, a király c. film (DVD-n)

**Boldzsár Miklós Ezredforduló című drámája alapján:
SZÖRENYI LEVENTE - BRÓDY JÁNOS
ISTVÁN, A KIRÁLY rockopera**

Szereposztás:

ISTVÁN, a király	Tóth Sándor
SZÖRENYI Levente anyja	Császár Angéla
GIZELLA, István felesége	Csemegi Csilla
ASZTRIK, sópaj	Jegercsik Csaba
TERITOK	Mihály Pál
VESELIN	Tóthai Miklós
HONT	Parléts Róza
PAZMÁNY	Bede-Fazekas Szabolcs
KOPPÁNY, a mazákó	Gardog Tibor
TORKA, a vilkos	Csemegi Attila
LABRUC, magyar úr	Kaszás Attila
REKA, Koppány lánya	Ankás Éva
BOGLÁRKA	Tóthsz Judit
PEKÉR	Nagyvárad Erzsébet
ENKŐ	Bede-Fazekas Annamária
SUR	Kocsis György
SOLT	Bordás János
RESE	Borbély László
KRONKAS	Kozák András
REGŐS I	Sándor Dávid
REGŐS II	Presits Tamás
Düzlét	Csikós Attila
Jémez	Rátkai Erzsébet
Keregytúr	Roman Sándor
Trencsén	Makoveczy Tibor
Zenei rendező	Szörényi Szabolcs
Rendezőasszisztens	Zakar Agnes
Technikai igazgató	Hegedűs Zsuzsa
Hang- és fénytechnika	Somlai Péter
Fővilágosító	Omega Trading Kft.
Hangmérnök	Frenesiz Károly
Hangtechnika	Bodor István
Szempáltechnika	Kiss János
Piretechnika	Rostás Tibor
Produkciónyelvező	Csepregi Géza
Produkciónyelvező	Pánczél Lajos
Produkciónyelvező	Kapcsák Bertalan
Produkciónyelvező	B.B. Fekete Kft.
Produkciónyelvező	Mong László
Produkciónyelvező	Mallm Szecsenka Kft.
Produkciónyelvező	Háberler Ferenc
Produkciónyelvező	Gál Iván
Produkciónyelvező	Hadarics Agnes

Közreműködtek:
Magyar Táncegyesület Főiskola néptanulói
Dunavárosi Vasas Táncegyüttes
Pesti Magyar Színház akadémistái
Az előadás rendezője: Igldi István
A mű zenei alapját a Hungaroton Records Kft. bocsátotta rendelkezésére.
Az előadás a Szegedi Nemzeti Színház és Szabadiéri Játékok együttműködésével jött létre.
A televíziós felvételek készítették: "ASZ" közvetítőközpont
Fővilágosító: Trifás Imre
A rendező munkatársai: Kollár Cármen
Operatőrök: Csérmely Tamás, Grigány György, Kovács J. Zoltán, Reismeyer Árpád, Trifás Sándor
Vezető operatőr: Márton Balázs
Gyártásvezetők: Somogyi Kálmán
A felvétel rendezője: Márton István
Zikkarat Produkció
Producer: Rosta Mária
1137 Budapest, Szent István krt. 2. / IV/23.
Tel./fax: 340-5500, www.zikkarat.hu

Kiadó: Zikkarat Kft. • Terjesztő: IPH Kft. Tel.: (06-1) 412-1916 • 1386 Bp., Pf.: 919.

1.85:1 SZINES PAL DVD

NYELV Magyar/ROM

A DVD szövege angol nyelven is olvasható. A DVD hangja az eredeti hanganyag alapján készült. A DVD minőségét, tartalmát a Magyar Filmgyártók és Forgalmazók Szövetsége ellenőrzi. A felvétel technikai adatai: 1080i/24, Dolby Digital 5.1.

Extra: Dátoképes leírás, Szörényi Levente. Egy volt, négy lett - történetek.

DVD 9: a hangok között váltás rövid szöveget eredményezhet. Játékidő: kb. 102 perc. IPH5036

Szörényi Levente - Bródy János

István, a király

EXTRA: SZÖRENYI LEVENTE (LEJ. V. 01) KÖZLEMÉNYEK DOKUMENTÁRÓ

5 999 981 10 060 22 11

Forrás:

http://www.polc.hu/film/istvan_a_kiraly_dvd/377808/

1.6.4. melléklet: Szépségverseny

12. kép: Gizella

13. kép: István

14. kép: Imre

15. kép: Sarolt

1.6.5. melléklet: Hanganyag – István a király rockopera CD-n**Szállj fel, szabad madár!**

Magyarok! Férfiak és asszonyok!
Hallgassátok Koppány vezért!

Nem kérdem én, anyád hol szült világra
Nem kérdem én, apád ki volt
Csak annyit kérdezek, a válaszra várva:
Rabok legyünk vagy szabadok?

Nem kérdem én, meddig tűrjük a sorsunk
Lehetnének új honfoglalók
Csak annyit kérdezek, a válaszra várva:
Rabok legyünk vagy szabadok?

Szállj fel a csillagokba
Szél könnyű szárnyán szállj
Kárpátok gyűrűjéből
Szállj fel szabad madár!

Szállj messze, szállj magasra
Szél könnyű szárnyán szállj
Új tavasz híret vidd el
Szállj fel szabad madár!

Nem kérdem én, azt hogy miért vagy te árva
Tudom, a sors mostoha volt
Csak annyit kérdezek, a válaszra várva:
Rabok legyünk vagy szabadok?

Nem kérdem én, meddig járnak még köztünk
Szemforgató, hamis papok
Csak annyit kérdezek, a válaszra várva:
Rabok legyünk vagy szabadok?

Szállj fel a csillagokba
Szél könnyű szárnyán szállj
Kárpátok gyűrűjéből
Szállj fel szabad madár!

Szállj messze, szállj magasra
Szél könnyű szárnyán szállj
Új tavasz híret vidd el
Szállj fel szabad madár!

Forrás:

<http://www.youtube.com/watch?v=Gqyhae7hcaQ>

Felkelt a napunk, István a mi urunk

Felkelt a napunk, István a mi urunk.
Árad a kegyelem fénye ránk.
Hálás a szívünk, zengjen az örömünk,
Szép Magyarország, édes hazánk!

Forrás:

<http://www.youtube.com/watch?v=ePaQncCBUzM&list=PLDD030F4C4A77C3B9>

Felhasznált irodalom:

<http://ehumana.hu/arpad/tartalom/t1.htm>
<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg06.htm>
<http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg05.htm>

Képek jegyzéke:**1.6.1. melléklet:****1. kép: I. Szent István**

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Szent_Istv%C3%A1n_mellszobra_Beregsz%C3%A1szban.jpg

2. kép: Géza fejedelem

<http://mek.oszk.hu/01900/01954/html/cd2m/kepek/muveszetek/mt011kk38a.jpg>

3. kép: Gizella

<http://www.adorans.hu/node/11430>

4. kép: Imre herceg

<http://www.patriotaeuropa.hu/?p=26533>

5. kép: Koppány

<http://mek.oszk.hu/01900/01992/html/cd1m/kepek/hitvilag/et151kl10.jpg>

6. kép: Sarolt

http://csicsada.freeblog.hu/files/sarolt_kicsi.jpg

7. kép: Vazul

<http://mek.oszk.hu/01900/01954/html/cd2m/kepek/c1043vazul1.jpg>

8. kép: István aláírása

<http://hikerart.blogspot.hu/2013/03/a-titkok-konyvtara-3resz.html>

9. kép: Palást

http://www.nemzetijelkepek.hu/pictures/koronazasi_palast.jpg

10. kép: Szent korona

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:SzentKorona_hat.jpg

11. kép: Szent jobb

<http://oroszlanosudvar.hu/2013/08/17/vigyazz-szent-jobb-torekeny/>

1.6.4. melléklet:**12. kép: Gizella**

<http://www.esztergom.hu/wps/portal/dijak?menuid=AAMN-7K2K79>

13. kép: István

<http://media.vendegvaro.hu/31/31686/37524.jpg>

14. kép: Imre

<http://www.mult-kor.hu/attachments/18906/imres.jpg>

15. kép: Sarolt

http://csicsada.freeblog.hu/files/sarolt_kicsi.jpg

Ábra jegyzék:

1. ábra: István és családja családfája (szerkesztette a szerző)

1.7. CSALÁDFA ÉS CÍMER KÉSZÍTÉSE

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 28 fő, 4x7 fős tanulói csoportban + 1 fő játékező

Időkeret: 60 perc, a csoportok forgószínpad-szerűen váltják egymást

Témák: Családi, rokon kapcsolatok, identitás, kultúra, multikulturalitás, családi, rokon kapcsolatok ábrázolása családfa segítségével, kreatív alkotás, önkifejezés fejlesztése, címerek ismerete, ábrázolása

Eszköz-, kellékgény:

- csomagolópapírral bevont 50x50 cm-es papírdoboz;
- I. Szent István monogramjának képe és a Dobó, a Hunyadi, az Esterházy címerek képei;
- családfa minta képek;
- rajz és festő eszközök;
- fonalgombolyag.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, kreativitás, egyéni kifejezőkészség;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
2	A tanulók 8 db papírdobozból a játékező utasítását betartva tornyot építenek. A játékező közli az elvégzendő feladatot.	figyelem, együttműködés, egymásra figyelés,	frontális munka	csomagolópapírral bevont 50x50 cm-es papírdoboz
5	A játékező 4 címert, jelképet mutat a csoportnak, amelyből a tanulóknak ki kell választani a saját történelmi családjukhoz tartozót. A játékező különböző családfamintákat mutat.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információ átadás	frontális munka, játékezői magyarázat	1.7.1. melléklet: címerek 1.7.2. melléklet: családfa minták
50	A tanulók két csoportot alkotnak. A megépített kocka egyik oldalára az egyik csoport megfesti a családjuk címerét, míg a másik csoport a szemben lévő oldalra elkészíti a saját híres történelmi családjának a családfáját.	kreativitás, önkifejezés, ábrázolás, kifejezőkészség, esztétikai érzék, alkotóképesség	csoportmunka, ötletbörze, egyéni munka	színes tempera, ecset, ceruza,
3	Az elkészült munkákat a tanulók értékelik. A tanulók körben állnak. A játékező egy fonalgombolyagot dob valakinek, és megkéri, hogy értékeljen egy mondattal. A tanuló a gombolyagot továbbdobja egy társának, aki ugyanezt a feladatot hajtja végre, ameddig mindenki sorra nem kerül. Végül egy sűrű hálózatot („pókháló”) kapunk.	bensőséges záró hangulat teremtése, véleményalkotás, kommunikáció, ügyesség, egymásra figyelés	frontális mozgásos játék, beszélgető kör, pókháló	fonalgombolyag

1.7.1. melléklet: Címerek

1. kép: István monogramja

2. kép: Dobó-címer

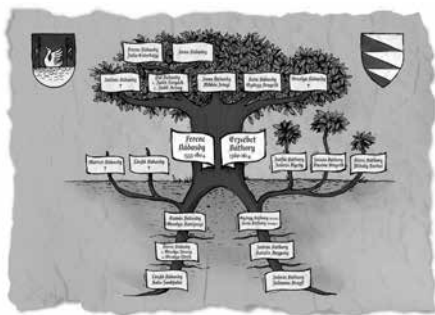

3. kép: Hunyadi-címer

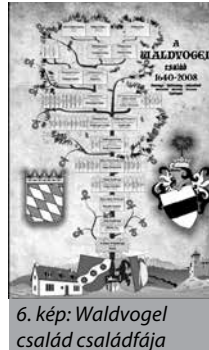

4. kép: Esterházy-címer

1.7.2. melléklet: Családfa minták

5. kép: Nádasdy és Báthory családfa

6. kép: Waldvogel család családfája

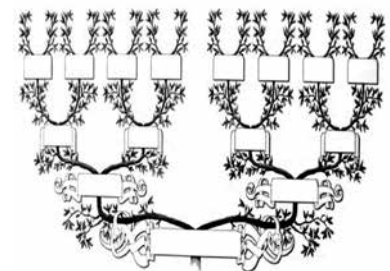
7. kép: Családfakutatás a neten

8. kép: Tények a családfakutatásról

9. kép: Tremmel és Kaász családfa

10. kép: Családfakutatás

Képek jegyzéke:

1.7.1. melléklet:

1. kép: István monogramja

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/a-kozepkor-tortenele-476-1492/geza-fejedelem-uralkodasa-vajkutja-a-tronig/szent-istvan-kiraly-monogramja>

2. kép: Dobó-címer

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/e/e6/Dob%C3%B3_c%C3%ADmer.png

3. kép: Hunyadi-címer

<http://www.szekelyfold.abbcenter.com/weboldal/szekelyfold/gallery/295P7010531.jpg>

4. kép: Esterházy-címer

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/e/e5/Esterh%C3%A1zy_c%C3%ADmer.gif

1.7.2. melléklet:

5. kép: Nádasdy és Báthory családfa

<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bathory/hu/tortenelem/csaladfa/>

6. kép: Waldvogel család családfája

<http://palmai.uw.hu/cimer/csaladfa.html>

7. kép: Családfakutatás a neten

<http://www.hokata.hu/2012/06/meses-csaladfa.html>

8. kép: Tények a családfakutatásról

<http://www.sk-szeged.hu/1045>

9. kép: Tremmel és Kaász családfa

http://logout.hu/dl/upc/2010-12/236929_csaladfa_02_2.jpg

10. kép: Családfakutatás

<http://www.csaladfafakutatas.hu/?language=hu&page=12>

1.8. ANEKDOTÁK A HÍRES TÖRTÉNELMI CSALÁDOKRÓL

1.8.1. SZENT ISTVÁN ÉS CSALÁDJA

Készítette: Tengely Adrienn

Résztevők: 7 fő + 1 főjátékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Érdekes történetek, adomák és anekdoták, valamint történeti mondák Szent István családjáról

Eszköz-, kelléki igény:

- laptop
- projektor
- hangfalak
- internet

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás;
- önszabályozás: önálló véleményalkotás, nyitottság mások véleménye iránt;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információk rendszerezése, az információk önálló feldolgozása;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, vélemények ütköztetése, vitakészség.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
20	Szent István családjáról fennmaradt hiteles és nem hiteles források, ezek kritikája. A játékvezető ismerteti ezeket, a tanulók pedig önálló véleményt alkotnak róluk, amelyet megosztanak egymással.	figyelem, ismeretnyújtás, rendszerezés, információ átadás együttműködés, egymásra figyelés, önálló véleményalkotás	játékvezetői magyarázat vélemények cseréje	laptop, projektor 1.8.1/A melléklet: István és családtagjai ábrázolásai 1.8.1/B melléklet: Források, mondák és történettudományi megállapítások István és családtagjai külső és belső jellemzőiről
35	Szent István családjáról fennmaradt híres és érdekes anekdoták, adomák és mondák bemutatása dalok, filmek és filmrészletek segítségével.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás	frontális munka játékvezetői magyarázat	laptop, projektor, hangfalak, internet 1.8.1/C melléklet: Dalok, filmek, filmrészletek Istvánról, családjáról és származásukról
5	A hallott történeteket a tanulók értékelik, véleményt alkotnak róluk és ezeket kicserélik. Megbeszélik, hogy az egyes családokon belül ki volt a legrokonszenvesebb és a legellenszenvesebb egyéniség, véleményüket indokolják.	véleményalkotás, egymásra figyelés vitakészség fejlesztése	beszélgető kör	

1.8.1/A melléklet: István és családtagjai ábrázolásai

1. kép: Géza fejedelem (László Gyula rekonstrukciója)

2. kép: Sarolt István születésekor (Képes Krónika)

3. kép: A kalocsai királyfej, valószínűleg István ábrázolása

4. kép: István és Gizella (Képes Krónika)

5. kép: Imre herceg (Magyar Anjou Legendarium)

6. kép: Koppány kivégzése (Képes Krónika)

7. kép: Vazul megvakítása (Képes Krónika)

8. kép: 8. Aba Sámuel és Orseolo Péter (Képes Krónika)

Képek jegyzéke:

1. kép: LÁSZLÓ Gyula: 50 rajz a honfoglalókról. Budapest, Móra, 1982. p. 37.
2. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 13.
3. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 12.
4. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 18.
5. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 11.
6. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 16.
7. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 18.
8. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 22.

1.8.1/B melléklet: Források, mondák és történettudományi megállapítások István és családtagjai külső és belső jellemzőiről

István elődei:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 54–58.

István:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 122–133.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 101–103., 105–107.

TÖRÖK József: A magyar föld szentjei. Debrecen, Tulipán, 1991. p. 72–83.

Géza:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 59.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 82–83.

LÁSZLÓ Gyula: 50 rajz a honfoglalókról. Budapest, Móra, 1982. p. 36–37.

Sarolt:

ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 8–9.

SOLTÉSZ István: Árpád-házi királynék. h. n., Gabo Kiadó, 1999. p. 52–57.

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 59–61.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 81–83.

Gizella:

ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 10–11.

SOLTÉSZ István: Árpád-házi királynék. h. n., Gabo Kiadó, 1999. p. 58–68.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 104.

TÖRÖK József: A magyar föld szentjei. Debrecen, Tulipán, 1991. p. 91–95.

Imre:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 374–375.

TÖRÖK József: A magyar föld szentjei. Debrecen, Tulipán, 1991. p. 84–90.

Koppány:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 110–111.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 94–95.

Vazul:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 375–376.

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 110–111.

Orseolo Péter:

GYÖRFFY György: István király és műve. Budapest, Gondolat, 1977. p. 379–380.

1.8.1/C melléklet: Dalok, filmek, filmrészletek Istvánról, családjáról és származásukról

Emese álma – Osztováta együttes:

<http://www.youtube.com/watch?v=yjDC66o2lhl>

Mondák a magyar történelemből – Álmos:

http://www.youtube.com/watch?v=-Sghmy6tX_Q

Ah, hol vagy magyarok... vallásos népének Szent István királyról:

https://www.youtube.com/watch?v=j_owQR06uu8

Mondák a magyar történelemből – István királlyá koronázása:

<http://www.youtube.com/watch?v=7BBPr7JTXdM>

Egy ország születése c. rockopera – István intelmei Imréhez:

http://www.youtube.com/watch?v=qBC61XzH_TQ

1.8.2. A HUNYADI-CSALÁD

Készítette: Tengely Adrienn

Részvevők: 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Érdekes történetek, adomák és anekdoták, valamint történeti mondák a Hunyadi-családról

Eszköz-, kelléki igény:

- laptop
- projektor
- hangfalak
- internet

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás;
- önszabályozás: önálló véleményalkotás, nyitottság mások véleménye iránt;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információk rendszerezése, az információk önálló feldolgozása;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, vélemények ütköztetése, vitakészség.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
20	A Hunyadi-családról fennmaradt hiteles és nem hiteles források, ezek kritikája. A játékvezető ismerteti ezeket, a tanulók pedig önálló véleményt alkotnak róluk, amelyet megosztanak egymással.	figyelem, ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás, együttműködés, egymásra figyelés, önálló véleményalkotás	játékvezetői magyarázat vélemények cseréje	laptop, projektor 1.8.2/A melléklet: A Hunyadi-család tagjainak korabeli ábrázolásai 1.8.2/B melléklet: Források, mondák és történettudományi megállapítások a Hunyadi-családról
35	A Hunyadi-családról fennmaradt híres és érdekes anekdoták, adomák és mondák bemutatása filmek és filmrészletek segítségével.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás	frontális munka játékvezetői magyarázat	laptop, projektor, hangfalak, internet 1.8.2/C melléklet: Filmek, filmrészletek a Hunyadi-családról
5	A hallott történeteket a tanulók értékelik, véleményt alkotnak róluk és ezeket kicserélik. Megbeszélik, hogy az egyes családokon belül ki volt a legrokonszenvesebb és a legellenszenvesebb egyéniség, véleményüket indokolják.	véleményalkotás, egymásra figyelés vitakészség fejlesztése	beszélgető kör	

1.8.2/A melléklet: A Hunyadi-család tagjainak korabeli ábrázolásai

1. kép: Hunyadi János

2. kép: Az ifjú Mátyás

3. kép: A középkorú Mátyás

4. kép: Az ifjú Beatrix

5. kép: A középkorú Beatrix

Képek jegyzéke:

1. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 78.
2. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 82.
3. kép: Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 80.
4. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 84.
5. kép: ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 87.

1.8.2/B melléklet: Források, mondák és történettudományi megállapítások a Hunyadi-család tagjairól

Hunyadi János:

VÉG Gábor: Magyarország királyai és királynői. h. n., Maecenas, 1993. p. 138–139.
Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 78–79.
LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 273–301.

Szilágyi Erzsébet:

ESTÓK János: Királynék könyve. h. n.: Helikon, 2000. p. 80–81.
MITTÁK Ferenc: Híres nők a magyar történelemben. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, é. n., p. 37–41.

Szilágyi Mihály:

LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 285–288., 324–328.

Mátyás király:

VÉG Gábor: Magyarország királyai és királynői. h. n., Maecenas, 1993. p. 82–87.
Királyok könyve. Szerk. Horváth Jenő. Budapest, Magyar Könyvklub, 1999. p. 80–81.
FENYVESI László: Katonahistóriák Mátyás király korából. Budapest, Tankönyvkiadó, 1990. p. 9–47.
LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 305–462.

Mátyás jegyesei (Cillei Erzsébet, Garai Anna, Podjebrád Katalin):

ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 82–83.

Beatrix királyné:

ESTÓK János: Királynék könyve. h. n., Helikon, 2000. p. 84–87.
MITTÁK Ferenc: Híres nők a magyar történelemben. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, é. n., p. 42–45.
LENGYEL Dénes: Régi magyar mondák. Budapest, Móra, 1972. p. 348–349.

1.8.2/C melléklet: Filmek és filmrészletek a Hunyadi-családról

Magyar történelmi arcképcsarnok – Hunyadi János:

<https://www.youtube.com/watch?v=oZ1DPf3edQU>

Nagybáncsai Mátyás: História az vitéz Hunyadi János vajdáról (Misztrál együttes):

<http://www.youtube.com/watch?v=SyNnnrfV6zg>

Mondák a magyar történelemből – Mátyást királlyá koronázzák:

http://www.youtube.com/watch?v=xg5ogLm3_HU

Mátyás király lakodalma - Lengyel Dénes: Magyar regék és mondák Kaszás Attila előadásában:

<http://www.youtube.com/watch?v=UbfFS4TuxlY>

Mátyás király lakomája - Lengyel Dénes: Magyar regék és mondák Kaszás Attila előadásában:

http://www.youtube.com/watch?v=7ESPM3twb_U

1.8.3. A DOBÓ-CSALÁD

Készítette: Tengely Adrienn

Résztevők: 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Érdekes történetek, adomák és anekdoták, valamint történeti mondák a Dobó-családról

Eszköz-, kellékgény:

- laptop
- projektor
- hangfalak
- internet

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás;
- önszabályozás: önálló véleményalkotás, nyitottság mások véleménye iránt;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információk rendszerezése, az információk önálló feldolgozása;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, vélemények ütköztetése, vitakészség.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
20	A Dobó-családról fennmaradt hiteles és nem hiteles források, ezek kritikája. A játékvezető ismerteti ezeket, a tanulók pedig önálló véleményt alkotnak róluk, amelyet megosztanak egymással.	figyelem, ismeretnyújtás, rendszerezés, információ átadás együttműködés, egymásra figyelés, önálló véleményalkotás	játékvezetői magyarázat vélemények cseréje	laptop, projektor 1.8.3/A melléklet: Legendák és történet-tudományi megállapítások a Dobó-családról 1.8.3/B melléklet: Dobó István kultusza 1.8.3/C melléklet: Dobó Katica legendája
35	A Dobó-családról fennmaradt érdekes események és adomák bemutatása dalok, filmek és filmrészletek segítségével.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás	frontális munka játékvezetői magyarázat	laptop, projektor, hangfalak, internet 1.8.3/D melléklet: Dalok, filmek, filmrészletek a Dobó-családról
5	A hallott történeteket a tanulók értékelik, véleményt alkotnak róluk és ezeket kicserélik. Megbeszélik, hogy az egyes családokon belül ki volt a legrokonszenvesebb és a legellenszenvesebb egyéniség, véleményüket indokolják.	véleményalkotás, egymásra figyelés vitakészség fejlesztése	beszélgető kör	

1.8.3/A melléklet: Legendák és történettudományi megállapítások a Dobó-család tagjairól

APOR Elemér: Feje fölött a pallos árnyéka. Dobó István regényes életrajza. Eger, Gonda, 2002.

HÓVÁRI János: A hűtlen Dobó. Budapest, Helikon Kiadó, 1987.

ECKHARDT Sándor: Balassi Bálint. Budapest, Balassi Kiadó, 2004.

KŐSZEGRY Péter: Balassi Bálint (1554–1594). Pozsony, Kalligram, 2009.

MITTÁK Ferenc: Híres nők a magyar történelemben. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, é. n., p. 57–60.

1.8.3/B melléklet: Dobó István kultusza

Tinódi pár hónappal a győzelem után foglalta versbe az egri dicsőséget. Művét Zsámboki János a neves humanista – Ferdinánd király megbízásából – latinra fordította és ezzel a török felett aratott győzelem hírért Európa-szerte ismertté tette. A 17. és 18. sz.-i történetírók rendre méltatják Dobó történelmi szerepét, jelentőségét. A magyar írók, költők közül is számosan megemlékeztek az egri győzelemről. Művet írt erről Arany János. Vörösmarty Mihály Eger című költeménye, az utolsó klasszikus hősi éneke a magyar irodalomnak, amelyet az egri győzelem 275. évfordulójára írt. Dobó István személye kedvelt hőse volt a népszínműveknek és vásári ponyvaregényeknek. Szigligeti Ede „Az

egri nő” címmel írt népszínművet, Tóth Kálmán pedig megteremtette az egri nők hősiességét jelképpé avató Dobó Katica ragyogó alakját. Hosszan sorolhatnánk még azon történészek és irodalmárok nevét, akik részesek az egri végvár leghíresebb kapitánya kultuszának terjesztésében. Megállapíthatjuk azonban, hogy ezt legeredményesebben remekművével Gárdonyi Géza építette be nemzeti és történelmi tudatunkba. Meg kell említenünk Apor Elemér: „Feje fölött a pallos árnyéka” című Dobó Istvánról szóló regényes életrajzát is, amelyben az egri tradíciók között élre került a Dobó-kultusz.

Forrás:

http://www.fertalmesterek.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=69:a-vari-gyzelem-napjara&catid=4:beszamolo-esemenyekr&Itemid=42 (letöltés dátuma: 2013. 04. 23. 22.30)

Dobó István sírjának megtalálása és újratemetése Dobóruszkán

Valószínűleg Dobó István egri várkapitány földi maradványait találták meg a szlovákiai Dobóruszka falucskában – számolt be Földesi-Szabó László alapítványi elnök az Egymásért Egy-Másért Alapítvány szerdai sajtótájékoztatóján. A csontok és a családi ékszerek a helyi templom feltárása közben kerültek elő, az antropológiai és a történelmi vizsgálat is valószínűsíti, hogy a várvédő hőst itt temették el. A maradványokat a magyar sajtónak is bemutatták, június 28-án pedig gyászszertartással emlékeznek Dobó Istvánra Dobóruszkán. Két éve kezdték meg a régészeti feltáró munkát Dobóruszkán, az akkor talált kriptában azonban nem találtak semmit. Később az Egymásért Egy-Másért Alapítvány karolta fel a kutatásokat, ezzel biztosítva az anyagi hátteret a munka folytatásához. A templom feltárásakor találták meg azt a szentélyt is, ahová feltehetően a Dobó-családot temették. A szentélyben több holttestet is találtak, valamint ékszereket. A részletes kutatás egyébként azért indult el, mert

az egyik sírt láthatóan kirabolták, így a szakemberek azt feltételezték: fontos személy sírhelyét találták – mondta el Dr. Ján Chovanec, a kutatást vezető régész. A csontok közül csak kevés maradt meg, ezek is rossz állapotban. A maradványok jellegéből azonban arra következtetett Dr. Papp Ildikó antropológus, hogy egy 65–75 év közötti, 178–180 centiméter magas férfiről van szó, amit a csontok hosszúságából becsültek meg. DNS-vizsgálatot nem tudtak végezni, ugyanis az eddig fellelt egyenesági rokonokon nem tudták visszavezetni a rokonsági szálat, a személyiségi megkülönböztető jegyeket pedig ilyen időtávlatból nem lehet megállapítani. Dobó István sírja alatt egy női maradványt is találtak, aki vagy az édesanyja, vagy a felesége lehetett. Az egri várkapitány csontjai mellett korhű viseletmaradványokat is találtak. A csontokat június 28-án újratemtik Dobóruszkán, abba a szarkofágba, amelyet Dobó István fia állíttatott édesapja emlékére.

Forrás:

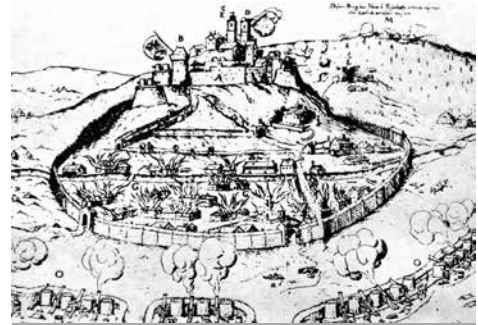
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:W-QSlepBkgYJ:www.felvidek.ma/index.php%3Foption%3Dcom_content%26task%3Dview%26id%3D5034%26Itemid%3D75+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a (letöltés dátuma: 2013. 04. 23. 22.32)

1. kép: Dobó István síremléke

2. kép: Az egeri vár

3. kép: Az egeri vár ostroma 1552-ben

Képek jegyzéke:

1. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 157.
2. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 157.
3. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 156.

1.8.3/C melléklet: Dobó Katica legendája

Dobó Katica, vagy az egeri szép napok, Tóth Kálmán történeti népszínműve, történet dolgában véges-végig licentia poetica. Dobó István, Eger vára vitéz kapitányának leányát nem Katicának, hanem Krisztinának hívták. Dobó Krisztina azonban nemigen lehetne színdarabcím, vagy legalább nem olyan csengő és kedves, mint a Dobó Katica. 1552-ben, mikor a várat a török ostromlotta, Krisztina még nem is élt, s Balassi Bálint, az ő unokabátyja, aki a színdarabban a vár vívása alatt

ismerkedik meg vele, ez időben alig volt több egyesztendősnél. Báró Balassi Bálint az ostrom után harminckét évvel, 1585-ben vette feleségül Dobó Krisztinát, Várday Mihály özvegyét. Első és egyetlen szerelme Losonczy Anna volt. Mindnyájan tudjuk, milyen szerencsétlen lőn az unokahúgával kötött házasság, melyet sokan haszonlesésnek tulajdonítanak, s mely még vérfertőzés vádjára is adott alkalmat a Krisztina vagyónára vágyakozó kapzsi atyafiságnak.

Forrás:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:z1RAeyGIRAJ:mek.oszk.hu/02100/02156/02156.rtf+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a>

Az irodalomban a hősnő története a következő. Dobó Katica, Eger vár kapitányának, Dobó Istvánnak leánya, apja segítségére női csapatot szervez, amely foglyul ejti a várba menekülő Balassi Bálintot, a híres költőt és dalnokot és Hegedűs hadnagyot, aki nem teljesítette pontosan az őrségen kötelességét. Hegedűs, aki szerelmes Katicába, de tőle kosarat kapott, bosszúból a török kezére akarja játszani a várat, de cinkostársait Balassi hazafias dalai annyira fellelkesítik, hogy cserbenhagyják Hegedűst, aki végül is kénytelen a magas várfalról alávetni magát. Dobó mind melegebb érdeklődéssel fordul Balassi felé, úgyszintén Katica is, jóllehet nem nyerte meg Balassi tetszését az asszonyosereg toborzásával. Az utolsó megrohanásban azonban a nők is kitüntetik magukat s a török kénytelen békét kérni. Dobó nagy kitüntetésben részesül, Katica pedig igazi hivatásának tudatára ébred és Balassi felesége lesz.

Tóth Kálmán, a költő és színdarabíró Dobó Katica címen 1862-ben történeti vígjátékot írt. Az ügyesen szőtt hazafias darab olyan sikert aratott, hogy Katica a világot jelentő deszkákról egyenesen besétált a magyar nép történelmi tévhiteli közé. A valóságban sohasem élt, nem szervezett Eger ostromakor sereget és nem is ő lett Balassi Bálint felesége... Dobó István lánya, Dobó Krisztina nem vett részt Eger ostromában. Dobó Katica alakja csupán írói leleményből némi történelemhamisítás árán született.

Tóth Kálmán, a költő, a szabadságharc eltiprását követő Bach-korszakban a magyar nemzeti érzés egyik leghatásosabb ébrentartója volt. Nem történelmi művet, hanem színpadi játékot írt, nem a történelmi hitelességre, hanem a hatásra figyelt. S hogy milyen eredménnyel, arról tanúskodik máig is élő és történelminek vélt figurája, Dobó Katica.

Forrás:

<http://vmek.oszk.hu/00000/00057/html/08.htm#13>

1. kép: Nemes kisasszony a 16-17. században

2. kép: Balassi Bálint

3. kép: Esztergom ostroma, ahol Balassi halálosan megsebesült

Képek jegyzéke:

1. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 160.
2. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 178.
3. kép: Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. Budapest, Gondolat, 1971. p. 179.

1.8.3/D melléklet: Dalok, filmek, filmrészletek a Dobó-családról

Balassi Bálint: Egy katonaének – Misztrál együttes feldolgozása

<http://www.youtube.com/watch?v=JKqvFmoagL8>

Tinódi Lantos Sebestyén: Eger históriájának summája – Kárpátia együttes feldolgozása:

<http://www.youtube.com/watch?v=evMrdW3bYdY&feature=related>

Tinódi Lantos Sebestyén: Eger históriájának summája:

<http://www.youtube.com/watch?v=6h-2QBOjHC8>

Eskü – részlet az Egri csillagok című rockoperából:

http://www.youtube.com/watch?v=_YIDw7x4ERA

Dobó István újratemetése Dobóruszkán:

<http://www.youtube.com/watch?v=0M35cjhPwo4>

1.8.4. AZ ESZTERHÁZY-CSALÁD

Készítette: Tengely Adrienn

Részvevők: 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: Érdekes történetek, adomák és anekdoták, valamint történeti mondák az Eszterházy-családról

Eszköz-, kelléki igény:

- laptop
- projektor
- hangfalak
- internet

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás;
- önszabályozás: önálló véleményalkotás, nyitottság mások véleménye iránt;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információk rendszerezése, az információk önálló feldolgozása;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, vélemények ütköztetése, vitakészség.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
20	Az Eszterházy-család tagjairól fennmaradt hiteles és nem hiteles források és adatok, ezek kritikája. A játékvezető ismerteti ezeket, a tanulók pedig önálló véleményt alkotnak róluk, amelyet megosztanak egymással.	figyelem, ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás együttműködés, egymásra figyelés, önálló véleményalkotás	játékvezetői magyarázat vélemények cseréje	laptop, projektor, internet 1.8.4/A melléklet: Források és képek az Eszterházy-család felemelkedéséről és nevezetesebb tagjairól
35	Az Eszterházy-családról fennmaradt híres és érdekes anekdoták és adomák bemutatása képek, filmek és filmrészletek segítségével.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás	frontális munka játékvezetői magyarázat	laptop, projektor, hangfalak, internet 1.8.4/B melléklet: Adomák Eszterházy Károly egri püspökről 1.8.4/C melléklet: Képek és filmek az Eszterházy-család életéről
5	A hallott történeteket a tanulók értékelik, véleményt alkotnak róluk és ezeket kicserélik. Megbeszélik, hogy az egyes családokon belül ki volt a legrokonszenvesebb és a legellenszenvesebb egyéniség, véleményüket indokolják.	véleményalkotás, egymásra figyelés vitakészség fejlesztése	beszélgető kör	

1.8.4/A melléklet: Források és képek az Eszterházy-család felemelkedéséről és nevezetesebb tagjairól

Az Eszterházy-család felemelkedése:

http://www.ng.hu/Civilizacio/2006/06/Az_Esterhazy_csalad_felemelkedese

Eszterházy Miklós:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701766/Tizenhrom-Ida_a-kezdet?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

Eszterházy I. Pál:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701771/A-csald-rangjnak-elismerse_a-felvirgzs-I-Esterhzy-PI-hercegsge-alatt?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

Eszterházy II. Pál Antal:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701775/Tuendrbirodalom_barokk-ragyogs?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

Eszterházy I. Miklós, a „Pompakedvelő”:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701775/Tuendrbirodalom_barokk-ragyogs?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

Eszterházy II. Miklós:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701784/Gyjtsevenvedly_a-cscspont-?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

Eszterházy Károly püspök:

<http://efkt.hu/konyvtarunk-alapitojarol>

Eszterházy Pál László püspök:

http://www.lib.pte.hu/tgyo/system/files/esterhazy_pal_laszlo.html

Eszterházy V. Pál:

http://esterhazy.at/hu/gyujtemenyek/701787/Adomnyozs-megoszts_a-nehz-idk?_vl_backlink=/hu/gyujtemenyek/index.do

1.8.4/B melléklet: Adomák Eszterházy Károly egri püspökről

A griffmadár és a kétfejű sas

Gróf Eszterházy Károllyal, a híres egri püspökkel többször évelődött II. József császár.

Egy alkalommal megpillantván az Eszterházyak címerében levő griffmadarat, azt kérdezi tőle:

- Mondja csak gróf úr, hol teremnek ezek a furcsa madarak?
- Ott, felséges uram, ahol a kétfejű sasok – válaszolta Eszterházy.
- A császár, úgy mondják, nem volt kíváncsi bővebb magyarázatra.

Ki építette?

Gróf Eszterházy Károly, a „legutolsó egri püspök” legnevezetesebb alkotása az egri lyceum, mely Európa legnagyobb tanintézetével kiállja a versenyt. Hogy mily óriási pénzbe került az intézet fölépítése és felszerelése, azt csak képzelni lehet, mert Eszterházy a rá vonatkozó számlákat és iratokat elégette.

II. József császár Egerben időzvéen, nagy érdeklődéssel szemlélte a pompás épületet.

- Mennyibe került? – kérdezte a püspököt.
- Ki van fizetve, felség! – válaszolá Eszterházy röviden.
- S győzte a püspöki jövedelem?
- Ha a püspök megszorult, kölcsön kért a gróftól.
- Derék épület - kötődék tovább a császár, - jó lesz kaszárnának.
- Felsőleges uram, viszonzá Eszterházy, ezt tulajdonképen nem is a püspök építette, hanem a gróf.

A császár és a gróf

II. József császár Egerben időzése alatt Eszterházy Károly gróf és püspök fényes ebédeket adott a fejedelmi vendég tiszteletére. A császár szeretett kötődni a papokkal. Most is úgy tett.

– Püspök úr, ön az apostolok utódja, de az apostolok nem éltek gazdagon.

A püspök elnyelte az erős fűszerszámot és hallgatott.

Másnap a városban tett körút végeztével szűk szobába vezette ebédre a császárt, hol csak kettejük számára volt terítve. Egyszerű agyagtányérok, fakés, favilla az asztalon.

Három tál egyszerű ételből állott az egész ebéd. A császár, ki gyomrának nem volt oly nagy ellensége, mint a papságnak és a magyar nyelvnek, csak várta, hogy e különös kezdet után majd csak hoznak még valamit. De bizony nem hoztak semmit. Végre boszankodva szólalt meg:

– Püspök úr, miféle tréfa ez?

– Semmi tréfa, fölséges uram! Tegnap gróf Eszterházy vendégelte meg, ma pedig az egri püspök, az apostolok szerény és méltatlan utódja.

A császár nagyot nyelt s érezte, hogy az apostoli ebéddel le van főzve.

– Nono – mondá – tudja, én mégis csak a gróf Eszterházy vendége akarok lenni.

Eb is, kopó is, agár is

Eszterházy Károly egri püspök egyszer Gödöllőn utazván keresztül, Grassalkovich herceg tudni akarta, ki megyen ott négylovas hintóban. Utána szalajtotta hát cigány kengyelfutóját.

A cigány nagynehezen utolérte a hintót, s lihegve kérde: – Ki van a kocsiban?

– Episcopus Agriensis – felelt röviden a püspök.

Mikorra azonban a cigány hazaért, elfeledte a mondást, s Grassalkovichnak az üzenetet így jelenté be:

– A bizson eb is, kopó is, agár is.

A német gyümölcs

II. József császár uralkodása alatt, a németesítés szomorú korában történt.

Esterházy Károly gróf egri püspök egyik bérmaútja alkalmával egy kisebb város vendéglőjében hált meg. Hajnal felé szokatlan lármára ébred.

– No, mi a baj? – kérdi titkárától.

– Semmi, kegyelmes uram. Azért olyan nagy a csöndület, mert egy német vándorló legény az éjjel a kertben egy fára felakasztotta magát.

– Bárcsak minden fa ilyen gyümölcsöt teremne! – jegyezte meg keserűen a püspök.

Felhasznált irodalom:

<http://mek.oszk.hu/07000/07085/pdf/adoma1.pdf>

1.8.4/C melléklet: Képek és filmek az Eszterházy-család életéről

A galántai Esterházy-kastély:

http://www.youtube.com/watch?v=tl6i6hl_U2g

A kismartoni Esterházy-kastély képekben:

http://www.youtube.com/watch?v=frxa_3oTEgs

A fraknói Esterházy-kastély:

http://www.youtube.com/watch?v=_r67KAw0Aag

A fertődi Esterházy-kastély belső képe:

<http://www.youtube.com/watch?v=G4NA5mUwQbY>

A kismartoni Esterházy-kastély:

<http://www.youtube.com/watch?v=Jmoo5R73otU>

A fertődi Esterházy-kastély külső képe:

<http://www.youtube.com/watch?v=THd-Ejdwyv0>

1.9. CSALÁDI ARS POÉTIKA KÉSZÍTÉS

Készítette: Tarjáni Tünde

Résztevők: 7 fő + 1 fő játékvezető feladatismertető és támogató szerepkörben

Időkeret: 4 x 60 perc

Minden közösségnek 1 óra áll rendelkezésére, hogy kialakítsa arcukat. 60 perc leteltével érkezik az átlomásra egy másik család forgószínpadszerűen.

Témák: Családi, rokon kapcsolat, identitás fontossága, saját csoportidentitás kialakítása

A játék szerepe: Bár történelmi személyekről, családkról van szó, valójában a diákok még csak most ismerkednek meg szerepükkel, családtagjaikkal, történetükkel. A történelem, a valóság és a fantázia világa fog találkozni a foglalkozás során. A résztvevők mindannyian egyediek, személyiségükkel hozzátesznek a család arculatához. A játék során az lesz a feladatuk a rokonoknak, hogy megalkossák ars poeticájukat, kialakítsanak olyan sajátos jellemzőket, amelyeket mindannyian magukénak éreznek majd a tábor egésze alatt, amely erősíteni fogja az összetartozás-tudatot, a csoporton belüli kapcsolatokat.

Eszköz-, kellékgény:

- jegyzetpapír
- toll
- merített papír csoportonként a családi krónika összeállításához (min. 1 db naponként)
- fekete vékonyhegyű filctoll
- színes papír, kartonpapír, olló, ragasztó, madzag

A kompetencia-fejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, jó időbeosztás, szabályalkotás, szabálykövetés, kreativitás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
5	A játék menetének ismertetése: A „családnak” ki kell alakítania az arculatát, csak rá jellemző sajátosságait. Ki kell találnia a családi hagyományokat, viselkedési formákat, szabályokat, legendákat. Átgondolni, milyen értékekkel rendelkezik? Meg kell fogalmaznia családi indulóját, amelynek a szövege és az előadásmódja is értékelve lesz az esti tábortűznél.	hallott szöveg értése	játékvezetői információközlés frontálisan	
5	1. feladat: Csoportosan összeszedni pár mondatban, amit az adott családról tudnak a gyerekek.	a történelmi ismeretek aktivizálása, gondolkodási képesség fejlesztése	megbeszélés	
10	2. feladat: Családi szabályok és értékek megfogalmazása szóban, majd írásban. 2.1. Mik azok a szabályok, viselkedési formák, amelyek a család minden tagjára kötelezően érvényesek? (Pl. a török szó említésére összecsapják a tenyerüket) 2.2. Milyen szellemi és tárgyi értékekkel rendelkezik a rokonság, amelynek a megőrzését fontosnak tartja?	fantázia, gondolkodási képesség és együttműködési és kommunikációs készség fejlesztése	motiváció rávezető kérdésekkel, megbeszélés, ötletbörze, csoportmunka	jegyzetpapír, íróeszköz, merített papír, fekete vékonyhegyű filctoll
15	3. feladat: Családi szimbólumok kitalálása. Jelkép(ek) készítése, amely csak az adott klánra jellemző és viselhető.	fantázia fejlesztése, manuális készség fejlesztése	ötletbörze, csoportmunka, egyéni munka	színes papír, kartonpapír, olló, íróeszköz, ragasztó, madzag
15	4. feladat: Családi legenda kitalálása és leírása a családi krónikába.	fantázia, gondolkodási képesség és együttműködési és kommunikációs készség fejlesztése	ötletbörze, csoportmunka	jegyzetpapír, íróeszköz, merített papír, fekete vékonyhegyű filctoll
10	5. feladat: Családi induló kitalálása és leírása a családi krónikába. Játékvezetői értékelés.	fantázia és gondolkodási képesség fejlesztése	ötletbörze, csoportmunka	jegyzetpapír, íróeszköz, merített papír, fekete vékonyhegyű filctoll

1.10. SZEREPJÁTÉKOK

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Résztevők: 28 fő, 4x7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 4 x 60 perc

Témák: Család – rokoni kapcsolatok – identitás, birtokviszályok és lojalitás, kultúra – multikulturalitás, politikai törekvések a családok korában.

Eszköz-, kellékgény: vázlatíráshoz papír, jelmezhez alkalmas anyagok, az elkészült címer, családfa felhasználása

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információ feldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	A tanulók felidézik családjuk történetét, jelentős cselekedeteiket, hatásukat a közéletre, kultúrára.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka	vázlatíráshoz papír
15	Vita A játékvezető vitavezetésével eldöntik a tanulók, hogy milyen esemény álljon a bemutatkozás központjában, hány szereplős legyen a jelenet, szerepek kiosztása.	kommunikációs készség, vitakultúra fejlesztése	frontális munka, irányított beszélgetés	
15	Rendezés A jelenet megkonstruálása, próbálása és rögzítése történik meg.	együttműködés	differenciált csoportmunka, páros munka	jelmezhez alkalmas anyagok, az elkészült címer, családfa felhasználása
15	Előadás A tanulók előadják a jelenetet, mely az esti bemutatóra készül, a közös értékelés alapján javítják az esetleges hibákat.	a kor hangulatának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadó készség	csoportos improvizáció, drámajáték kiscsoportos jelenetkészítés	
5	A család megbeszéli, hogy a foglalkozás mely része tetszett a leginkább, értékelik az előadásukat.	együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, csoport szóforgó	

2.1. ILONA-VÖLGYI TÚRA GYŰJTŐGETÉSEL

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 28 fő + 4 fő játékező

Időkeret: 180 perc

Témák: az élő természet, az élőlények változottságának felfedezése, hasonló és azonos tulajdonságok keresése, a természet szépségének és érzékenységének vizsgálata, környezet, környezetvédelem – felelősség, felismerik a természet- és környezetvédelem problémáit, az ember felelősségét, élményszerű, személyes kapcsolat teremtése a gyerekek és a természeti jelenségek, az élőlények, a lakóhely, a táj között. A tanulók a szabadban végzett csoportos megfigyelő és kutatómunka során mélyítik földrajzi, biológiai, környezetvédelmi ismereteiket.

Eszköz-, kellékgény:

- túratérkép az Ilona-völgyről;
- 1 – 4. Zöld Füzet;
- íróeszközök, körző, fonál, iránytű, mérőszalag;
- növényhatározó, állathatározó;
- nagyító, látcső;
- fényképező, videó.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; önszabályozás – pozitív önértékelés, tekintet másokra, személyes egészség iránti felelősség, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: problémaazonosítás és megoldás, kreativitás, az információ rendszerezése, információ-feldolgozás, szabályalkotás, kíváncsiság;
- társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.
- környezeti kompetenciák: rendszerszemlélet, globális és helyi környezeti problémák felismerése, kritikai, kreatív, problémamegoldó gondolkodás, felelősségérzet, a környezettel kapcsolatos érzelmek tudatosítása és szabályozása, mások szempontjainak figyelembevétele, biztonságos és etikus viselkedés, környezettudatosság, természeti értékeink megismerése.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A játékező röviden bemutatja a kirándulási helyet, az Ilona-völgyi tanösvény jellegzetességeit. Megbeszéljük, hogy milyen a természetbarát magatartás és hogy milyen szabályok vonatkoznak a túrára. Tájékoztatja a gyerekeket a közérdekű információkról (időbeosztás, baleset-megelőzés). Felolvassa Az erdő fohásza című verset.	tájékoztató, rendszerező képesség, szabályismertetés, tudatosság, felelősségtudat, a természeti értékek tisztelete, empátia	frontális munka – bemutatás, irányított beszélgetés, tájékoztató	2.1.1. melléklet: Ilona-völgy leírása, túratérkép, Az erdő fohásza
5	A tanulók a 4 családnak megfelelően 4 csoportot alakítanak és mindegyik csoport megkapja a feladatot, hogy gyűjtsenek olyan anyagokat, amelyekből őskori harci és használati eszközöket tudnak készíteni a délutáni foglalkozáson. Minden csoport kap továbbá egy-egy Zöld Füzetet különböző feladatokkal.	csoportalkítás és előzetes szervezőfeladatok, együttműködési készség	frontális munka – játékezői magyarázat, tájékoztató	túrafelszerelés

70	Az 1. csoport meghatározza az égtájakat iránytűvel, eszerint beállítja a térképet, és azonosítja a méretarányt. Meghatározzák a túraútvonal hosszát; az emelkedés mértékét; az út irányát. A csoport a térképjelek alkalmazásával térképvázlatot készít a bejárt területről. A csoport tagjai feljegyzik az útvonal megfigyelt földrajzi adottságait, azonosítják a turistajeleket, a jellegzetes tárgyakat, tájékozódási pontokat, és közösen elkészítik a Zöld Füzet megfelelő oldalait.	információgyűjtés és értelmezés, a természeti környezetben kívánatos magatartás elemeinek gyakorlása, tájékozódási képesség, rajzkészség, önállóság	csoport munka – kutatás, felfedezés, megfigyelés	2.1.2. melléklet: 1. Zöld Füzet íróeszközök, körző, fonál, iránytű, mérőszalag, turistatérkép
	A 2. csoport megfigyeli a növényeket, előfordulásukat bejelöli a térképen. A csoport tagjai közösen elkészítik a Zöld Füzet megfelelő oldalait. Rajzokat készítenek a Zöld Füzetbe a megfigyelésekről, esetleg fotókat vagy videofelvételeket csinálnak.	információgyűjtés, az élőlények között kialakult kapcsolatok megfigyelése, ezek fontosságának megértése, a természeti környezetben kívánatos magatartás elemeinek gyakorlása megfigyelőképesség, elemző képesség, önállóság	csoportmunka – kutatás, felfedezés, megfigyelés	2.1.3. melléklet: 2. Zöld Füzet növényhatározó, állathatározó, kézi nagyító, látszó, térképvázlat, íróeszközök, fényképező, videó
	A 3. csoport megfigyeli az állatokat, előfordulásukat bejelöli a térképen. A csoport tagjai közösen elkészítik a Zöld Füzet megfelelő oldalait. Rajzokat készítenek a Zöld Füzetbe a megfigyelésekről, esetleg fotókat vagy videofelvételeket csinálnak.	információgyűjtés, az élőlények között kialakult kapcsolatok megfigyelése, ezek fontosságának megértése, a természeti környezetben kívánatos magatartás elemeinek gyakorlása megfigyelőképesség, elemző képesség, önállóság	csoportmunka – kutatás, felfedezés, megfigyelés	2.1.4. melléklet: 3. Zöld Füzet növényhatározó, állathatározó, kézi nagyító, látszó, térképvázlat, íróeszközök, fényképező, videó
	A 4. csoport azonosítja a kirándulóhely természeti környezetének, országos és/vagy helyi védettséggű természeti értékeit, jellegzetes életközösségeket, élőhelyeket, objektumokat az emberi tevékenység, beavatkozás jeleit, hatásait. Megfigyelik a természetkárosítás hatásait és a balesetveszélyes helyeket, és jelzik azokat a térképvázlaton.	az emberi tevékenység és a környezet állapot közötti kapcsolat megfigyelése, jó és rossz példák gyűjtése, elemzése, kíváncsiság, kritikus gondolkodás	csoportmunka – felfedezés, megfigyelés, megbeszélés	2.1.5. melléklet: 4. Zöld Füzet térképvázlat, íróeszközök
20	A tanulók a pihenési helyen elfogyasztják a tiszórait, és minden csoport kitölti a Zöld Füzetét.	rendszerezés, szemléltetés kreativitás, összefüggéskezelő-képesség	csoportmunka	íróeszközök
60	Visszatérítés a kiindulási ponthoz.	fizikai állóképesség növelése	frontális munka	
15	A csoportok visszaadják a természetnek a természetből „kölcsonként” dolgokat: minden ágat, követ, termést, tobozt, csigaházat stb. a szabadban hagynak. A csoportok bemutatják a Zöld Füzeteiket a többieknek.	ismeretek feldolgozása, kreativitás, szóbeli kifejezőkészség, lényeglátás	csoportmunka- szóforgó	

2.1.1. melléklet: Ilona-völgy leírása, túratérkép; Az erdő fohásza

Ilona-völgyi tanösvény Parádfürdő – Parádfürdő túra

1. kép: Ilona-völgyi tanösvény

2. kép: Ilona-völgyi vízesés

A 6,5 km hosszú tanösvény a Mátra hegység keleti részén elhelyezkedő Ilona-völgy földtani érdekességeit mutatja be.

Állomások: Parádfürdő – Etelka-feltárás – Etelka-tározó – Vaskapu-ereszke – Mélyszerinti kutatás, – az Rm-104 sz. fúrás – Timsós-tározó – Szent István-csevice – Ördögátrak – Ilona-völgyi homokkőfeltárás – Ilona-völgyi vízesés.

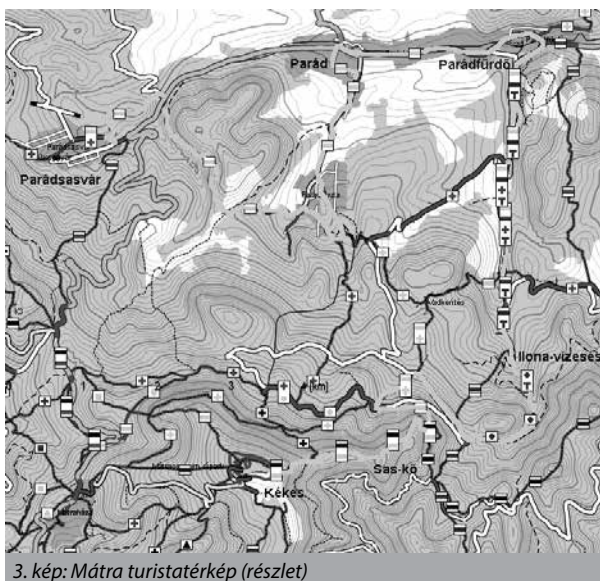
A tanösvény Parádfürdő keleti végénél, a Károlyi kastély (Rákóczi-fa) mellől indul és az Ilona-patak mellett, a Z (zöld) jelzésű turistaúttal megegyezően vezet az Ilona-völgyi vízesésig.

Az Ilona-völgyi vízesés hazánk három vízesése közül a legmagasabb, kb. 10 méter. A Tőkés- kút táplálta két kis forrásból induló Ilona-patak a Marhád /606 m/ és a Cserepes-tető /734 m/ meredek oldala közé szorulva, több helyen töri át magát a sziklák közt, míg végül a Mátra egyik legszebb völgyét hagyva maga után, az utolsó sziklát áttörve zuhan alá. A vízesés függőleges fala egy kb. 60 méter széles katlan vége, amely akkor mutatja igazi szépségét, ha a Sándor-rét irányából közelítjük meg. A 20 – 30 méter magas bükk óriások, a kavicsként szétszóródott sziklák csodálatos látvánnyal lepik meg a túrázókat.

Források:

http://www.utazitthon.hu/parad_paradfurdo_ilona-volgyi_tanosveny.html

<http://www.varbukku.hu/kirandulas/ilona.html>

3. kép: Mátra turistatérkép (részlet)

Az erdő fohásza

*Vándor, ki elhaladsz mellettem,
ne emelj rám kezet!
Én vagyok a tűzhelyed melege
hideg téli éjszakákon, én vagyok
tornácod barátságos fedele,
melynek árnyékába menekülsz
a tűző nap elől, s gyümölcsöm oltja szomjadat.
Én vagyok a gerenda, mely házad
tartja, én vagyok asztalod lapja,
én vagyok az ág, melyben fekszel,
a deszka, amelyből csónakodat építed.
Én vagyok a házad ajtaja,
bölcsőd fája, koporsód fedele.
Vándor, ki elmegy mellettem,
hallgasd meg kérésem:
ne bánts!*

Forrás:

<http://www.umiznet.com/de/datenbanken/ddb/lehmaterial/volksschule/Volksschule7.pdf>

2.1.2. melléklet: 1. Zöld Füzet

1. ZÖLD FÜZET

A megfigyeléseitekről készítesek jegyzetet ide, ebbe a naplóba!

A túra helyszíne:

A túra időpontja (év, hónap, nap):

A csoportom tagjai:

.....

Vizsgálati eszközök: Az alábbi eszközök közül válogassátok ki a munkátokhoz megfelelőket!

1. Zöld Napló- - - - - (I) (N)	7. Látcső - - - - - (I) (N)	13. Iránytű - - - - - (I) (N)
2. Íróeszközök - - - - - (I) (N)	8. Turistatérkép - - - - - (I) (N)	14. Gyűjtőeszköz (csipesz)(I) (N)
3. Mappa - - - - - (I) (N)	9. Térképvázlat - - - - - (I) (N)	15. Gyűjtőedény, zacskó- (I) (N)
4. Növényhatározó - - - - - (I) (N)	10. MÉRŐSZALAG - - - - - (I) (N)	16. Fonál - - - - - (I) (N)
5. Állathatározó - - - - - (I) (N)	11. Vonalzó - - - - - (I) (N)	17. Fényképezőgép - - - (I) (N)
6. Kézi nagyító - - - - - (I) (N)	12. Körző - - - - - (I) (N)	18. Kamera - - - - - (I) (N)

Könyvek:

.....

TÁJÉKOZÓDÁS A SZABADBAN

A helyszín tengerszint feletti magassága:

A bejárt területen

• Jellegzetes hegycsúcs:

.....

• Álló- és folyóvíz, forrás:

.....

• Épület:

.....

• Település:

.....

• Jellemző növényzet:

.....

Egyéb tapasztalataink:

.....

Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/3_modullerasok/a1_en_es_a_vilag/6_evfolyam/1_kiranduljunk_egyutt__szka106_01/diakmelleklet.pdf

2.1.3. melléklet: 2. Zöld Füzet**2. ZÖLD FÜZET**

A megfigyeléseitekről készítesek jegyzetet ide, ebbe a naplóba!

A túra helyszíne:

A túra időpontja (év, hónap, nap):

A csoportom tagjai:

.....

Vizsgálati eszközök: Az alábbi eszközök közül válogassátok ki a munkátokhoz megfelelőket!

1. Zöld Napló- - - - - (I) (N)	7. Látcső - - - - - (I) (N)	13. Iránytű - - - - - (I) (N)
2. Íróeszközök - - - - - (I) (N)	8. Turistatérkép - - - - - (I) (N)	14. Gyűjtőeszköz (csipesz)(I) (N)
3. Mappa - - - - - (I) (N)	9. Térképvázlat - - - - - (I) (N)	15. Gyűjtőedény, zacskó- (I) (N)
4. Növényhatározó - - - (I) (N)	10. Mérőszalag - - - - - (I) (N)	16. Fonál - - - - - (I) (N)
5. Állathatározó - - - - - (I) (N)	11. Vonalzó - - - - - (I) (N)	17. Fényképezőgép - - - (I) (N)
6. Kézi nagyító - - - - - (I) (N)	12. Körző - - - - - (I) (N)	18. Kamera - - - - - (I) (N)

Könyvek:

.....

A NÖVÉNYEK MEGFIGYELÉSÉNEK SZEMPONTJAI

A terepen megfigyelt lágyszárú növények neve, jellemzése, leírása:

.....

Mely növényfajok fordultak elő nagyobb számban:

.....

Mely növényfajokból volt csak egy-két példány:

.....

Védett fajok:

.....

A terepen lévő fák és cserjék neve:

.....

Melyek virágoztak?

Melyek rügyeztek?

Melyek voltak nyugalomban?

Készítsetek térképvázlatot a növények előfordulásáról, számáról!

Mely növények fordulnak elő gyakran együtt?

.....

.....

Milyen jellegzetességei vannak az egyes növényeknek, melyekről könnyen felismerhetők?

.....

.....

Kézi nagyítóval is megfigyeltem a terepen (például zuzmót, mohát, gombát stb.):

.....

.....

Egyéb tapasztalataink:

.....

.....

Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/3_modullerasok/a1_en_es_a_vilag/6_evfolyam/1_kiranduljunk_egyutt__szka106_01/diakmelleklet.pdf

2.1.4. melléklet: 3. Zöld Füzet**3. ZÖLD FÜZET**

A megfigyeléseitekről készítesek jegyzetet ide, ebbe a naplóba!

A túra helyszíne:

A túra időpontja (év, hónap, nap):

A csoportom tagjai:

.....

Vizsgálati eszközök: Az alábbi eszközök közül válogassátok ki a munkátokhoz megfelelőket!

1. Zöld Napló- - - - - (I) (N)	7. Látcső - - - - - (I) (N)	13. Iránytű - - - - - (I) (N)
2. Íróeszközök - - - - - (I) (N)	8. Turistatérkép - - - - - (I) (N)	14. Gyűjtőeszköz (csipesz)(I) (N)
3. Mappa - - - - - (I) (N)	9. Térképvázlat - - - - - (I) (N)	15. Gyűjtőedény, zacskó- (I) (N)
4. Növényhatározó - - - (I) (N)	10. Mérőszalag - - - - - (I) (N)	16. Fonál - - - - - (I) (N)
5. Állathatározó - - - - - (I) (N)	11. Vonalzó - - - - - (I) (N)	17. Fényképezőgép - - - (I) (N)
6. Kézi nagyító - - - - - (I) (N)	12. Körző - - - - - (I) (N)	18. Kamera - - - - - (I) (N)

Könyvek:

.....

AZ ÁLLATOK MEGFIGYELÉSÉNEK SZEMPONTJAI

A terepen látott állatok neve:

.....

Melyek fordultak elő nagyobb számban:

.....

Melyekből láttunk csak egyet-kettőt:

.....

Melyiknek hol van az élőhelye?

• Fán élők:

• Bokrokon élők:

• Lágyszárú növényeken élők

• Az avarsint lakói:

• Egyéb élőhelyen élők:

Készítsetek térképet az állatok előfordulásáról, számáról!

Találtak-e olyan nyomokat, amelyek állatok jelenlétére utaltak?

.....

Milyen madarakat láttatok?

.....

Csak a hangját hallottuk:

.....

Melyek fordulnak elő gyakran együtt?

.....

Milyen jellegzetessége van az egyes állatoknak, melyekről könnyen felismerhetők?

.....

Védett fajok (a megfigyelt növények és állatok között):

.....

Kézi nagyítóval is megfigyeltem a terepen (zuzmón, mohán, fakérgen, avarban, korhadó növényi részeken élő állatok, talajlakó állatok stb.):

.....

Szabad szemmel megfigyelhető, vízben élő állatok:

.....

Egyéb tapasztalataink:

.....

Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/3_modullerasok/a1_en_es_a_vilag/6_evfolyam/1_kiranduljunk_egyutt__szka106_01/diakmelleklet.pdf

2.1.5. melléklet: 4. Zöld Füzet**4. ZÖLD FÜZET**

A megfigyeléseitekről készítesek jegyzetet ide, ebbe a naplóba!

A túra helyszíne:

A túra időpontja (év, hónap, nap):

A csoportom tagjai:

.....

Vizsgálati eszközök: Az alábbi eszközök közül válogassátok ki a munkátokhoz megfelelőket!

1. Zöld Napló- - - - - (I) (N)	7. Látcső - - - - - (I) (N)	13. Iránytű - - - - - (I) (N)
2. Íróeszközök - - - - - (I) (N)	8. Turistatérkép - - - - - (I) (N)	14. Gyűjtőeszköz (csipesz)(I) (N)
3. Mappa - - - - - (I) (N)	9. Térképvázlat - - - - - (I) (N)	15. Gyűjtőedény, zacskó- (I) (N)
4. Növényhatározó - - - (I) (N)	10. Mérőszalag- - - - - (I) (N)	16. Fonál - - - - - (I) (N)
5. Állathatározó - - - - - (I) (N)	11. Vonalzó - - - - - (I) (N)	17. Fényképezőgép - - - (I) (N)
6. Kézi nagyító - - - - - (I) (N)	12. Körző - - - - - (I) (N)	18. Kamera - - - - - (I) (N)

Könyvek:

.....

Egyéb tapasztalataink:

.....

.....

Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/3_modullerasok/a1_en_es_a_vilag/6_evfolyam/1_kiranduljunk_egyutt__szka106_01/diakmelleklet.pdf

Képek jegyzéke:**2.1.1. melléklet:****1. kép: Ilona-völgyi tanösvény**

http://www.utazzitthon.hu/parad_paradfurdo_ilona-volgyi_tanosveny.html

2. kép: Ilona-völgyi vízesés

<http://bnpi.hu/hir/marciusi-8222-barangolo-8221-471.html>

3. kép: Mátra turista térkép részlet

<http://www.kfki.hu/~kocsonya/tura/Ilona-volgy/>

2.2. ŐSKORI ESZKÖZÖK KÉSZÍTÉSE

- Készítette:** Kalóné Gyenes Réka
- Résztevők:** 28 fő + 1 fő játékevezető
- Időkeret:** 60 perc
- Témák:** az őskori ember élete, a kultúra megjelenése az ősi ember életében, az esztétikum és az örömszerzés formái.
- Eszköz-, kellékgény:** A tanulók által elkészített ősemberruha, a kiránduláson talált anyagok (kövek, botok, fűvek), zsebkések, spárga.

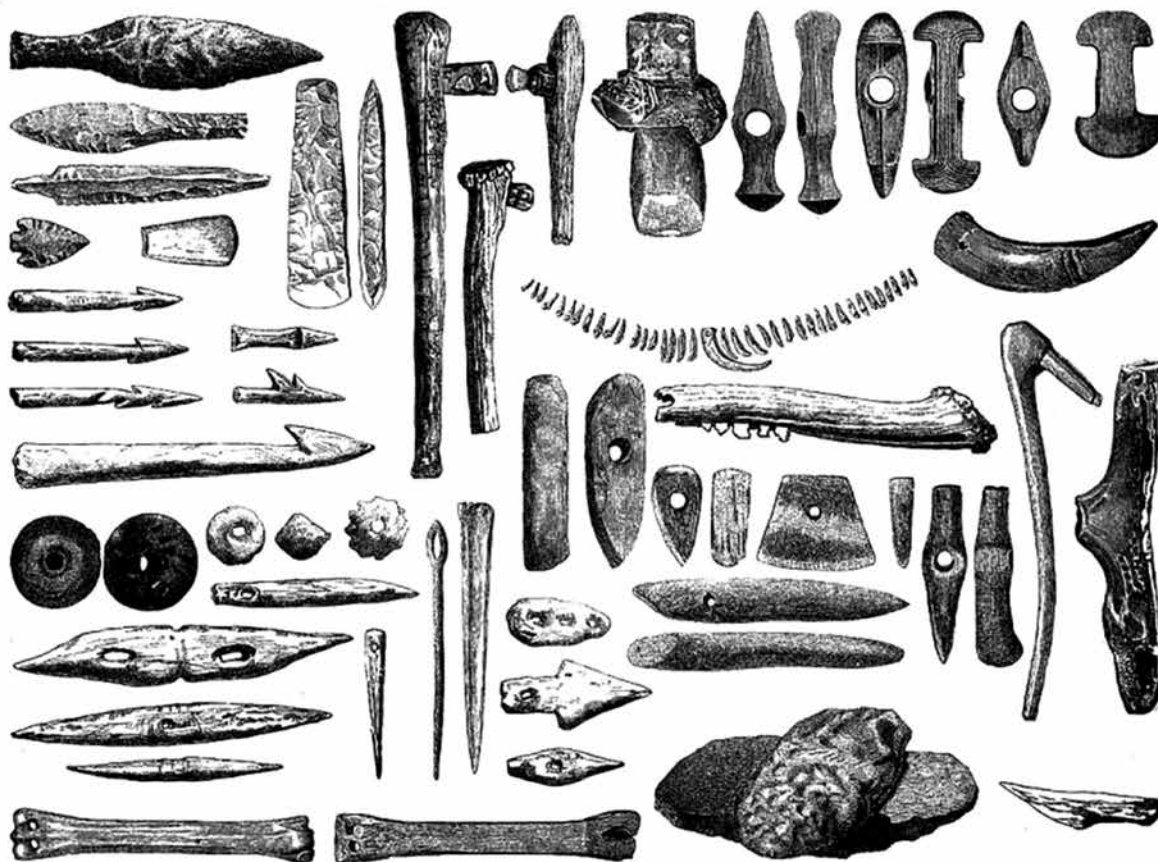
A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás,
- esztétikai, művészi tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Szemle – mi mire lehet jó? Rögtönzött kiállítás a kiránduláson gyűjtött alapanyagokból.	rendszerezés, összedolgozás, egymásra figyelés	frontális munka, csoportmunka	2.2.1 melléklet: a kiránduláson talált anyagok (kövek, botok, fűvek)
30	Alkossunk! A családok feladatul kapják, hogy készítsenek mindannyian 1-1 dárdát, nyílvevesszőt a hozzávaló íjjal, valamint egy kalapácsot.	Kezdeményező-készség – és vállalkozói kompetencia fejlesztése.	csoportmunka	zsebkések, spárga
15	Kipróbálás A családok kipróbálják az általuk alkotott szerszámokat, bemutatják azt a többi családnak.	együttműködés, információ kezelés	frontális munka	
5	A családok megbeszélik, hogy melyik család munkáját hogyan értékelik.	szociális és kommunikatív kompetencia fejlesztése: együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés	

A téma feldolgozásához ajánlott további források:

<http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/04kotet/04r01f01.htm>
(Marczali Henrik: Nagy Képes Világtörténet)

2.2.1. melléklet:

1. kép: Óskori eszközök

Képek jegyzéke:**2.2.1. melléklet:****1. kép: Óskori eszközök**

<http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/img/nagy/04-007.jpg>

2.3. CSALÁDOK JÁTÉKOS VETÉLKEDŐJE AZ ŐSKORBAN

Készítette: Tarjáni Tünde

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 játékvezető + 3 fő segítő

Időkeret: 120 perc

Témák: Történelmi ismeretek felrészítése, őskori életmód megismerése, szellemi és tárgyi javak egymásra épülésének prezentálása.

Eszköz-, kellékgény:

- Kerettörténet;
- 30 db alma, 4 db kötény, 4 db kendő;
- 4 db pecabot, 20 db halacska (levegőre keményedő gyurmából formázva drót hurokkal), 1 db lavór;
- 2 db kis kapu és egy bőr kislabda;
- Őskori állatok lábnyomai levegőre keményedő gyurmából;
- Vadászszákmányok (őskori állatokat ábrázoló képek) kinyomtatása A/3-as papírra;
- Testfesték (6 szín);
- 4 db karton (barlangrajzok készítéséhez), 4 db szén;
- jegyzetpapír, íróeszköz csapatonként
- Őskori emléklap a 4 részt vevő család számára.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: önállóság, hitelesség;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság, érzelmek kezelése, szabályalkotás, szabálykövetés, rugalmasság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ megszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő (perc)	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
5	Ráhangelés a foglalkozásra. Az ősemler legfontosabb feladata az élelemszerzés volt. Ehhez kapcsolódtak a mindennapi tevékenységei: gyűjtögetett, halászott, vadászott, ez utóbbi sikerességének érdekében vadászatvarázslást végzett, barlangrajzot készített. Ezt az életformát elevenítjük meg játékos vetélkedő formájában.	hallott szöveg értése, koncentráció, történelmi ismeretek aktivizálása	játékvezetői információközlés frontálisan	
15	1. feladat: Testfestés: A családoknak ki kell találniuk a hordájukra jellemző megkülönböztető jeleket és azt fel kell festeniük magukra.	fantázia, manuális készség, kommunikációs, együttműködési, alkalmazkodó készség fejlesztése	ötletbörze, egyéni és csoportmunka	testfesték (6 szín)
5	2. feladat: Gyűjtögetés: Kiszórunk kb. 30 db almát a földre. Minden családból 1-1 bekötött szemű gyerek annyi almát gyűjt a kötényébe, amennyit csak tud. Az a csapat nyer, amelynek a tagja a legtöbb almát gyűjtötte be.	feladatmegoldó készség, csapatszellem fejlesztése	ügyességi játék	A zsűrinek és a játékvezetőnek papír az eredmények rögzítéséhez. alma (30 db), kötény (4 db), kendő (4 db)

10	3. feladat: Halászat: Minden csoportból 1-1 gyerek a kihelyezett lavór köré áll 1-1 pecabottal a kezében. A feladat a lavórba beletett játékhalscskák kifogása. A játék a legutolsó hal kifogásáig tart. Az győz, aki a legtöbbet halászta ki.	manuális készség fejlesztése, közösség képviselője	egyéni ügyességi játék kis csoportban	lavór, pecabot (4 db), halacska (20 db)
15	4. feladat: Nyomolvasás: A tábor erdős területén különböző állatnyomokat rejtettünk el. A csapatoknak meg kell találniuk az egyforma nyomokat, valamint az utolsó nyom alatt található ősi állatot ábrázoló képet. Az a család nyer, amelyik a leghamarabb visszatér a kiindulási helyszínre a nyomokkal és a képpel/képekkel.	fantázia, csapatszellem, együttműködési készség fejlesztése	játék	állatnyomok 2.3.1. melléklet: állatokat ábrázoló képek (4 db)
10	5. feladat: Barlangrajz készítése	fantázia, manuális készség fejlesztése, történelmi ismeretek aktualizálása	rajzolás, egyéni, illetve csoportmunka	karton (4 db), szén (4 db)
10	6. feladat: Ősi csatakiáltás kitalálása és bemutatása	fantázia, kommunikációs készség fejlesztése	csoportos improvizáció	jegyzetpapír, íróeszköz
15	7. feladat: Vadászat: A nyomolvasás során megtalált állatképeket kell eltalálni a korábban elkészített dárdaival. Minden csapattag egyet dobhat minden képre. Ahány találat érte a kifüggesztett képeket, annyi pontot kap a család.	csapatszellem fejlesztése, egyéni ügyesség kipróbálása	ügyességi játék	2.3.1. melléklet: állatképek (4), dárda
15	8. feladat: Varázsszertartás: Tűztánc rögtönzése és előadása hanghatásokkal kísérve a vadászat sikeressége miatt és a zsákmányállatok tiszteletére. Minden csapat 5 percet kap a felkészülésre	fantázia, együttműködési, kommunikációs készség fejlesztése, egymásra figyelés	tánc, csoportos improvizáció	
15	9. feladat: Őskrikett. 6-6 fős csapat kialakítása. A csapattagoknak egy bőrből készült kislabdát kell az ellenfél 20 x 30 cm-es kapujába bejuttatni a délután készített kalapácsukkal.	együttműködési készség, manuális készség fejlesztése	ügyességi játék, egyéni és csoportos tevékenység	kalapács (6 db), kapu (2), bőr kislabda
5	Értékelés. A történetek megbeszélése. Emléklapok átadása.	kommunikációs készség fejlesztése	megbeszélés, csoportos értékelés, egyéni munka	2.3.2. melléklet: emléklap (4 db, családonként 1 db)

Értékelés: A vetélkedő játék és nem verseny, ezért a feladatokat önmagukban értékeljük, és mindig csak győztest hirdetünk. A vetélkedő végén minden csapat kap egy emléklapot, hogy tagjai ősemerként helyt álltak és ezzel a fejlődés magasabb fokára léphetnek.

Az élmény rögzítésére a családi krónikába este lesz lehetőség.

2.3.1. melléklet: Vadászszákmányok

1. kép: Mamut

2. kép: Kardfogú tigris

3. kép: Bölény

4. kép: Rövidfejű medve

2.3.2. melléklet: Emléklap**EMLÉKLAP**

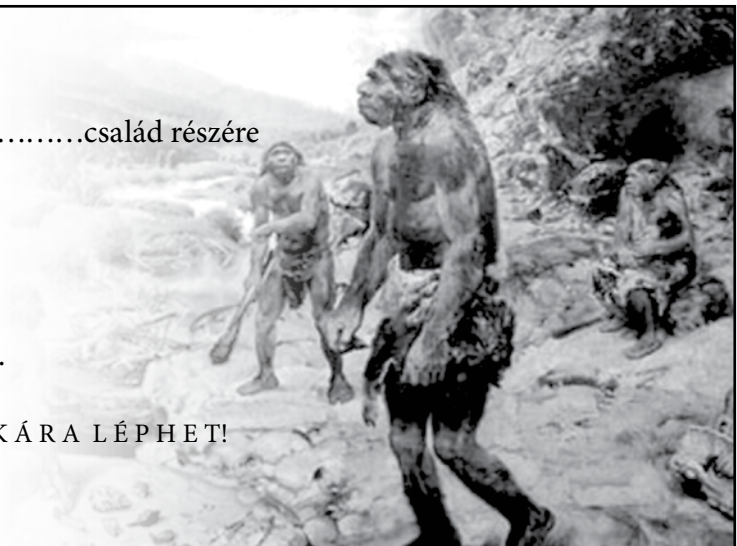
acsalád részére

gyűjtögetésben,
halászatban,
vadászatban

tanúsított eredményes helytállásáért.

A FEJLŐDÉS MAGASABB FOKÁRA LÉPHET!

Parád, 2014. június 22.

Képek jegyzéke:**2.3.1. melléklet:**

1. kép: Mammut: <http://www.alapinfo.hu/?cikk=214&tema=5>
2. kép: Kardfogú tigris: http://www.gay.hu/index.php?q=img_assist/popup/1261
3. kép: Bölény: <http://www.kanadakalauz.hu/fckep/File/boleny.jpg>
4. kép: Rövidfejű medve: http://index.hu/tudomany/2009/02/16/on_mivel_nepesitene_be_a_jurassic_parkot/
5. kép: Emléklap képe, ősemberek:
<http://www.parameter.sk/rovat/technika-tudomany/2010/01/04/osemberek-dns-et-vizsgaljak>

2.4. TŰZTÁNC ÉS ŐSI ÉNEK

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Részvevők: 28 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: az őskori ember élete, a kultúra megjelenése az ősi ember életében, az esztétikum és az örömszerzés formái.

Eszköz-, kellékgény:

A tanulók által elkészített ősemberruha és az ősi eszközök. Lehetőség szerint egyszerű ritmushangszerek, kövek, botok.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás,
- esztétikai, művészi tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Az ősi zenéről	rendszerezés, ismeretanyag bővítése, tudatosítása	játékvezetői narráció, frontális munka	2.4.1. melléklet: A zene kezdetei
20	Mit tegyünk? A családok megbeszélnek, hogy ritmus, dallam vagy tánc előadását vállalják-e. Ezután irányított improvizációval kell megszületnie a produkciónak.	kezdeményező-készség – és vállalkozói kompetencia fejlesztése, esztétikai és kommunikatív kompetencia fejlesztése	csoporthatás, irányított beszélgetés	ritmushangszerek, kövek botok is
20	Tanuljunk együtt! A családok az általuk alkotott dallamot, koreográfiát, ritmust bemutatják a többi családnak, majd megtanítják azt.	együttműködés, információkezelés	szóforgó, frontális munka	
10	Próbaelőadás és értékelés A családok megbeszélnek, hogy melyik család munkáját hogyan értékelik.	szociális és kommunikatív kompetencia fejlesztése: együttgondolkodás, véleményalkotás	csoporthatás, szóforgó	

2.4.1. melléklet: A zene kezdetei

A zene kialakulásával kapcsolatban csak feltételezéseink, hipotéziseink vannak. Információkat a mai primitív kultúrfokon élő népek zenéjéből, kultúrájából szerezhetünk. Nagyon sok tudós nagyon sok elméletet gyártott a zene kialakulásával kapcsolatban. Ezek közül négyet említünk:

1. Darwin: az ősember megpróbálta utánozni a madárhangot és ebből alakult ki a zene (Galapagos szigetek)
2. Torrefranca: egy őshangot feltételez, amelyből egyrészt kialakult a zene, másrészt a beszéd
3. Bücher: a munkavégzés ritmusa és a zene ritmusa között szoros összefüggés van (munkadalok)
4. Spencer: az emberi beszéd bizonyos izgalmi állapotokban énekké alakulhat

A zene kialakulása valószínűleg az emberi beszéd hangletjtésében és ritmusába keresendő és valószínűleg az ősközösségi társadalom idejében történt. Ebben az időben az emberek már együtt halásztak, vadásztak... A zene a vallási szertartásokkor, a többi művészettel együtt alakult ki. Az összes művészet kapcsolódik a vallási szertartásokhoz, a mágiához. Kialakulnak az egy maximum két hangból álló dallamok, amelyekhez ritmuskíséret kapcsolódik. Ez a ritmuskíséret dobokon történik. Ennek hatására kialakul a szignál nyelv.

1. vadászdal
2. munkadal
3. harci dal
4. varázssének

Ezekhez kapcsolódott a rituális tánc és a dobkíséret. Hosszú idő elteltével kialakulnak a három hangból álló dallami képletek.

Felhasznált irodalom:

Biro Tímea: A zenéről

http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDEQFJAA&url=http%3A%2F%2Fszklarissz.ingyenweb.hu%2FA%2520zene%2520kezdetei.pps&ei=2zY3U9apIMbNtAbOmIFy&usg=AFQjCNE0Ct3T8DpLA2ppr4M_Vv wDV8ZUA&sig2=4LZBQLHBSIMikFtU7HeZtw&bvm=bv.63808443,d.Yms

3.1. ÓKORI OLIMPIAI JÁTÉKOK

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc, a csoportok forgószínpadszerűen váltják egymást

Témák: A rendszeres testmozgás igényének, valamint az egészséges és becsületos testi és szellemi küzdelem képességének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk, életműködésünk. Ügyességi játékok, váltó- és sorversenyek, zenés koreografált mozgások, az olimpia rövid története. Az olimpiák történéseinek figyelemmel kísérése. A különböző sportágak (torna, atlétika, sportjátékok, szellemi sportok) alapjainak elsajátítása.

Eszköz, kellék igény:

- Olimpia történet;
- eredményértékelési tábla;
- évszám tábla;
- totó, rejtvény
- síp, stopper, karton, piros festék, tűzőgép, tornakarika, színes krepp papír, kötél, sál, gumikerék, ugrálókötél, sörösflakonok, kislabda, lóálarc, zsák, kötéltre felfüggesztett karika, tornabot, síléc, madzag, kréta, mérőszalag, városnév kártyák, gránát.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önszabályozás: tolerancia, nyitottság; érzelmek kezelése, sportszerűség, becsületesség
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: információkezelés, kreativitás, probléma-kezelés;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
5	Futó- és ugróiskola A tanulók párokban vonalban helyezkednek el egymás mögött, egymástól kartávolságra. A széleken sávot hagyunk a visszafutásra. A játékvezető jelére indulnak a tanulók. A kb. 20 m-re lévő vonalig végzik a feladatot, majd a visszafutó sávon mennek a kiindulóhelyre. 1. Futás 2. Térdemeléssel futás 3. Sarokemeléssel futás 4. Oldalazó szökdelés 5. Bal lábon szökdelés 6. Jobb lábon szökdelés 7. Páros lábon szökdelés 8. Indiánszökdelés	bemelegítés, ruganyosság, lazaság, esztétikus mozgás, ritmusérzék, utánzókézség, feladatmegértés	frontális munka – egyéni munka	
5	Gimnasztika	bemelegítés, főbb izomcsoportok nyújtása, ruganyosság, lazaság, esztétikus mozgás, ritmusérzék, utánzókézség, feladatmegértés	frontális munka	
5	Felolvasás és beszélgetés az olimpiai eszméről. Az olimpiáról szóló szöveg néma olvasása, majd megbeszélése.	koncentráció, kommunikációs készség, hallás utáni szövegértés, az olvasott szöveg megértése	frontális munka	3.1.1. melléklet: Olimpiatörténet

70	<p>Váltóversenyek:</p> <p>Vidd az olimpiai lángot! A csapat mind a 7 tagja egy-egy kijelölt helyen áll. Az első játékos kezében van egy kartonpapírból készített fáklya, amelyet futás közben váltóbotszerűen ad át a második játékosnak és így tovább. Az utolsó tanuló a fáklyát egy kijelölt tartóba teszi. A csapat eredménye az az idő, amíg sikerül a rajthelyről a célba juttatni a lángot. Az a csapat nyer, aki a legrövidebb idő alatt teszi ezt meg.</p>	gyorsaság, állóképesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	síp, stopper 3.1.2. melléklet: eredményértékelési tábla karton, piros festék, tűzőgép
	<p>Az olimpiai öt karika kirakása (kék, fekete, piros, sárga, zöld) A csapatból 5 fő versenyzik, a másik 2 fő segíthet a karikák felkötözésében. Minden tag kezében van egy-egy, az olimpiai öt karikának megfelelő színű tornakarika. A rajthelyről jelre indul az első tanuló, aki elviszi a célhoz a karikát és felkötözi a helyére. Visszafut és váltja a második tanulót és így tovább, míg az ötödik karikát felkötöző tanuló is vissza nem ér a rajthelyhez. A csapat eredménye az az idő, amíg sikerül a rajthelyről a célba juttatni a karikákat. Az a csapat nyer, aki a legrövidebb idő alatt teszi ezt meg.</p>	problémamegoldó gondolkodás, gyorsaság, ügyesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	tornakarika, színes krepp-papír, kötéll
	<p>Stadionfutás A tanulóknak bekötött szemmel kell egy kötéllal kijelölt pályán végighaladniuk, majd a kendőt levéve a szemükről visszazaladni a rajthelyre, ahol kézráutással váltják társukat. Az a csapat nyer, amelyik rövidebb időn belül teljesíti a feladatot.</p>	egyensúlyérzék, kineztiéikai érzék, gyorsaság, ügyesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	sál, kötéll
	<p>Kocsihajtás A csapatból két tanuló lesz a „ló”, akik ugráló-kötéllal vannak befogva a kocsit jelképező gumikerék elé. A kocsinak a csapat 5 tagját egyesével kell a rajthelyről a célba juttatni. Az a csapat nyer, aki a leggyorsabban teszi ezt meg.</p>	gyorsaság, ügyesség, állóképesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	gumikerék, ugráló kötéll
	<p>Diszkoszvetés A csapat minden játékosánál van 2 db kislabda, amellyel a dobóvonalától egymás után dobznak 15 sörösdobozokból felépített piramisra. Az a csapat nyer, aki a legtöbb találatot éri, vagy a legrövidebb időn belül találja el az összeset.</p>	gyorsaság, ügyesség, állóképesség, koncentráló-képesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	sörösflakonok, kislabda
	<p>Lovaglás A csapat tagjai egymással szemben állnak fel 5 m távolságra 4 – 3 arányban. Az első tanuló fején egy lóálarc van és derékig zsákot húz magára. Elugrál a vele szemben lévő társáig, ahol átadja az álarcot és a zsákot. A második tanuló is magára veszi a kellékeket és elugrál a szemben lévő társáig, ahol ő is átadja a felszerelést és így tovább. A játéknak akkor van vége, ha a 7. tanuló is átért a célvonalon. Az a csapat nyer, amelyik hamarabb végrehajtja a feladatot.</p>	gyorsaság, ügyesség, állóképesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	lóálarc, zsák

	<p>Kardvívás A csapat tagjai vívóállásban állnak tornabottal a kezükben, és megpróbálnak beletalálni egy kötélre felfüggesztett karikába. Minden játékosnak 5 szúrása van. A tagok egymás után kerülnek sorra. Az a csapat nyer, amelyiknek több találat van.</p>	koncentráció-képesség, pontosság,	csoportmunka – váltóverseny	kötélre felfüggesztett karika, tornabot
	<p>Sífutás A csapattagok mindkét lábukat egy-egy sílécre kötik. A csapat a rajthelyről indul, egyszerre mozgatva a lábukat, hogy fel ne bukjanak és így haladnak be a célba. Az a csapat nyer, amelyik rövidebb időn belül teljesíti a távot.</p>	gyorsaság, ügyesség, állóképesség, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	síléc, madzag
	<p>Távolugrás Az első tanuló helyből távolugrást végez a rajtvonalától. A cipője orrának leérkezési helyéhez áll a második tanuló, aki helyből távolugrást csinál. A harmadik tanuló a cipője orrának leérkezési helyétől végzi a feladatot és így tovább, amíg mind a 7 tanuló ugrott. Az a csapat győz, aki a leghosszabb távot teljesítette.</p>	ügyesség, ruganyosság, csapatszellem, becsületesség	csoportmunka – váltóverseny	kréta, mérőszalag
	<p>Olimpiák helyének és idejének párosítása gránáthajtással A játékvezető a számlapok mögé helyezi a lapot, amelynek egyik oldalán évszámok szerepelnek. A tanulók kapnak egy borítékot, amelyben 14 db kártya található az olimpiát rendezett városok neveivel. Ezeket a kártyákat szétosztják egymás között. Jelre az első tanuló 2 kártyájával kiszalad a laphoz, ahol a megfelelő évszámok mellé teszi a kártyákat. Kivesz egy gránátot a kosárból, és a talajra rakott tornakarikába céloz, majd bójakerüléssel visszafut, és kézrátétellel váltja a társát és így tovább. Az a csapat kap több pontot, amelyik a leggyorsabban hajtotta végre a feladatot. Ezenfelül minden karikába találásért is jár 2-2 pont. Szabály: A papírra helyezett kártyákat átrakni nem szabad.</p>	problémamegoldó gondolkodás, gyorsaság, ügyesség, csapatszellem, becsületesség	csoportmunka – váltóverseny	3.1.3. melléklet: évszám tábla városnévkártyák, gránát, tornakarika
	<p>Olimpiai teszt kitöltése A tanulók közösen kitöltik egy 13+1 kérdéses totót és megfejtik a keresztrejtvényt.</p>	problémamegoldó gondolkodás, csapatszellem	csoportmunka – váltóverseny	3.1.4. melléklet: totó, rejtvény
5	Játékvezetői értékelés	mások sikerének elismerése, kudarc türelem	frontális munka-megbeszélés	

3.1.1. melléklet: Olimpia történet

Az olimpiai játékok és az olimpiai eszme

Az olimpiai játékok eredete az ókori mondavilágig nyúlik vissza. Az első feljegyzések szerint i. e. 776-ban „isten sugallatra” felújították a Zeusz főistenség tiszteletére korábban rendezett ünnepségeket, és ettől kezdve több mint egy évezreden át négyévenként megtartották Olümpia helységben. Az olimpiai játékok fokozatosan az egész görögország, majd az akkor ismert világ központi ünnepségévé fejlődtek, és virágzásuk korszakában az olimpiai játékok évében kb. 3 hónapra „isten békéje” tiltott meg minden háborúskodást az ókori Görögországban. Tartama eleinte 1 nap volt, amelyen kizárólag futóversenyek szerepeltek. Később 5 napra bővült, és fokozatosan beiktatták a diszkoszvetést, gerelyhajítást, távolugrást, birkózást, pentatlont, ökölvívást, pankrációt, a katonai, női és gyermekversenyeket, végül a ló- és kocsiversenyeket is, sőt a művészek, költők, dalnokok és zenészek is versenyezhettek az egyetlen kitüntetésért, az olimpiai olajágért. A görög korszak virágzását a római korban hanyatlás követte, és amikor i. sz. 393-ban megszüntette az olimpiai játékokat, az eredeti olimpiai szellem már régen megszűnt.

A 18. században megindult módszeres tudományos kutatások és ásatások feltárták az ókori olimpiai játékok színhelyét, a stadiont, a Zeusz-templom maradványait, és egyben újra felkeltették az érdeklődést az ősi versengések iránt. Pierre Coubertin francia tudós lelkes előkészítő munkája után 1894-ben Párizsban megalakult a Nemzetközi Olimpiai Bizottság, mely 1896-ban Athénben megrendezte az első újkori olimpiát. A versenyek tartama 14 nap. 1924 óta az olimpiai játékok évében külön téli olimpiát is rendeznek. 1932 óta olimpiai falut építenek az egyre növekvő versenyzősereg

elhelyezésére. 1936 óta az olimpiai játékok jelentőségének emelésére hatalmas fáklyás váltófutás viszi az Olümpiában meggyújtott lángot a versenyek helyszínére, amelynek lángja a játékok végéig lobog. Olimpiai láng 1928 óta szerepel a játékokon, de csak 1936-tól viszik körbe a Földön. Az olimpia másik legismertebb szimbóluma az olimpiai karikák. Ez az öt egybefonódó karika szimbolizálja az öt kontinens egységét. Ez a szimbólum szerepel fehér alapon az Olimpiai zászlón is. Az öt karika színei (fehér, vörös, kék, zöld, sárga és fekete) közül legalább egy a világ minden nemzetének zászlajában szerepel. A Bizottság ötletei alapján született meg az olimpiai játékok jelmondata is: „Citius, altius, fortius!” (latinul), amely magyarul annyit jelent, hogy „Gyorsabban, magasabbra, erősebben!”

Az olimpiai mozgalom nemes célkitűzéseit minél több embernek meg kell ismernie. Hiszen e célkitűzések között olyanok szerepelnek, mint a világ fiataljainak nevelése a sporton keresztül, a testi és lelki harmónia fejlődése, a békés sportversenyekre való felhívás, valamint az, hogy az olimpiai játékok megünneplésével a sporton keresztül is hozzá lehet járulni a népek közti megbékéléshez. A sport mint emberi tevékenység számtalan egyéb értéket is hordoz: hazaszeretetre, becsületes játékokra, a szabályok, az ellenfél és a bírák tiszteletére, önfegyelemre nevel, a sport révén megtanulhatjuk a győzelmet és vereséget egyaránt méltósággal elviselni, gyakorolhatjuk a lovagiaságot. Más megközelítésből a sport az egészség megőrzésének fontos eszköze, izgalmas lehetőség a szabadidő hasznos eltöltésére, a szórakozásra és szórakoztatásra. Egyszóval: az életöröm egyik forrása.

Forrás:

www.sulinovadatbank.hu/letoltes.php?d_id=2588

3.1.2. melléklet: Eredményértékelési tábla

Családok/ Feladat	Dobó család		Esterházy család		Hunyadi család		István király családja	
	Eredmény	Pont	Eredmény	Pont	Eredmény	Pont	Eredmény	Pont
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								
Összesen:								

1. ábra: Eredményértékelési tábla (szerkesztette a szerző)

3.1.3. melléklet: Évszámtábla (szerkesztette a szerző)

1900	PÁRIZS	1940	ELMARADT HELSINKI	1976	MONTRÉAL
1904	SAINT LOUIS	1944	ELMARADT LONDON	1980	MOSZKVA
1908	LONDON	1948	LONDON	1984	LOS ANGELES
1912	STOCKHOLM	1952	HELSINKI	1988	SZÖUL
1916	ELMARADT BERLIN	1956	MELBOURNE	1992	BARCELONA
1920	ANTWERPEN	1960	RÓMA	1996	ATLANTA
1924	PÁRIZS	1964	TOKIÓ	2000	SYDNEY
1928	AMSZTERDAM	1968	MEXIKÓVÁROS	2004	ATHÉN
1932	LOS ANGELES	1972	MÜNCHEN	2008	PEKING
1936	BERLIN			2012	LONDON

2. ábra: Évszámtábla

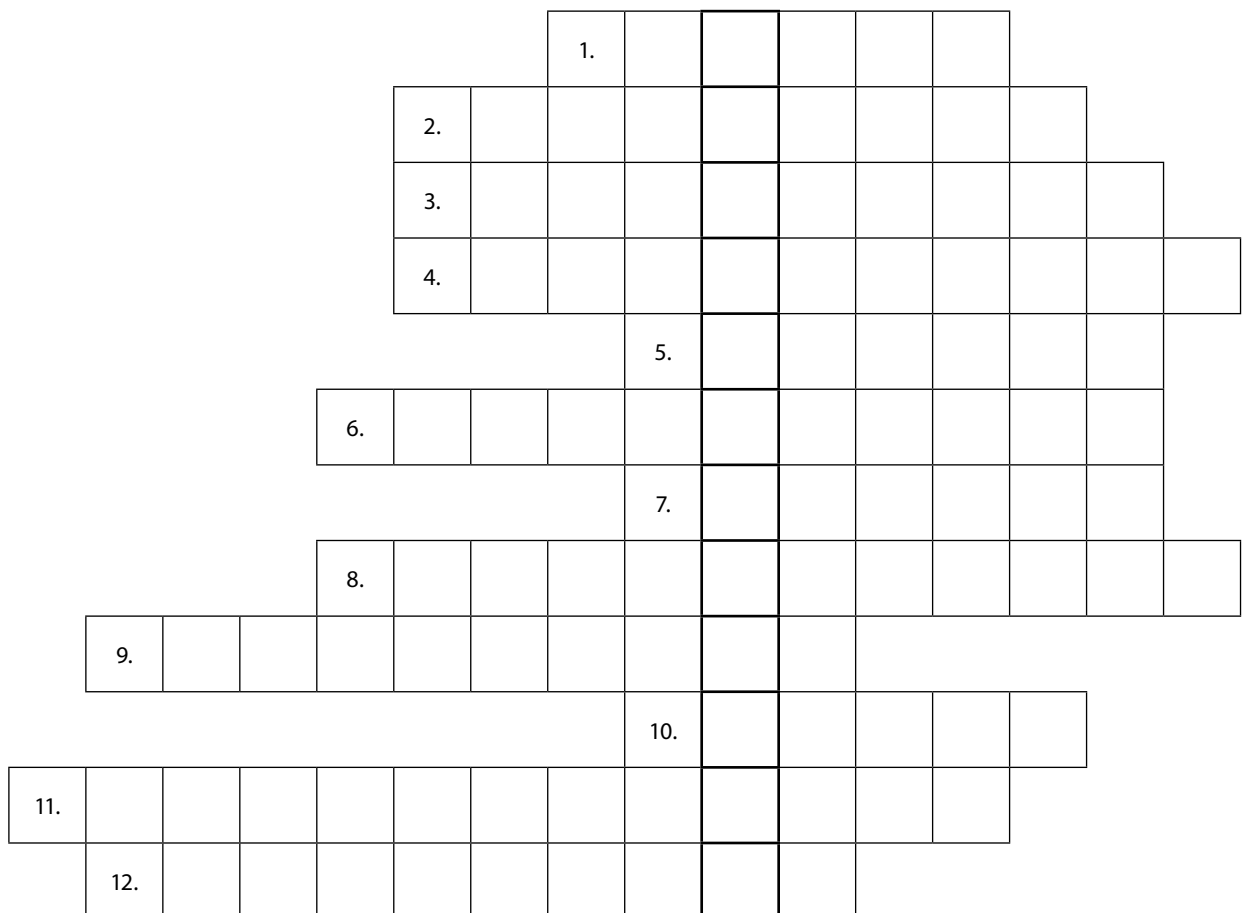
A téma feldolgozásához ajánlott forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Olimpiai_j%C3%A1t%C3%A9kok

3.1.4. melléklet: Totó, rejtvény (szerkesztette a szerző)**OLIMPIAI TOTÓ**

- Kinek a tiszteletére tartották az ókori olimpiákat?
 - Zeusz
 - Pierre Coubertin
 - Theodosius császár
 - Julius Caesar
 - Mikor kezdődtek az ókori olimpiai játékok?
 - Kr.e. 1200
 - Kr.e. 776
 - Kr.e. 467
 - Kr.u. 76
 - Melyik az a sportág, amely nem szerepelt az ókori olimpiai versenyszámok között?
 - pankráció
 - fegyveres futás
 - úszás
 - távolugrás
 - Mikor volt és hol az első újkori olimpia?
 1900. Athén
 1900. Párizs
 1896. Párizs
 1896. Athén
 - Ki volt az első magyar kétszeres olimpiai bajnok úszásban?
 - Halmay Zoltán
 - Hajós Alfréd
 - Bitskey Aladár
 - Bárány István
 - Mikor maradtak el olimpiai játékok?
 - 1916.,1940.,1944.
 - 1916., 1920.,1940.
 - 1920.,1940.,1944.
 - 1916., 1920., 1944.
 - Ki az a magyar származású úszó, aki később Tarzanként futott be Hollywoodban?
 - Oliver Halassy
 - Mike Burton
 - Johnny Weismüller
 - William Smith
 - Melyik a legsikeresebb olimpia magyar szempontból?
 1936. Berlin
 1988. Szöul
 1948. London
 1952. Helsink
 - Mikor és hol került sor a híres olimpiai bajnoki összecsapásra vízilabdában Magyarország és a Szovjetunió között? („.....-i vérfürdő”)
 1956. Melbourne
 1948. London
 1960. Róma
 1964. Tokió
 - Ki az a vívó, aki az örök magyar ranglista élén áll 7 arany-, 1 ezüst- és 2 bronzéremmel?
 - Kovács Pál
 - Kulcsár Győző
 - Gerevich Aladár
 - Erdős Sándor
 - Ki az az ökölvívónk, aki háromszoros olimpiai bajnok?
 - Kovács István
 - Papp László
 - Erdei Zsolt
 - Gedó György
 - Melyik az az olimpia, amelynek rendezési jogát Magyarország kapta meg, de át kellett engednie Németországnak?
 - 1924.
 - 1920.
 - 1944.
 - 1936.
 - Hány aranyérmét szereztünk eddig vízilabdában?
 - 4
 - 7
 - 6
 - 9
 - Melyik az a két sportág, amelyben a magyarok vezetnek az összesített éremtáblázatban?
 - torna, vízilabda
 - vívás, vízilabda
 - vízilabda, labdarúgás
 - úszás, vízilabda
- (Megoldás: a, b, c, d, b, a, c, d, a, c, b, b, d, c)

OLIMPIAI REJTVÉNY

1. Az olimpiák történetének egyik szakasza.
2. Az olimpia legismertebb jelképe.
3. Az ő nevéhez fűződik az Olimpiai Játékok újraélesztése.
4. A sérültek számára megrendezett olimpia.
5. A 2012-es nyári olimpia helyszíne.
6. Ebben a sportágban vezetik a magyarok az összesített éremtáblázatot a vízilabda mellett.
7. A ceremónia egyik fontos kellékének szállító eszköze, amelyet egy-egy neves sportoló futva visz a helyszínre.
8. Olyan tiltott, egészségre ártalmas eszköz, amely az olimpia szellemiségével összeegyeztethetetlen.
9. A Játékok történetének legfiatalabb olimpiai bajnok úszónőjének vezetékneve. (magyar)
10. Olyan sportág, amelyben már az első újkori olimpián Magyarország aranyérmet szerzett.
11. A NOB megalakulásában részt vevő egyetlen magyar férfi, akiről Egerben iskolát is neveztek el.
12. Az olimpia egyik szimbóluma: Citius, altius, fortius

Megoldás: ókori, ötkarika, Coubertin, paralimpia, London, labdarúgás, fáklya, doppingszer, Egerszegi, úszás, Kemény Ferenc, jelmondat
Megfejtés: kabalafigura

Forrás:

<http://olimpia.lap.hu/>

3.2. DRÁMAJÁTÉKOK

Készítette: Fekete Ilona Dóra

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc, a csoportok forgószínpadszerűen váltják egymást

Témák: ismerkedés az ókori kultúrával, a mindennapi élettel; annak összehasonlítása a modern korral; társadalmi szerkezetének megismerése; politikai és katonai struktúrája; az ókori dráma és az művészi, valamint az önkifejezés

Eszköz-, kellékgény:

- színes karton, filctoll
- laptop és projektor
- tábla vagy nagy karton
- DVD-k (Ben-Hur, Oidipusz király c. filmek)

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Előzetes ismeretek összegyűjtése, érdeklődés felkeltése - a tanulók egy nagy, színes kartonra a saját elképzeléseik alapján lerajzolják, hogy mi jut eszükbe az ókori Rómáról - mindenki lehetőséget kap arra, hogy elmondja, mit rajzolt le - rendszerezük a rajzokat, ismereteket (pl. mindennapi élet, vallás, nők és férfiak élete stb.)	figyelem, együttműködés, egymásra figyelés	frontális munka, ötletbörze csoportmunka	színes karton, filctoll
15	Róma – egykor és ma: összehasonlítás képek alapján - a rajzok rendszerezése után a mindennapi élethez kapcsolódóan képeket nézünk meg (régén és ma) - megbeszéljük, hogy melyik épülethez mi kapcsolódott akkoriban és jelenleg azok a tevékenységek hol folynak	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	frontális munka, játékvezetői magyarázat, megbeszélés	3.2.1. melléklet: PowerPoint prezentáció képei
10	A római számok játékos megismerése, átisméltése - az iskolai tanulmányaik során megismert római számok gyors átisméltése után 2 csapatot hozunk létre 3-3 fővel, akik egy táblától egyenlő távolságra felsorakoznak - a 7. tanuló egy lapról felolvassa a számokat, a két csapat első embereinek pedig a számot meghallva és beazonosítva ki kell futni a táblához és az azon véletlenszerűen felírt számok közül bekarikázzák a megfelelőt	ismeretnyújtás, rendszerezés, információ átadás	csapatmunka (verseny)	tábla, filc
15	A Római Birodalom és a hatalom – a hadsereg felépítése és szerepe; a gladiátorok; kocsihajtó versenyek	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	frontális munka, játékvezetői magyarázat, megbeszélés	3.2.2. melléklet: PowerPoint prezentáció képe 3.2.3. melléklet: Ben-Hur video részlet (kocsihajtó verseny)

10	A Római Birodalom – a nők szerepe a társadalomban; istenek	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	frontális munka, játékvezetői magyarázat, megbeszélés	
5	Az istenek római és görög megfelelői - activity: felváltva el kell játszaniuk vagy le kell rajzolniuk egy római istent, azonban a többiekől csak annak görög megfelelőjét fogadhatják el - ha előre meghatározott nevet találnak ki 4 perc alatt, akkor kisebb jutalmat kapnak	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás	csapatmunka (verseny)	tábla, filc
20	Szórakozás az ókori Rómában – a színház - közösen megbeszéljük, hogy melyik római istennel kapcsolatosan ismernek valamilyen történetet, színdarabot - képek alapján megbeszéljük az ókori színház jellemzőit	ismeretnyújtás, rendszerezés, információátadás, véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	frontális munka, játékvezetői magyarázat, megbeszélés	3.2.4. melléklet: PowerPoint prezentáció képe 3.2.5. melléklet: Oidipusz király video részlet (az ókori százból 2 – 3 perces részlet)
5	Értékelés	egymásra figyelés, véleményalkotás	frontális munka- megbeszélés	

3.2.1. melléklet: PowerPoint prezentáció képei

3.2.2. melléklet: PowerPoint prezentáció képei

4. kép: Gladiátorok

3.2.3. melléklet: Ben-Hur c. film (DVD)

Wyler, William (1959): Ben-Hur

3.2.4. melléklet: PowerPoint prezentáció képe

5. kép: Ókori színház

3.2.5. melléklet: Oidipusz király c. film (DVD)

Pasolini, Pier Paolo (1967): Oidipusz király

Képek jegyzéke:

3.2.1. melléklet:

1. kép: Colosseum ma

<http://www.culturaeculture.it/2012/11/pena-di-morte-il-colosseo-si-illumina/17769#>

2. kép: Forum Romanum régen

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=57>

3. kép: Forum Romanum ma

<http://www.freemages.co.uk/browse/photo-732-forum-romanum.html>

3.2.2. melléklet:

4. kép: Gladiátor

<http://www.britannica.com/EBchecked/media/154596/Roman-mosaic-of-gladiators-fighting>

3.2.4. melléklet:

5. kép: Ókori színház

http://kibbitzingmaedelasinrael.files.wordpress.com/2008/11/img_8185.jpg

3.3. RÓMAI JOGI VITAFÓRUM

Készítette: Oszlánczi Tímea

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc, a csoportok forgószínpadszerűen váltják egymást

Témák: Jogrendszerek. Római jogi alapok. A római jog története. Jogértelmezési alapelvek. A római jogi kifejezések és magyarázatuk. A XII táblás törvények. Római közjog. Római magánjog. Az eljárási jog. Személy- és családjog. Dologi jog. Kötelmi jog. Öröklési jog. A Pandekták. A római jog továbbélése. A római jog hatása a magyar jogra.

Eszköz-, kelléki igény: papír, toll

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, kreativitás, egyéni kifejezőkészség;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A játékvezető az érdeklődés felkeltéseként tájékoztatja a tanulókat a későbbi tevékenységről, illetve információt gyűjt az előzetes ismeretekről.	figyelem, együttműködés, egymásra figyelés, érdeklődés felkeltése, információgyűjtés	frontális munka	
15	A játékvezető ismerteti a kapcsolódó alapfogalmakat, megadja azok magyarázatát.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információ átadás	frontális munka, játékvezetői magyarázat	
15	A játékvezetői ismertetést követően a csoportok önállóan dolgozzák fel a történeti részt, melynek keretében megismerkednek az egyes jogterületek jellemzőivel, sajátosságaival.	önkifejezés, kifejezőkészség,	frontális munka, csoportmunka	
20	A tanulók kialakítják a csoportokat, majd az ismeretek birtokában az egyes csoportok különböző jogterületeken különböző pozíciókban (jogalkotói, jogalkalmazói) kísérelik meg az egyes jogesetek feldolgozását.	véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	beszélgető kör, csoportmunka	
20	A jogesetek megoldásának bemutatása, a vita csoportonkénti lefolytatása a nyilvánosság előtt.		csoportmunka, beszélgető kör	
10	A munka közös értékelése.		frontális munka, beszélgető kör	

3.4. ÓKORI SZÍNJÁTSZÁS

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Résztvevők: 28 fő + 1 fő játévezető

Időkeret: 90 perc

Témák: anakronisztikus játék: elképzelt reklámok az ókorban, reklámszínészek 2000 éve.

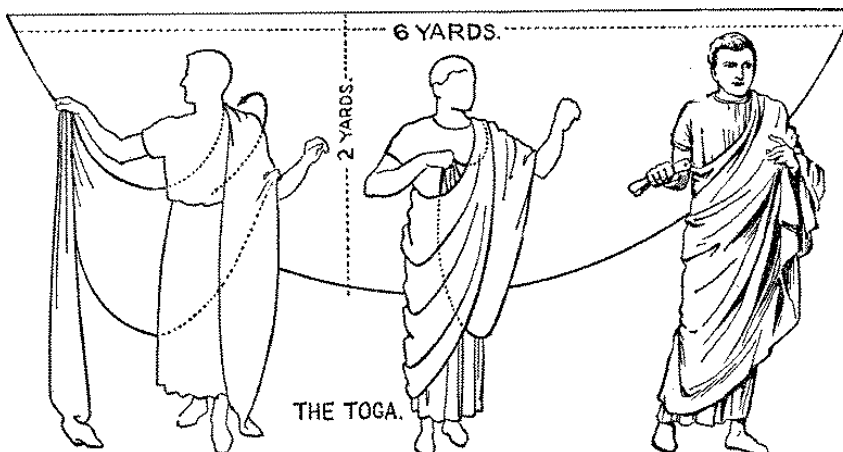
Eszköz-, kellékgigény: A tanulók hozzák lepedőiket, hogy a jelmezt el lehessen készíteni. Olló, grafitceruza, spárga vastagabb papírlapok a maszkok készítéséhez.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás,
- esztétikai, művészi tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munka-formák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Ráhangelés, jelmezkészítés	kreativitás, esztétikai érzék fejlesztése	beszélgetés	fehér lepedők, kép a tógáról: 3.4.1. melléklet
20	Az ókori színház szerepéről		játévezetői narráció, frontális munka	3.4.2. melléklet
30	Alkossunk együtt! A családok kihúznak egy-egy témát, melyre majd ókori stílusú reklámot kell írniuk.	Együttműködés, információkezelés. Kezdeményező-készség – és vállalkozói kompetencia fejlesztése, esztétikai és kommunikatív kompetencia fejlesztése.	csoporthmunka	3.4.3. melléklet: reklámozandók (fürdő, gladiátor, rabszolga, Néró)
20	Maszkok A családok maszkokat készítenek a reklám céljainak megfelelően.	együttműködés, információkezelés, esztétikai és kommunikatív kompetencia fejlesztése.	csoporthmunka	olló, grafitceruza, spárga vastagabb papírlapok, 3.4.4. melléklet: maszkminták
10	Próbaelőadás és értékelés A családok megbeszélik, hogy melyik család munkáját hogyan értékelik.	szociális és kommunikatív kompetencia fejlesztése: együttgondolkodás, véleményalkotás	csoporthos értékelés, szörforgó	agyagedény az értékelő-céduláknak 3.4.5. melléklet

3.4.1. melléklet: Tóga

3.4.2. melléklet: Az ókori görög színjátszás története

A mai értelemben vett színjátszást tulajdonképpen az ókori görögök „találták fel”. Előttük is játszottak már el – elsősorban vallási ünnepeken – történeteket, eseményeket, de ők írtak először kifejezetten előadásra szánt színműveket és ők építettek először színházat.

Ahogy a keleti népeknél, a görögöknél is szokás volt a „fontosabb” istenek ünneplése. A földművelők számára ez különösen a termékenység isteneit, a görögöknél Démétért és Dionüszoszt jelentette. Mindketten a földművelés patrónusai voltak. Démétér, Zeusz nővére a gabona istennője, Dionüszosz, Zeusz és Szelemé fia pedig a szőlő istene volt. Egy évben többször is megünnepelték őket. Ilyenkor áldozatot mutattak be, és ezt zenével, tánccal kísérték. Különösen Dionüszosz ünnepei voltak fontosak, később ezeket állami ünneppé is nyilvánították. Évente négy Dionüszíát tartottak. Ilyenkor az isten tiszteletére kardalokat, dithüramboszokat adott elő egy kórus. A január végén, február elején tartott ünnepségen – a falusi Dionüszíán – a telet búcsúztatták – az európai farsanghoz hasonlóan – nagy vidámsággal és jókedvvel. Az itt előadott dithüramboszok is ilyen hangulatúak voltak. Később ezekből alakult ki a szatírájáték és a komédia. A tavasi Dionüszia komorabb hangulatú

volt. Az erre az alkalomra írt énekek az isten életéről, – Héra miatti – szenvedéseiről szóltak. A legjobb műveket jutalmazták. Később kialakult a klasszikus korban is szokásos rendszer, azaz a három költő versenye, és a három tragédia plusz egy szatírájáték „felállás” is. A 6. század végétől rendszeresen megrendezték ezt a versenyt. Az első nagy újítás Theszpisz nevéhez fűződik. Ő költő, rendező és színész volt egy személyben, és valamikor 536 és 532 bevezette az „első színészt”. Karvezetőként párbeszédet folytatott a kórusal, elsősorban kérdés-felelet formában. Ez lehetővé tette a cselekmény eljátszását. A cselekedni (drán) igéből keletkezett a „dráma” kifejezés. A következő újítást Phrünikhosz vezette be. Ő az 510-es évek végén aratta első győzelmét, és legfőbb érdeme a témák változatosabbá tétele volt. Dionüszoszon kívül más mitológiai alakokról, sőt saját korának eseményeiről is írt. A 493 körül írt Milétosz bevétele miatt még pénzbüntetést kellett fizetnie, a szalamiszi győzteseket dicsőítő Föníciai nők viszont sikeres lett. A komédiaköltők 480-tól versenyeztek rendszeresen. Az „Arisztophanész előtti” időszak legnagyobb alakja Epikharmosz volt. Mitikus hősokeket, saját korának speciális figuráit és filozófusait parodizálta (ahogy később Arisztophanész is).

3.4.3. melléklet: Reklámszituációk

1. reklámszituáció: A fürdőzésről:

Az alábbi szöveginformáció alapján készítsetek rövid reklámot egy római fürdőről!

A rendszeres és céltudatos fürdőzés – a tulajdonképpeni fürdőkultúra – a görög, majd főleg a római korban alakult ki a keleti rituális tisztálkodásokból. A rómaiak már azt is tudták, hogy a víz egyes betegségeket gyógyít.

A régi görögök azt tartották, hogy „a víz a legjobb” és ezt nemcsak az italtra vonatkoztatták, hanem a külsőleg alkalmazott vízre is. Homérosz szerint Odysseos bolyongásai közben izzasztó fürdőket vett időnként, így pihente ki fáradságát.

A Római Birodalomban a fürdőket mindenki kedvelte. Gazdagok és szegények, fiatalok és öregek, férfiak és nők számára egyaránt mindennapos szórakozás volt. A fürdőhelyiségek felépítése megfelelt az egymást követő műveletek rendjének. Az első terem az öltöző volt, ezt követte a meleg vizes terem, utána a közepes hőmérsékletű, majd végül a hideg vizes terem, melyet többnyire nyitott úszómedence egészített ki. Körben kis helyiségek sorakoztak szaunákkal, olajozókkal, masszírozókkal és szőrtelenítőkkal. A fürdőépületben voltak még tornatermek, könyvtárak, olvasószobák, társalgók, sőt büfék is. A fürdők ily módon nem csupán fizikai szükségleteket elégítettek ki, hanem módot adtak a társasági kapcsolatok ápolására, tulajdonképpen a város társadalmi életének középpontját alkották. A létesítményeket általában boltok vették körül, ahol a fürdőzéshez szükséges eszközöket, élelmiszereket, sporteszközöket árultak. Maguk a fürdők általában magas, világos termekből álltak, a falakat mozaikok, freskók, stukkók díszítették.

2. reklámszituáció: Gladiátorjátékokra toborzol nézőket (az alábbi szöveg forrásértékű!)

Ave Caesar, moritori te salutant!

A gladiátorok története az etruszk időkben kezdődött. Tevékenységük a halottak tiszteletével volt kapcsolatos, a küzdelmeket a halott sírján vívták, az emberáldozatokat helyettesítették ezáltal.

A római Colosseum mellett félkörívben helyezkedtek el a gladiátorviadalokhoz szükséges épületek, háttérintézmények, kiképzőhelyek, műhelyek és a kiszolgáló személyzet laktanyái.

A feljegyzések szerint hivatalosan először Kr. e. 105-ben Rutilius Rufus és C. Manlius consulok intézkedtek róla. A gladiatori küzdelmek a császári kor elején sem szerepeltek, mint nyilvános játékok az állandó ünnepek alkalmával. Csak Domitianus óta tartattak meg szabályszerűen minden év decemberében. Domitianus négy gladiátoriskolát is alapított ludus magnus, gallicus, dacius és matutinus néven.

Ezek a küzdelmek annyira népszerűvé váltak, hogy korlátozni kellett a viadalok számát. A politikusok egy hatalmas eszközt fedeztek fel bennük, a nép szórakoztatása már a cirkuszi viadalokban kimerült, ez az új típusú játék népszerűsítette őket a választások idején. Később a rabszolgákat hívták így, akik a római cirkuszban vetélkedtek egymással a harcias erkölcsök ébrentartására. A nézők pusztá mulattatására élethalálharcot kellett folytatniuk. Rómában mint halotti ünnepség Kr. e. 264-ben lépett fel először a munera Gladiatoria, amikor a két Brutus apjának emlékét ünnepelte. A gladiátorok, mint a nép szórakoztatói azonban csak a köztársaság utolsó éveiben kezdenek külön intézményt alkotni. Kr. e. 731-ben a város alapítása után külön amfiteátrumot építettek nekik nyitott arénával. A gladiátorok közönséges hadifoglyok voltak, kiket a lanista kiképzett és a szükséges fogásokra oktatott. A lanistákon kívül, akik gladiátorokkal üzletszerűen kereskedtek, gazdag magánemberek is tartottak gladiátorokat. A császárok (kivált Domitianus) vívóiskolákat alapítottak, melyeknek mintájára vidéki városokban (Pompeji) épültek a gladiátoroknak kaszárnyák.

A lanistánál meghatározott étrendet kellett tartaniuk (sagina gladiatoria), s valamely fegyverben ügyességre szert tenniük. Ha az első fellépésnél beváltak, győzelmük igazolására nyakukra elefántcsont-táblácskát, tessera gladiatoriat[3] kaptak. Ha kiváló érdemeik voltak, a lanistától a nép kívánságára rudist (vívótőr alakú vessző)[4] kaptak, s fel voltak mentve a további küzdéstől, Rudiariusok lettek és fegyvereiket Héraklésznek szentelték. Néha szabad emberek is felléptek mint gladiátor nagy díjért (auctoramentum). A küzdést előre hirdetvén, a kítűzött napon díszöltönyben párosan vonultak az arénába. A lanista meghatározta a küzdő párokat, melyek először tompa fegyverekkel küzdöttek vagy gerelydobással mulattak, majd a tuba szavára megindult az élethalálharc. A legyőzött, ha volt hozzá ereje, kegyelmet kérhetett a néptől (exorare populum), a felemelt kéz kegyelmet, a lefelé fordított hüvelyk a közönség részéről halált jelentett.

3. reklámszituáció: Rabszolgát szeretnél eladni (kinek, milyen célból kínálsz?)

A rabszolgák, noha nem személynek, hanem szabadon adható-vehető árunak (mancipium) tekintették őket, felelősek voltak tetteikért, sőt ugyanazért a bűnért súlyosabban bünhődtek, mint a szabad emberek. A rabszolgakivégzés módja a keresztre (crux) feszítés volt. Nem lehetett családjuk, utódaik gazdájuk tulajdonát képezték, felszabadításuk után pedig volt gazdájuk nevét kellett viselniük (így például Tirót, Marcus Tullius Cicero híres gyorsíró rabszolgáját felszabadulása után Marcus Tullius Tirónak hívták). A városban élő rabszolgák helyzete és ellátása valamivel jobb volt, mint a vidéki birtokokon mezőgazdasági munkákat végző vagy a bányákban dolgozó társaiké. Általában rabszolgák voltak a szolgálók, szakácsok, tanítók, orvosok, ill. a színeszek, zenészek, táncosnők is, és természetesen rabszolgákat foglalkoztattak az építkezéseken és a kézműiparban is.

4. reklámszituáció: Néro, az őrült császár propagandafőnöke vagy (ugyan nem kellett őt megválasztani, de ha mai politikus lenne, te hogyan kampányolnál neki?)

Nero nehezen tűrte, hogy irányítsák. Hatalomvágya – valószínűleg Burrus és Seneca támogatásával – először hatalmaskodó anyja ellen irányult, azonban Agrippina három merényletkísérletet is túlélte, többek között azt is, amikor egy elsüllyesztendő hajóra tették. Végül Nero nyíltan, katonáival gyilkoltatta meg. Állítólag utolsó kérése az volt, hogy a méhét szűrjék át, ami életet adott Nerónak. Nem sokkal ezután Claudia Octavia is hasonló sorsra jutott, hogy Nero elvehesse szíve új választottját, Poppaea Sabinát.

Burrus 62-ben halt meg, elképzelhető, hogy természetes halállal. (Ugyanebben az évben száműzette és ölette meg Claudius népszerű lányát, Claudia Octaviát.) Seneca egymagában nem bírt elég befolyással neveltjére, így jobbnak látta visszavonulni. Ezzel azonban csak három évre nyert haladékot: 65-ben megvádolták, hogy részt vett egy császár elleni összeesküvésben, és öngyilkosságot követettek el vele. (Ugyanebben az évben ölte meg dührohámában szeretett feleségét, a terhes Poppaeát, akit egy veszekedésük alkalmával hasba rúgott. 66-ban vette feleségül harmadik, utolsó asszonyát, Statilia Messalinát.) Nero hatalma 25 éves korára korlátlaná vált.

Nero intelligens ifjú volt, otthonosan mozgott a klasszikus irodalomban, maga is a közepesnél jobb verseket fabrikált. Néhány évtizeddel később a császári levéltárban megtalálták Nero jegyzeteit ifjúkorából – csupa verssel teli. A kutakodó irodalmár meglepve tapasztalta, hogy e verseket Rómában széles körben ismerik és népszerűek, bár addig senki sem tudta, ki a szerzőjük. Szívesen produkálta magát közönség előtt versmondással, énekkel, mely utóbbiban már császárrá kenése után kezdett tanulmányokat, amikor szabadideje megnőtt. Közmegbecsülésnek örvendett, hiszen nem avatkozott a senatusi provinciák kormányzásába, Claudius felszabadítottjait eltávolította, rabszolgától nem fogadott el feljelentést, sőt elutasított egy komplett vádiratot hét senator ellen. Politikájában és életvitelében példamutatóan mértéktartó és szerény volt. Nem fogadta el a talpnyaló senatus javaslatát arra vonatkozóan, hogy aranszobrait állítsák fel a köztereken, ellenben szobrot emeltetett az általa nem is ismert apa, Cnaeus Domitius Ahenobarbus számára.

3.4.4. melléklet: Maszkok

1. kép: Görög maszk

2. kép: Görög maszk

3.4.5. melléklet: Az ókori drámaversenyek értékelése:

A tíz bíró felírta egy-egy papírra az általa felállított sorrendet a művek között, majd a papírokat egy urnába dobták, és ötöt kihúztak közülük. A verseny értékelésébe csak ez az öt szavazat számított bele.

Felhasznált irodalom:

Az ókori görög színjátszás

<http://doksi.hu/get.php?lid=12830&order=DisplayPreview>

Képek jegyzéke:

3.4.1. melléklet:

1. kép: Tóga

<http://www.thewebsite.com/earlygarb/toga.html>

3.4.4. melléklet:

1. kép: Görög maszk

<http://www.s-kreastudio.com/old/Okor/gorog/szin hazak.html>

2. kép: Görög maszk

<http://parada-athens.blogspot.hu/2010/03/az-archeologiai-muzeumban.html>

4.1. KÖZÉPKORI UDVARI ETIKETT

Készítette: Pócs Mária Magdolna

Résztevők: 4 x 7 fő 90 perces váltásban + 1 fő játékvezető

Időkeret: 4 x 90 perc

Témák: Illem, protokoll, etikett a középkori királyi udvarban

Eszköz-, kellékgény:

- Középkori anekdoták válogatás (szemelvények)
- Értelmező kéziszótár
- középkori divat
- karton, anyag, gyöngyök, tű, fonal, ragasztó

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- társadalmi kompetenciák: történelmi ismeretek
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
5	Ráhangolódás a foglalkozásra A középkorról tanultak felelevenítése. A középkor időbeli határai. A középkor kultúrája (irodalom, festészet) Középkori uralkodók	történelmi ismeretek felelevenítése	játékvezetői kérdés, információközlés frontálisan	
10	Az etikett, protokoll, illem fogalma Illem: jó modor, a figyelmesség, az udvariasság és a mások iránti tapintat megnyilvánulása. Protokoll: A hivatalos közéleti és diplomáciai rendezvényeken és szertartásokon követett eljárási, magatartási, rangsorolási, levelezési és etikettszabályok összessége Etikett: a társadalmi érintkezés formáinak megszabott rendszere.	szövegértés társadalmi kompetenciák	játékvezetői információközlés frontális	szemelvények Értelmező kéziszótár
15	Középkori anekdoták Öröm és bánat; Viszonzás; Női hiúság	szövegértés kommunikációs készség; problémamegoldó készség	a párbeszédese anekdoták szerepenkénti felolvasása páros munka	Középkori anekdoták válogatás. Kriterion Kiadó, 1976.
10	A középkor divatja A középkorban sokféle öltözködés volt jelen attól függően, hogy milyen befolyás alatt álltak a területek. A társadalmi különbségek csak a ruhák anyagában voltak érezhetők. Így a gazdagoknak selyem vagy gyapjú, a szegényebbeknél vászonszövet volt jellemző. A férfi és női viseletben nem sok a különbség.	kommunikációs készség fejlesztése	játékvezetői információközlés; rajzok, festmények frontális	Középkori divat 4.1.1. melléklet: 1. kép
40	Középkori fejdísz (süveg alakú, csúcsos fejdísz), „hennin” készítése	fantázia, manuális készség, kommunikációs, együttműködési, alkalmazkodó készség fejlesztése	ötletbörze, egyéni és csoportmunka	középkori fejdísz karton; anyag; gyöngyök; tű, fonal; ragasztó 2. kép
10	Értékelés Fényképezés	fantázia, együttműködés	csoportos és önálló munka értékelése társadalmi kompetenciák	fénykép 3. kép

4.1.1. melléklet:

1. kép: Középkori női divat

2. kép: Középkori női fejdísz

3. kép: Tábori életkép (Fotó: Tarjáni Tünde)

Képek jegyzéke:**4.4.1. melléklet:****1. kép: Középkori női divat**

http://adivattrnete.blogspot.hu/p/kozepkori-divat_09.html

2. kép: Középkori női fejdísz

<http://www.dip.hu/index.php?action=cikk&id=7455>

Felhasznált irodalom:

SZABÓ György: Középkori anekdoták válogatás. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1976.
SZILVITZKY Margit: Öltözködés, divat, művészet. Corvina Kiadó, Budapest, 1970.

4.2. TRUBADÚROK A KIRÁLYI UDVARBAN

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Résztevők: 4 x 7 fő forgószínpadszerűen + 1 fő játéktevezető

Időkeret: 4 x 90 perc

Témák: Művészet és kultúra a középkorban, az identitás felfedezése, a költő kilépése a névtelenségből, a lovagi erények és kötelességek.

Eszköz-, kellékgény:

Papír, íróeszköz, kottapapír, ceruza, kísérethez gitár, egyszerű ritmushangszerek.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás,
- esztétikai, művészi tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Történeti háttér A játéktevezető beszél a trubadúrok koráról szerepéről, a trubadúrlíra műfajairól.	ismeretek bővítése, rendszerezés	frontális munka	vázlatíráshoz papír 4.2.1. melléklet
15	Hallgassunk profikat! A gimnáziumi zenehallgatási anyagban szereplő trubadúrdal meghallgatása felvételről. Moniot d'Arras: Nyári ének. Hangszerek képeinek megtekintése.	esztétikai érzék fejlesztése, művészi tudatosság és érzékenység fokozása	tudatos befogadói magatartás kialakítása irányított beszélgetés	4.2.2. melléklet: Nyári ének 4.2.3. melléklet: hangszerek képe
20	Dalszöveg komponálása A dalszövegek létrehozása irányítottan.	együttműködés, kreativitás, szociális kompetencia és esztétikai érzék fejlesztése	differenciált csoportmunka	papír, íróeszköz
25	Zene és kíséret A tanulók az elkészült szöveghez dallamvariánsokat dolgoznak ki, a közös megbeszélés alapján javítják az esetleges hibákat, átdolgozzák a dallamot.	a kor hangulatának, dallamvilágának megjelenítése, egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció, előadó készség	differenciált csoportmunka	kottapapír, ceruza, ritmushangszerek, kísérethez gitár
20	Előadás és értékelés A trubadúr és segédei eléneklik előadásszerűen a komponált dalt a csoportban lévő összes lánynak. Megbeszéljük, melyik előadás sikerült legjobban.	minimális mozgás begyakorlása, az ösztönművészeti hatás elérése érdekében; együttgondolkodás, véleményalkotás	csoportos értékelés, szörforgó	

4.2.1. melléklet: Gusztáv András: A középkor világi zenéje a trubadúroktól a mesterdalnokokig

A középkor szigorúan vallásos keresztény felfogása sokáig elnyomta a világi muzsikát. Még a templomon kívül is csak olyan zene szól, mely a vallásos áhítatot szolgálta; bibliai történetek, szentek legendái kerültek előadásra. Ha volt is másfajta zene, arról nem maradtak feljegyzések, és – zeneírás hiányában – nem is maradtak fent.

A helyzet csak a XI. század végén változott, ekkor tűntek fel az első trubadúrok és valamivel később az első trouvère-ek. Mindkét ófrancia szó költő-muzsikust jelent, az első a Loire-től délre használt provanszál vagy langue d'oc, a második az északi langue d'oïl nyelvjárásban. (A két ófrancia idiómát az „igen”-re használt „oc” illetve „oïl” szóval szokás jelölni.) Műveik elsősorban lírai alkotások voltak, de ismerünk epikai témájúakat, sőt vallási tárgyúakat is. A trubadúrok nagy része nemesember (lovag vagy arisztokrata) volt, a többiek pedig ezek szolgálatába szegődött polgár. Az első ismert trubadúr IX. Vilmos, Aquitánia hercege (1071–1126) volt. 11 dalának maradt fent a szövege, sajnos, dallam nélkül. Ismert viszont Jaufré Rudel (?–1150 körül) három dallama, és az egyik leghíresebb trubadúr, Bernart de Ventadorn (1130–1195) 19 dallama. A XIII. század első harmada volt a trubadúrok virágkora; 1210-ben halt meg a Dante által a „legnagyobb költő-zeneszerző”-nek nevezett Arnaut Daniel, 1231-ben pedig Folquet de Marseille, Toulouse tudós püspöke. Az albigenis háborúk után a trubadúrok művészete lassan eltűnt; az utolsó ismert név az 1298-ban elhunyt Guirat Riquier-é. Összesen mintegy 450 nevet (köztük 20 nőt) ismerünk, főleg franciákat, de van olasz és katalán is. 2600 dal szövege maradt fenn, hozzávetőleg 300 dallammal, illetve dallamtöredékkel.

Mindössze hat évvel IX. Vilmos halála előtt született Chrétien de Troyes (1120–1180), az első trouvère, akinek ismerjük nevét. Trouvère-ként is ismert I. (Oroszlánszívű) Richárd angol király (1157–1199), akinek kiszabadítását Blondel de Nesle (1155–?) énekelte meg. A fénykor valamivel később következett be, mint a trubadúroké: 1250-ben halt meg a híres vándorénekes, Colin Muset, nyolc évvel később pedig Navarra királya, IV. Thibaut. Muset már polgári származású volt, akárcsak Jehan Bretel (?–1272), aki Arras városában élt, és a késői trouvère-nemzedék legnagyobbja, a II. Robert d'Artois szolgálatában álló Adam de la Halle (1237–1287), akinek több mint 30 műve maradt fent. Ez azonban csak kis része az összesen megmaradt több mint 4000 szövegnek és mintegy 2000 dallamnak. A trouvère-ek, néhány angol és flamand kivételtől eltekintve franciák voltak.

Részben francia hatásra, de teljesen önállóan fejlődött a német lovagság zeneköltészete, a Minnesang. Az ónémet szó „szerelem-éneket” jelent, mivel a dalok legfőbb témája a szerelem volt, noha találkoztunk epikai és bölcséleti művekkel is. A nemesi énekesek mellett később itt is feltűntek a polgári származású minnesängerek, akik egy-egy udvar fényét emelték.

A legelső minnesänger nevét nem ismerjük, csak mint Kürenbergi dalnok szerepel. A XII. század máso-

dik felének elején működött, akárcsak Meinloh von Sevelingen és Dietmar von Aist, az első ismert nevű énekesek. A következő nemzedékhez tartozott VI. Henrik német-római császár (1165–1197), Barbarossa Frigyes fia, és kortársai: Heinrich von Veldeke (?–?), Friedrich von Hausen (?–1190) és Heinrich von Rugge (?–?). A műfaj virágkora a XIII. század elejére esik, 1215-ben halt meg Hartmann von Aue, 1222-ben Heinrich von Morungen, és ekkor működött a legismertebb minnesänger, Walter von der Vogelweide (1177 körül – 1228) is. Egyetlen teljes egészében fennmaradt műve, a Palesztina-dal a műfaj remeke. Élete vége felé tűnt fel Tannhäuser (?–?), akiről később Wagner írt csodálatos operát. Ő már a hanyatló nemzedékhez tartozott, akárcsak Konrad von Würzburg (?–1287) vagy a Frauenlob néven is ismert Heinrich von Meissen (?–1318). Egyre fogyatkozott a lovagi énekesek száma, az „utolsó minnesänger” a tiroli Oswald von Wolkenstein (1377–1445) volt.

A fénykorban gyakran rendeztek dalnokversenyeket. Egy-egy uralkodó vagy főnemes olykor udvarába hívta a legnevesebb énekeseket, hogy mutassák be művészetüket. A leghíresebb ilyen 1207 körül rendezte Hermann thüringiai örgróf, Árpádházi Szt. Erzsébet férje. Nemcsak minnesängereket, hanem trubadúrokat és trouve-reket is meghívott a nemes vetélkedésre, melynek emlékét egy falfestmény is őrzi a helyszínen, Wartburg várában. (A kép jóval későbbi, a XIX. századból származik, és az akkori legnevesebb muzikusok láthatók rajta, többek közt Liszt és Wagner is.)

A lovagi életmód lassú eltűnése, a polgárság szerepének erősödése a zenében is jelentkezett. A XIV. századtól már az iparos-polgárok egyesületei vették át a lovagi dalnokok szerepét. A francia pui-k és a német meistersingerek céhekbe tömörültek egy-egy városban. Sajnos, a franciákról igen keveset lehet tudni; a németekről annál többet. Mainz, Würzburg, és mindenekelőtt Nürnberg mesterdalnokai messze földön ismertek voltak. A XV–XVI. században virágoztak a zenészcéhek. Szigorú szabályok szerint készült művei tették ismertté Michel Behaim (?–1476) nevét csakúgy, mint Hans Folzét (?–1513), ám a meistersingerek koronázatlan (de többször megkoszorúzott) királya kétségtelenül Hans Sachs (1494–1576), a nürnbergi cipész. Fentmaradt több mint 4500 dala, 2000 „Spruch”-ja (dalszövege), valamint több mint 200 színdarabja is. Róla szól Wagner remekműve, a Nürnbergi mesterdalnokok épp úgy, mint Albert Lortzing operája, a Hans Sachs.

Valamennyi említett dalra jellemző, hogy szigorúan egyszólamú, és általában egyetlen hangszer kísérette az éneket: leginkább lant vagy mandolin, melyen maga az énekes játszott. A zene felépítése kezdetben az egyházi zene szabályai szerint történt, csak később alakultak ki új formák és stílusok. Eleinte a szöveg volt az igazán fontos, csak a polgári szerzők műveiben került egyre kiemeltebb helyre a muzsika, mintegy az énekelt szöveg dallamát díszítendő.

4.2.2. melléklet: Trouvéres: Moniot d'Arras: Ce fu en mai (Moniot d'Arras: Nyári ének)

<http://www.youtube.com/v/AZITMPILxTk>

4.2.3. melléklet:**Felhasznált irodalom:**

GUSZTÁV András: A középkor világi zenéje a trubadúroktól a mesterdalnokokig

http://www.hhrf.org/irodalmivademecum/zene/fv_kokor.htm

Képek jegyzéke:**1. kép: Antik lant**

http://hangszer.network.hu/kepek/pengetos_hangszerek/antik_lant

2. kép: Lant

<http://cantilena.hu/hangszerek.htm>

4.3 ÉKSZERKÉSZÍTÉS

Készítette: Mezei Sándorné

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 4 x 90 perc

Téma: Ékszerkészítés a középkorban

Előkészületek:

- anyaggyűjtés:
 - történelmi családok
 - középkori ékszerek
 - makramé története
 - csomózási technikák
 - minták az ötletadáshoz
- fonalak, gyöngyök beszerzése,
- gyakorló fonalak leszabása
- foglalkozás helyszínének kialakítása
- gyűjtött anyagok kinyomtatása

Foglalkozás célja:

- A középkori ékszerek szerepének, jelentésének, a viselési szokásoknak a megismertetése
- A makramé, mint díszítő művészet bemutatása
- A különböző csomózási technikák elsajátításával a kézügyesség fejlesztése
- A bő alapanyagból való választással a kreativitás, fantázia és az alkotó hajlam fejlesztése
- Ösztönzés arra, hogy magunk készítsünk ajándékot szeretteinknek, barátainknak
- A közös tevékenységgel a csoportos alkotás örömeinek megéreztetése

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.
- intellektuális kompetencia: információ használata, kreativitás

Idő (perc)	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
5	Családok bemutatkozása	az egyes történelmi családok kapcsolatrendszerének felelevenítésével a történelmi ismeretek mélyítése	szerepjáték, megszemélyesítés	források a felkészüléshez: 1., 2., 3., 4. (lásd alább)
5	Ráhangolás a foglalkozásra. Mivel egészítjük ki öltözékünket? Milyen ékszereket viselünk ma? Szívesen hordotok ékszert, van-e kedvencetek? Az emberek mióta viselnek ékszereket?	Az érdeklődés felkeltése, beszéd, és kifejező, készség fejlesztése	kérdésfeltevés, melyre mindenki kifejti álláspontját	napjainkban viselt ékszerek bemutatása
10	A középkori ékszerviselési szokások megismertetése	A hallott szöveg megértése, koncentráció, történelmi ismeretek aktivizálása	játékvezetői információközlés frontálisan	források a felkészüléshez: 5., 6. (lásd alább)
10	A makramé eredetének megismerése. Milyen szerepe van a mindennapi életben és a díszítő művészetben?	hallott szöveg megértése, koncentráció, fantázia, kreativitás fejlesztése	játékvezetői információközlés frontálisan	források a felkészüléshez: 7. (lásd alább)
10	A különböző csomózási technikák bemutatása /csavart, lapos csomó/ Különleges csomók: Josefin	manuális készség fejlesztése, fantázia, csapatszellem, együttműködési készség fejlesztése	Bemutatás után a családtagok egymást követve ugyanazon a vastag szálú fonalon gyakorolnak: ez a család közös dísze	4.3.1. melléklet: különböző csomózási technikák Forrás: 8. (lásd alább)
10	A különböző csomózási technikák gyakorlása /csavart, lapos csomó/ Különleges csomók: Josefin-egyéni, egyforma, vastag, fehér makramé fonalon	manuális készség, kitalálás fejlesztése	Az egymás mögé helyezett székekre ülnek a gyerekek és az előttük ülő székére akasztják a fonalukat.	a családtagok vastag szálú fonalon önállóan gyakorolnak: ez már a saját díszük 4.3.2. melléklet:

5	Saját ékszer /nyaklánc, karkötő/ tervezése különböző színű vékony makramé, vagy hímző fonalakból és gyöngyökből.	fantázia, kreativitás, arányérzék, praktikum fejlesztése	önálló alkotás	4.3.3. melléklet: Színes makramé ékszerek Források a felkészüléshez: 8., 9. (lásd alább)
30	Saját ékszer /nyaklánc, karkötő/ készítése különböző színű vékony makramé, vagy hímző fonalakból és gyöngyökből.	fantázia, manuális készség, csapatszellem fejlesztése,	önálló alkotás, akik hamarabb elkészülnek, azok új ékszer készítésébe kezdenek, vagy segítenek társaiknak	válogatás a fonalakból és a színes gyöngyökből
5	Értékelés. kinek melyik tetszik és miért? Az ékszerek felöltése Motiválás a további önálló ékszerkészítésre.	kommunikációs készség fejlesztése	megbeszélés, csoportos értékelés, egyéni munka	foto készítés a kész művekről

4.3.1. melléklet: Különböző csomózási technikák

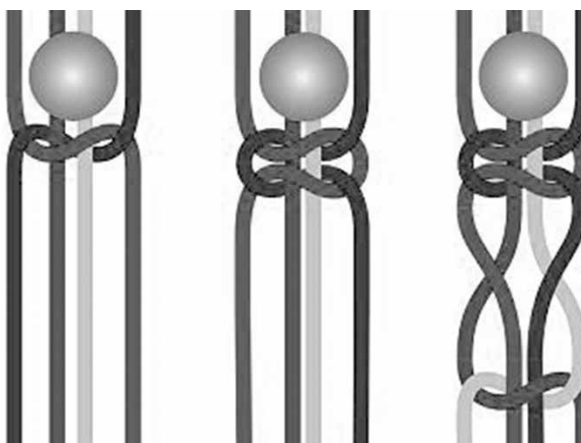
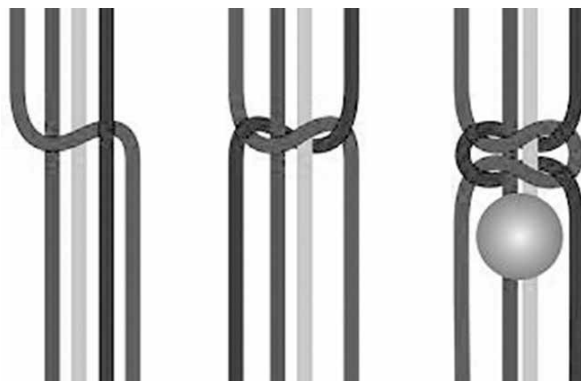
Makramé alapcsomók:

- laposcsomó
- váltott laposcsomó
- spirálcsomó
- sorcsomó
- oldalhurok
- váltott oldalhurok
- váltóhurok
- kezdő vagy zárócsomó

Laposcsomó készítése:

A laposcsomó vagy pároscsomó elkészítéséhez 2 db, kb. 1,5 m-es zsinagra van szükségünk. Ne félbe, hanem 40/110 cm arányban hajtsuk ketté a zsinaget. Így négy szálunk van. A két rövidebb szál lesz a vezetőszál, ez fut középen (a képen a zöld színnel jelöltek). Erre a két szálra fogjuk ráhurokolni a két hosszabb zsinaget, a két szélső szál

A bal oldali szálunkat a két középső szál fölé helyezzük keresztben, majd a jobb oldali szállal áthurkoljuk az ábra szerint, és a csomót a két szál együttes meghúzásával felhúzzuk a vezetőszálra. Ez eddig egy fél laposcsomó (középső ábra). Ezután ugyanígy csomózunk, csak a jobb oldali szállal kezdjük, és a bal oldali szállal hurokolunk. Így készítjük váltogatva a bal és a jobb oldali szállal készített fél laposcsomókat.

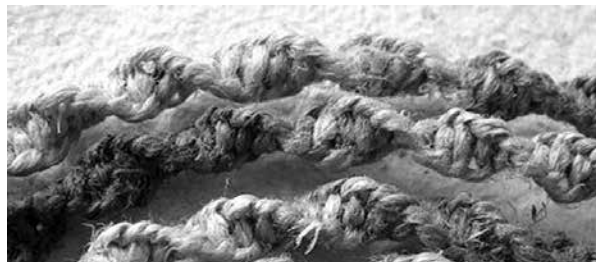

Váltott laposcsomó készítése:

A laposcsomókat az előzőekben leírtak szerint elkészítjük, majd a két középső szálunkat széthúzzuk, a hurokoláshoz használt szálak felett. Így megcseréljük a két belső szálunkat a két külső szállal. A vezető szálakból lesznek a hurokoló szálak és fordítva. Az ábrán látható módon folytathatjuk tovább a laposcsomó készítését.

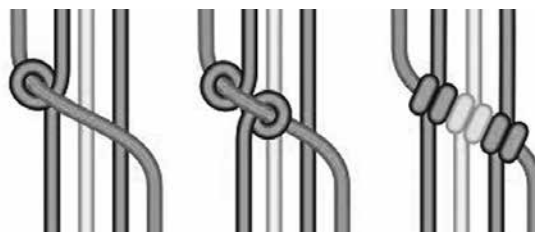
Spirálcsomó készítése:

Ugyanúgy készítjük, mint a laposcsomót, de most csak egy fél laposcsomót készítünk úgy, hogy mindig ugyanarról az oldalról kezdjük a hurkolást. Ezt ismételve szép spirális, csavart mintát kapunk. Attól függően, mely oldalról kezdjük a csomó készítését, a minta jobbra, illetve balra fog tekeredni.

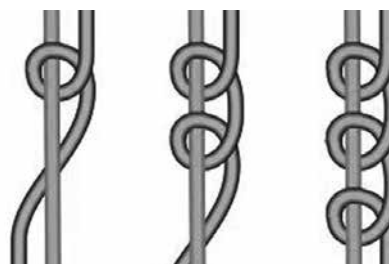
Sorcsomó készítése:

Több, párhuzamosan egymás mellett futó szállal készíthetjük el a sorcsomókat. A vezetőszálat – a képen a bal oldali zöld szálat – feszesen tartjuk, amelyre alulról felfelé, kétszer hurkoljuk rá a szálat, szorosan egymás mellé.

Oldalhurok készítése:

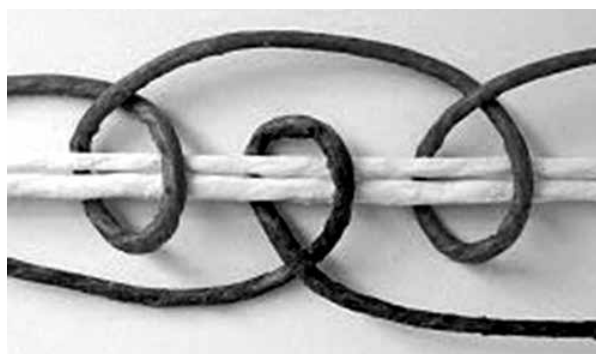
Ezt a csomót két szál zsineggel készítjük. Az egyik lesz a vezetőszal vagy tartószál (zöld), amelyet megfeszítünk, a másik lesz a hurkolószál (kék), amelyet ráhurkolunk a vezetőszállra, alulról felfelé, az ábra szerint. Az azonos irányba hurkolt csomókat szorosan húzzuk meg.

Váltott oldalhurok készítése:

Ezt a csomót hasonlóan készítjük, mint az oldalhurkot, mindössze annyi a különbség, hogy itt a vezetőszal két oldalán lévő szállal felváltva dolgozunk.

Ehhez a csomóhoz minimum három szál zsinegre van szükségünk. A középső a vezetőszal – ez lehet egy vagy több szál is, a képen a két fehér szál – amelyet kifeszítünk. Erre hurkolunk egy oldalhurkot a jobb oldali (piros) szállal, majd a bal oldali (zöld) szállal, és így folytatva, felváltva.

Váltóhurok készítése:

Két szállal készítjük ezt a csomót úgy, hogy az egyik szálat kifeszítjük, a másik szálat előtte vezetve ráhurkoljuk és meghúzzuk, majd ezt a szálat tartjuk feszesen, és az első szálat vezetjük át előtte. Így a váltakozó hurkolással cakkos fonatot készíthetünk.

Kezdő vagy záró csomó készítése:

A félbehajtott zsinegekből – amely 2 – 8 szál is lehet egyszerre – egy hurkot készítünk, majd az összes szálat áthúzzuk ezen a hurkon, jó erősen meghúzzva azokat. Ügyeljük arra, hogy a szálok lehetőleg párhuzamosan fussanak egymás mellett.

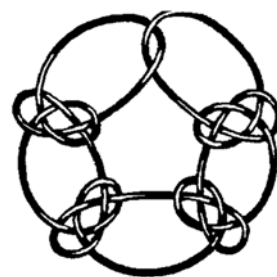

Forrás:

<http://www.flornatura.hu/2009/09/10/makrame-csomozas/>

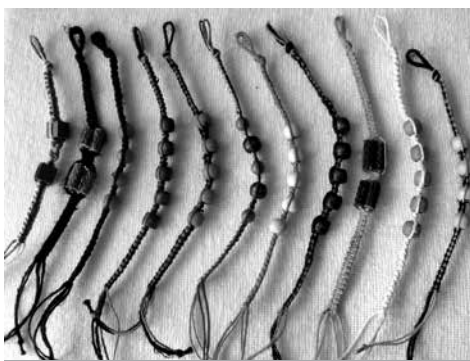
4.3.2. melléklet: Jozefin-csomó

Vékonyabb félbehajtott bőrszíjból vagy spárgából (kb. 100 centiméter) kössünk sorba négy Jozefin-csomót úgy, hogy az egyik oldalon mindig rövidebbre vesszük a csomók közti távolságot. Így alakul ki az ábrán látható kör alakú minta. Az utolsó csomó után a két szálvéget ugyanakkora hurokba ragasszuk össze a hátulso oldalon, mint amekkora az első csomó előtt van. Összeragasztás előtt az első hurkon bújtasuk át az egyik szálát, így összekapcsolhatjuk az első és befejező hurkot. Megkötéshez külön szálát kössünk rá.

Forrás: <http://www.sajti.com/cserkesz/borozes.htm>

4.3.3. melléklet: Színes makramé ékszerek

1. kép: Fa- és üvegyönggyel díszített karkötők

2. kép: Gyönggyel díszített karkötők

3. kép: Makramé karkötő

4. kép: Makramé nyaklánc fagyönggyel

Fényképen mintákat mutatunk bonyolultabb makramé ékszerek készítésére is.

Felhasznált irodalom:

- http://hu.wikipedia.org/wiki/I._Ist%C3%A1n_magyar_kir%C3%A1ly
- <http://mek.oszk.hu/05700/05736/html/01.htm>
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Dob%C3%B3_Ist%C3%A1n
- <http://muzeum.vaciegyszazmegye.hu/konferencia/EI%C5%91ad%C3%A1sok/01.%29%20P%C3%A1los%20Frigyes%20el%C5%91ad%C3%A1sa.pdf>
- <http://mek.oszk.hu/02100/02152/html/04/417.html>
20. Ékszer - Eszterházy Károly Főiskola, Eger
- <http://makrame-dolgok.blogspot.hu/p/makrame-tortenete.html>
- <http://www.flornatura.hu/2009/09/10/makrame-csomozas/>
- <http://www.fusionbeads.com/Macrame-Square-Knot>
- sajatkeszitesualkotasok.network.hu
- <http://www.sajti.com/cserkesz/borozes.htm>

Képek jegyzéke:

- 1. kép:**
<http://monakreativ.mindenkilapja.hu/gallery/19777112/renderimage/6183973/>
- 2. kép:**
<http://www.pinterest.com/satuli90/makrame/>
- 3. kép:**
http://makrame-dolgok.blogspot.hu/2012_04_01_archive.html
- 4. kép:**
http://makrame-dolgok.blogspot.hu/2010_09_01_archive.html

4.4. KÓDEXKÉSZÍTÉS; PAPÍRMERÍTÉS, PECSÉT, INICIÁLÉ

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc, a csoportok forgószínpad szerűen váltják egymást

Témák: Hagyományos kézművestechnikák, a papírméret megismertetése, gyakorlása, az újrapapír-készítés környezetvédelmi jelentőségének kihangsúlyozása, levegőre száradó gyurma megmunkálása, rézlemezre címer készítése, iniciáléfestés

A kompetencia fejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: önkifejezési készség, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, segítségnyújtás;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, kreativitás, egyéni kifejezőkészség;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás, csoporthoz tartozás

Eszköz-, kellékgigény:

- családi címerek képei;
- iniciáléminták;
- tojástartók, vödör, víz, turmixgép, nagyobb tálak, merítő sziták, filc, vasaló, sodrófa, csipeszek, 4 db A/5-ös méretű rézlemez, ceruza, 4 db A/4-es méretű hullámpapír, 4 db A/4-es méretű merített papír, akril festék, 4 db A/4-es méretű barna kartonlap, rafia.

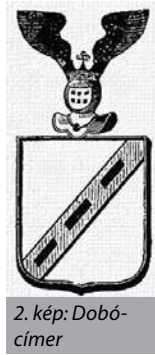
Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
	Előzetes feladatként a játékvezető a szükséges anyagokat beszerzi, az alapanyagokat, tojástartókat apró darabokra tépkedi, beáztatja. A munka meggyorsítása végett a papírpépet előző nap elő kell készíteni. A tanulók gyűjtőmunka keretében a papírkészítés történetét dolgozzák fel.	érdeklődés felkeltése, információ-gyűjtés	egyéni előzetes munka	tojástartók, vödör, víz
80	A játékvezető ismerteti a feladatot. A tanulóknak családonként egy-egy kódexet kell elkészíteni. A lapokat merített papírból, a fedőlapját családonként különböző színű hullámpapírból, amelyre rézlemezre dombornyomott címert rajzolnak és úgy ragasztják a fedő lapra. A lapokat rafiával fűzik össze és levegőre száradó gyurmából készített pecséttel zárják le. A kódex első oldalára iniciálét készítenek a családok nevének kezdő betűivel.	ismeretnyújtás, rendszerezés, információ-átadás	frontális munka, játékvezetői magyarázat	

	<p>Papírmerítés</p> <p>Adagonként az összes beáztatott papírt átturmixoljuk. A pépet beletesszük a műanyag kádba és vízzel hígítva kézzel jól összekeverjük. Ezután a kád fölé hajolva megfogjuk a szita két oldalát a felső kerettel együtt úgy, hogy az ujjunk ne érjen a dróthálához. A szitát függőlegesen tartva belemerítjük a kád aljára, vízszintes helyzetbe fordítjuk, és apró szitáló mozgatóással a pépet egyenletesen eloszlatva óvatosan kiemeljük. Vigyázni kell, hogy a pép ne csúszson le, és addig tartjuk a kád fölött, míg a víz alul lecsorog. Le vesszük a szita felső keretét és egy határozott, de óvatos fordító mozdulattal a szitát ráhelyezzük a filclapra úgy, hogy a kimerített papír ne lógjon le a filcről.</p> <p>Ezt a merítési folyamatot többször megismételjük, mindig az előzőre helyezve a filclapot, és amikor 10-20 kész van, a súly alá téve kipréselünk belőle annyi vizet, amennyit csak lehet. Minél nehezebb súllyal préselünk, annál több vizet tudunk kinyomni, és a papír is gyorsabban szárad. Most következik a száradás: a filcről óvatosan lefejtjük a vizes papírt és ráfektetjük a ruhaszártóra egymás mellé. Száradás során ha a papír gyűrődik, mint a selymet, alacsony hőfokon simára vasalhatjuk. Ezzel kész a merített papír.</p>	finom motorikus készség, kézügyesség	csoportmunka – ötletbörze, egyéni munka	turmixgép, nagyobb tálak, merítosziták, filc, vasaló, sodrófa, csipeszek
	<p>Dombornyomat-készítés</p> <p>Egy A/5-ös rézlemez hátoldalára ráhelyezzük a család címerét és ceruzával átrajzoljuk. Vigyázni kell, hogy ne szakítsuk ki a lemezt. Az elkészült dombornyomatot egy A/4-es méretű hullámpapírra ragasztjuk, amely a kódex előlapját adja.</p>	kreativitás, önkifejezés, ábrázolás, kifejezőkészség, esztétikai érzék	csoportmunka – ötletbörze, egyéni munka	4 db A/5-ös méretű rézlemez, ceruza, 4 db A/4-es méretű hullámpapír: István király-kék, Hunyadiak-zöld, Dobó család-sárga, Esterházyak-lila 4.4.1. melléklet: családi címerek képei
	<p>Pecsét készítése</p> <p>Levegőre száradó gyurmából a tanulók megformázzák a családok egy-egy jelképét. A gyurmába rafiát fűznek, amellyel majd összekötik a kódex elő- és hátlapját.</p>	kreativitás, önkifejezés, ábrázolás, kifejezőkészség, esztétikai érzék, fantázia	csoportmunka – ötletbörze, egyéni munka	2x500g-os levegőre száradó gyurma, rafia
	<p>Iniciálé</p> <p>Írásos munkákban a mű, a fejezet vagy a paragrafus díszes, vagy díszített első betűje, amely általában nagyobb a szöveg többi karakterénél. Az iniciálé szó a latin initialis szóból származik, melynek jelentése elől álló, kezdet. Az iniciálék gyakran több sornyi magasak, a középkori kódexek és a korai nyomtatott könyvek fejezeteinek vagy bekezdéseinek élén figurákkal vagy jelenetekkel gazdagon díszítettek. A tanulók A/4-es méretű merített papírra egyénileg megtervezik az iniciálét és megfestik.</p>	kreativitás, önkifejezés, ábrázolás, kifejezőkészség, esztétikai érzék, fantázia	csoportmunka – ötletbörze, egyéni munka	4 db A/4-es méretű merített papír akril festék 4.4.2. melléklet: iniciálé minták
	<p>Kódex elkészítése</p> <p>A tanulók összefűzik rafiával a dombornyomattal díszített fedőlapot, az iniciáléval ékesített első lapot, ezen kívül még 7 db A/4-es merített papírt és egy A/4-es kartonlapot hátlapként. A kódexet a rafiára fűzött pecséttel kötik át. A tábor ideje alatt ebbe jegyzik le a nap eseményeit.</p>	kézügyesség, pontosság, esztétikai érzék	csoportmunka – ötletbörze, egyéni munka	4 db A/4-es méretű barna kartonlap, raffia
10	Közösen értékelik az elkészült munkákat.	bensőséges záró hangulat teremtése, véleményalkotás, kommunikáció, egymásra figyelés	frontális munka, beszélgető kör	

4.4.1. melléklet: Családi címerek képei

1. kép: István monogramja

2. kép: Dobó-címer

3. kép: Hunyadi-címer

4. kép: Esterházy-címer

4.4.2. melléklet: Iniciáléminták

5. kép: Iniciálé szekció

6. kép: Lőcsén a Brewer-nyomda

7. kép: S iniciálé a Polybios-corvinából

8. kép: Gótikus iniciálé

9. kép: O betű iniciálé

10. kép: Szent Márton Pannohalmi Evangelistarium (1511)

11. kép: K betű iniciálé

12. kép: Aranyvirág iniciálé

13. kép: Csodaszarvas

14. kép: B betű iniciálé

15. kép: Fát vágó szerzeteseket ábrázoló iniciálé

16. kép: P betű iniciálé

Képek jegyzéke:**4.4.1. melléklet:****1. kép: István monogramja**

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/a-kozepkor-tortenete-476-1492/geza-fejedelem-uralkodasa-vajk-utja-a-tronig/szent-istvan-kiraly-monogramja>

2. kép: Dobó-címer

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Dob%C3%B3_c%C3%ADmer.png

3. kép: Hunyadi-címer

<http://www.szekelyfold.abbcenter.com/weboldal/szekelyfold/gallery/295P7010531.jpg>

4. kép: Esterházy-címer

http://hu.wikipedia.org/wiki/Esterh%C3%A1zy_csal%C3%A1d

4.4.2. melléklet:**5. kép: Iniciálé szekkó**

<http://www.somogyimarton.hu/falkepek.html>

6. kép: A legkisebb méretű iniciálét Lőcsén a Brewer-nyomda még 1729-ben is használta

http://regi.oszk.hu/siteeszkoz/kepek/kiallit/virtualis/nyomdak/gut/gut10_h.jpg

7. kép: S iniciálé a Polybios-corvinából

<http://www.cultiris.com/kepek/adatlap/67782>

8. kép: Gótikus iniciálé Z betű

http://www.julia20.eoldal.hu/fenykepek/animalt-betuk/gotikus-iniciale-betu/inicial_zb.html

9. kép: O betű iniciálé

<http://cultiris.x8.hu/kepek/adatlap/67723>

10. kép: Szent Márton Pannonhalmi Evangelistarium (1511)

<http://encyclopedie-universelle.com/images4/pannonhalma-hongrie-abbaye-evangeliaire-mate-tolnai.jpg?119,105>

11. kép: K betű iniciálé

<http://www.kastelyosdombo.eoldal.hu/cikkek/telepules-tortenelem.html>

12. kép: Aranyvirág iniciálé

http://www.julia20.eoldal.hu/fenykepek/animalt-betuk/aranyvirag-iniciale-betu/goldvir_ab.html

13. kép: I. Gézának és Lászlónak a csodaszarvas mutatja az építendő váci székesegyház helyét

<http://aranyliliom.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=145007>

14. kép: B betű iniciálé

<http://www.zsomaghy.eoldal.hu/fenykepek/egyeb/egyeb/iniciale.html>

15. kép: Fát vágó szerzeteseket ábrázoló iniciálé

<http://mek.oszk.hu/01900/01954/html/index832.html>

16. kép: P betű iniciálé

<http://www.flickr.com/photos/tomiro/4128482164/>

4.5. SZENT IVÁN-I TŰZUGRÁS

Készítette: Gomány Melinda

Részvevők: 28 fő + 4 fő játékező

Időkeret: 120 perc

Témák: Szokások, hagyományok, életmódok, kultúrák – multikulturalitás. Népek, nemzetiségek szokásai, hagyományai. A történelmi múlt egyes elemeinek élményszerű felelevenítése. Ma is élő szokások, hagyományok gyűjtése – ismeretszerzési és feldolgozási képesség fejlesztése, időbeliség szerepének megértetése – térbeli tájékozódás fejlesztése.

Eszköz-, kellékgény:

- szólások;
- Szent Iván-i tűzugrás;
- kották;
- tűzifa, fa hangszerek, 4 db cserépedény, 4 db fáklya, fáklyaolaj, zenei felvételek, cd-lejátszó.

A kompetencia fejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, nyitottság, énhatékonyság-érzés: konstruktív self-érzékelés;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: kreativitás, együttműködés, térbeli tájékozódási képesség, esztétika;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
15	Szólásokat, közmondásokat gyűjtene a diákok a tűzzel kapcsolatban és megpróbálják értelmezni és megmagyarázni a jelentését.	emlékezet, kreativitás, a témával kapcsolatos tudásterület aktivizálása, asszociációs képesség	kooperatív tanulás – ötletroham szóforgóval	4.5.1. melléklet: szólások
10	A játékező felolvas a Szent Iván-i tűzugrás rituáléjával kapcsolatos néhány ismeretet.	ráhangolódás, érzések előhívása	frontális – bemutatás, játékezői magyarázat	4.5.2. melléklet: Szent Iván-i tűzugrás
30	Tűzrakás: A hagyományoknak megfelelően a tüzet 4 szögűre rakjuk, oly módon, hogy a négy szeglet a négy égtáj felé nézzen és a koreográfiához felálló táncos csoportokra mutasson. A tűzrealót (fa, rözse) a hagyomány szerint zöld növényvel (ág, illatos növények, gaz) is kiegészítjük. Tekintettel arra, hogy a tűzgyújtás után 10 percet szükséges várni ahhoz, hogy a magasra fellobbanó láng kicsit csendesedjen és ne veszélyeztessen a belső körben táncolókat, a zöldet a meggyújtás után a lányok a tűzre dobják.	kulturált viselkedés elsajátítása, megfigyelőképesség	frontális munka, egyéni munka	tűzifa
5	Tűz meggyújtásának szertartása: A tűzgyújtás előtt (20.55-kor) 4 lány háromszor körüljárja a tüzet és valamilyen cserépedényből vízzel „megszenteli”. Ezalatt Szent Iván-i énekeket lehet énekelni. A szerelemvarázsló, párosító, kiházasító dalok részét képezik a rituálénak. Ezt követően 4 fiú háromszor égő fáklyával körbefutja a farakást és pontban 20.59-kor egyszerre gyújtják meg.	hangulati előkészítés, mozgásutánpótlás, ritmusérzékelésfejlesztés	frontális – közös éneklés, egyéni feladat	fa hangszerek, 4 db cserépedény, 4 db fáklya, fáklyaolaj 4.5.3. melléklet: kották

50	<p>A körtánc: A körtánc pontosan 21.00-kor kezdődik el. A táncosok már a tűzgyújtás idején négy csoportba állnak fel. A körtáncban több koncentrikus kör alakulhat ki. Ez vonatkozik az első rész héjszájára, a kezesre és a dudazenére is. Természetesen nem szükséges bezárni a köröket, ha nem ér körbe. Különösen fontos, hogy ne egy hatalmas kör, hanem 2-3, vagy több koncentrikus kör alakuljon ki. A tűz átugrásában természetesen nem csak a belső körben táncolók vesznek részt. A külső körből is be lehet menni és átugrani a tüzet és visszaállni a külső körbe.</p>	<p>zenei hallás fejlesztése, megfigyelőképesség, ritmusérzék fejlesztése, együttműködés, kreativitás, mozgásutánczás, empátia, mozgáskoordináció fejlesztése, együttműködés</p>	<p>frontális – közös mozgás, csoportmunka – közös mozgás</p>	<p>zenei felvételek, cd-lejátszó</p>
10	<p>Beszélgetés a gyerekek élményeiről, a program, tevékenység kapcsán felmerülő gondolataikról. Ma milyen szerepet töltenek be a hagyományok, szokások az életünkben? Milyen hatással lehetnek a különböző szertartások az emberek együttélésére?</p>	<p>figyelem fejlesztése, logikus gondolkodás fejlesztése, véleményalkotási készség, kooperativitás, értékelés</p>	<p>kooperatív tanulás – beszélgető kör</p>	

4.5.1. melléklet: Szólások, közmondások a tűzzel

Ahol tűz van, füstnek is kell lennie.
Aki közelebb van a tűzhöz, jobban melegszik.
Amint rakod a tüzet, úgy forralod a vizet.
A polyva megég a tűzben, az arany ott tisztul meg.
Bokájában is tűz van.
Együtt tették a tűzhöz, együtt egyék meg.
Elpirul, mint a tűz.
Égett gyermek fél a tűztől.
Fél az igaztól, mint a tűztől.
Ha más tűzbe szalad, belemennél-e te is?
Hamar beleakad, mint tűz a puskaforba.
Hamu alatt lappang a tűz.
Hazának füstje is kedvesebb, mint idegen ország tüze.
Ki a tűzhöz közel áll, hamar megégeti magát.
Ki tűzzel akar melegedni, a füstöt is szenvedje.
Nem gyűjthet az, akinek magának nincs tüze.
Nem jó a tűzre olajat önteni.
Nem jó a tűzzel játszani.
Négyet nem lehet eltitkolni: tüzet, szeretetet, köhögést, szegénységet.
Okos gazda szomszéd házát is védi a tűztől.

4.5.2. melléklet: Szent Iván-i tűzugrás

Tűzugrás

A tűzugrás rituáléja egész Európában elterjedt, a népi hagyományok a tüzet mindig is mágikus eszköznek tekintették. Magyar vonatkozásban a tűzugrás szertartás a honfoglalásig nyúlik vissza. Az első írásos emlékek az 11. századból származnak. Különleges alkalmakkor, például nyári napforduló ünnepén vagy más jeles napokon, ünnepeken, ill. az emberi élet fordulópontjain gyűjtött tüzet gonoszűzőnek, életmegújító hatásának tekintették. A változás, a megújulás és a megtisztulás katartikus rítusa volt és maradt mind a mai napig.

A máglyákat sokszor udvarokon, köztereken, utcán, nyilvános helyen, a faluhoz vagy a városhoz közel a mezőn gyűjtötték, azért hogy minél többen csoportosulhassanak a tűz köré, hogy ott közösen táncolva vagy énekelve a tűz fényében játékos, szertartásos, mágikus cselekvéseket végezzenek. A magyarokat a honfoglalás utáni évszázadokban egyes feljegyzések tűzimádóknak nevezik. Tudunk róla, hogy a honfoglalás előtt is ismeretesek voltak bizonyos tűzgyújtások, szokások és szertartások, azonban hogy ezek milyen ünnephez kötődtek, arról keveset tudunk.

Az 1500-as évektől már hivatalosan is feljegyzik a Szent Iván-éj napi tűzgyújtásokat, ugyanakkor nem csak Szent Iván éjjelén gyújtották, hanem később valamenynyünnepi és örömtűz Szent Iván-i tűz néven terjedt el. Az emberi élet fordulópontjain gyógyító, életmegerősítő hatású volt a tűzgrás. Számos helyen például a házasulandók is átugrottak közösen ilyen lobogó máglyát. Az emberi élet fontos átmeneteit segítették ezek az „átmeneti rítusok”. Azért volt rájuk szükség, hogy megkönnyítsék az egyéni életben beálló új helyzeteket, kríziseket, melyeket egy tervezett vagy az élet előrehaladtával bekövetkező változás idéz elő. Pl. felnőtté válás, legénnyé, leánnyá, asszonnyá, férfiváérés. Az átmeneti rituáléknak az volt a mindenkori szerepük, hogy a hirtelen bekövetkező átmenetet egy új életszakaszba lassítsák, és kész elfogadott közösségi formákat, szerepeket bocsássanak az ember rendelkezésére.

A tűzgrásnak miként az átmeneti rítusoknak is három fő fázisuk van: az elválasztás, várakozás, befogadás. Elválasztás: az elhagyandó állapotból kivezetik az egyént. Várakozás: átmeneti, várakozó állapot a megérkezés előtt. Befogadás: megérkezés az új állapotba. A tüzet az ének során a legények és lányok átugrálták, s az ugrás sikerének mágikus jelentőséget tulajdoní-

tottak, ilyenkor a lányok férjhezmenésére is jósoltak. A hagyomány a magyarság köreiben és határokon túl élő magyaroknál is fellelhető.

A tűzgráson kívül Európa-szerte szokásos a tüzes karika eregetése, a fáklyagyújtás, tűzcsóválás. A pásztorgyerekek, legények tüzes fadarabokat csóváltak és hajítottak magasra és messzire. A lányok tüzes karikat görgettek maguk előtt. A tűzgyújtás alkalmából hosszú éneksorozatot énekeltek. A tüzet gallyakból, kérébe kötött szalmából gyújtották, illatos virágokat, gyógynövényeket, füstöltek rajta: zsályát, ürmet, ökörfarkkórót, almát, gyümölcsöket dobáltak bele. A tűzgrást tisztító hatásúnak tartották. A révületbe eső táncos ugrása is mágikus gyökerű. Az ugrás, az elrugaszkodás a bőséget és a növekedést szimbolizálta. A sikeres tűzgrás például jelképezte azt a kívánságot, hogy a gabona nőjön nagyobbra, az állatok gyarapodjanak, nőjenek, szaporodjanak, az ember sokasodjék, és bővelkedjék javaiban. A tűzgrás ma is gyönyörű hagyomány és mágikus rituálé. Megtisztító, életmegerősítő hatásával segíti a változásainkat, az átmeneteket az új körülmények közé, megerősíti a döntéseinket, felszabadítja életerőnket, megerősít új elhatározásainkban, és lendületet ad hozzá. Segíti, hogy változhass!

Forrás:

<https://groups.google.com/forum/?fromgroups=#!topic/nyc-mag/zqyEndBpTQQ>

1.kép: Tűzgrás 1887-ből, Németországból

2. kép: Tűzgrás a Magyar Mezőgazdasági Múzeum előtt a Múzeumok Éjszakáján

Ajánlott irodalom a témához:

BÁLINT Sándor: Ünnepi kalendárium. Mandala Kiadó, Budapest, 1998.

DÖMÖTÖR Tekla: Naptári ünnepek – népi színjátszás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.

4.5.3. melléklet: Kották

3. Tűk após gyárikim, hámsz csomószerűk.
"Sárgy" magroz: Mátyás megföldözött!

4. Mákák, lélek, te szép szűz Mátyás,
dicsővendő az Átya é világom.

5. Hej, a bátyi hányok mind azt írták,
hogy dőljön ki, dőljön ki a föld.

6. Dicső megföld, levele lélekül,
ropogás dől, magrozó é földem.

BM (Nyitra), Róza Magdolna (18). Kodály, 1906.

210.

Szent István vasárnapján, este délután a leányok elmennek kálváriára
egy kálváriára: aznap, aznap, aznap, aznap, aznap, aznap, aznap, aznap,
és csak így lehetnek
hámszokás, mert csak így van hasznos a világunk, és csak így lehetnek
hámszokás a rajta fűtött fűre és növényre. A tisztaság lényegében a kálváriára
vagy a föld leányjára hámszokás a természet, ahol a föld megföld, és ott várják
be a leányokat. Amint a leányok megföld, megvárják a földet a kálváriára
és kálváriára!

1. Még rak-juk, még rak-juk, még szegezzük-rez rak-juk.
Csak addig, el-ne a föld, míg én ná-lad le-szik.
még én ná-lad le-szik, még én ná-lad é-ne-ke-lek.

2. Ki jön-ej vámnak
á nagy lények által?
Cse-ki-ké-rem-és az Átya-tya é-vi-lá-gom.

3. Ki jön-ej vámnak
á nagy lények által?
Cse-ki-ké-rem-és az Átya-tya é-vi-lá-gom.

4. Nézd, Dallos Róza, elled meg az én kálváriára,
és én megföldem a te kálváriára.
Sólyom hárs, jó Magyar Hámszokás
hárs föld gyönyörűsége, gyönyör.

5. An a leány, aki sors kerül, átjárja a földet. A leányok is ott vannak
földem, és az a leány, akiknek van kálváriára az a leány, akiknek kálváriára van,
vagy a földet, de a leányok megföldem, és kálváriára kálváriára az földem,
az földem kálváriára kálváriára, amelybe mindig más leány is leányt az földem,
kálváriára, kálváriára, meg az földem kálváriára az földem kálváriára. Amint a
kálváriára, illetve a kálváriára kálváriára a föld megföldem bejelenek, az földem a
nap gyönyörű (BM) dal kálváriára kálváriára kálváriára.

6. Zsófia (Nyitra), Róza Magdolna (25). Mampa, 86. t. (1907).

263

A második versszakba a legény, a harmadikba a leány nevét sóvík bel.
A kálváriára dal földem földem a földet is átjárják: Róza nem magoz
(288)

Mezőse (Nyitra). Alsócsk, Ekm. 1909 : 225.

211.

1. Még rak-tuk, még rak-tuk, még szegezzük-rez rak-tuk.
Csak addig el-ne a föld, míg én ná-lad le-szik.
még én ná-lad le-szik, még én ná-lad é-ne-ke-lek.

2. Csak addig el-ne a föld, míg én ná-lad le-szik.
még én ná-lad le-szik, még én ná-lad é-ne-ke-lek.

3. Tűk após gyárikim,
hámsz csomószerűk,
"Sárgy" magroz: Mátyás megföldözött!

4. Nézd, Dallos Róza, elled meg az én kálváriára,
és én megföldem a te kálváriára.
Sólyom hárs, jó Magyar Hámszokás
hárs föld gyönyörűsége, gyönyör.

5. An a leány, aki sors kerül, átjárja a földet. A leányok is ott vannak
földem, és az a leány, akiknek van kálváriára az a leány, akiknek kálváriára van,
vagy a földet, de a leányok megföldem, és kálváriára kálváriára az földem,
az földem kálváriára kálváriára, amelybe mindig más leány is leányt az földem,
kálváriára, kálváriára, meg az földem kálváriára az földem kálváriára. Amint a
kálváriára, illetve a kálváriára kálváriára a föld megföldem bejelenek, az földem a
nap gyönyörű (BM) dal kálváriára kálváriára kálváriára.

6. Zsófia (Nyitra), Kőrösi Ágnes (18). Kodály, 1906.

264

210.

1. Ki lo-va-ji vámnak a nagy he-gyök a-latt?
Ott is ott van-nak a Szó-rád Jó-asz-fé.
Se-lem sár-há-jú Ma-gyar I-lo-ná-nak
há-ján föld-tyú gyönyörű-szo-rá-tyú gyönyör.

2. Nézd, Dallos Róza, elled meg az én kálváriára,
és én megföldem a te kálváriára.
Sólyom hárs, jó Magyar Hámszokás
hárs föld gyönyörűsége, gyönyör.

3. An a leány, aki sors kerül, átjárja a földet. A leányok is ott vannak
földem, és az a leány, akiknek van kálváriára az a leány, akiknek kálváriára van,
vagy a földet, de a leányok megföldem, és kálváriára kálváriára az földem,
az földem kálváriára kálváriára, amelybe mindig más leány is leányt az földem,
kálváriára, kálváriára, meg az földem kálváriára az földem kálváriára. Amint a
kálváriára, illetve a kálváriára kálváriára a föld megföldem bejelenek, az földem a
nap gyönyörű (BM) dal kálváriára kálváriára kálváriára.

4. Zsófia (Nyitra), Róza Magdolna (25). Mampa, 86. t. (1907).

Poco rubato

1. Ki lo-va-ji vámnak a nagy he-gyök a-latt?
2. Té-ridék-ká-dé-ridék az én lo-va-ji-mot.

274

Nagyon lassan

251.

1. Ma-gyar a-ra-ta-fa, a-ga-el-a-ga-nak.
2. Még a-tén-gé-rén is a-föld-haj-lá-dó-zik.
3. Se-lem sár-há-jú. Ma-gyar I-lo-na
há-ján föld-tyú gyönyörű-szo-rá-tyú gyönyör.

3. 4. vsz.

3. Egyik apa hátszokás hámszokás hámszokás. Refr.
4. Mákák ágá hátszokás hámszokás hámszokás. Refr.

Págyós (Nyitra). Viki, 1906, lej. Kodály.

252.

Rút a-ia, a-ga-el-a-ga-sott,
mer a-ga.

mi-kor még a-tén-gé-rén is a-tál-haj-lott.

Egyik ágá haj-lott bar-ná-le-gény-ágy-ás-fé-re.

300

Poco rubato

250.

1. O-dá-ve-te; ki-gyök há-com-fé-le-vi-rág.
2. Vi-rá-gom, vél led el-mé-gyök.
3. Vi-rá-gom, tél led el-tem ma-ra-dob.

4. Nézd, Dallos Róza, elled meg az én kálváriára,
és én megföldem a te kálváriára.
Sólyom hárs, jó Magyar Hámszokás
hárs föld gyönyörűsége, gyönyör.

5. An a leány, aki sors kerül, átjárja a földet. A leányok is ott vannak
földem, és az a leány, akiknek van kálváriára az a leány, akiknek kálváriára van,
vagy a földet, de a leányok megföldem, és kálváriára kálváriára az földem,
az földem kálváriára kálváriára, amelybe mindig más leány is leányt az földem,
kálváriára, kálváriára, meg az földem kálváriára az földem kálváriára. Amint a
kálváriára, illetve a kálváriára kálváriára a föld megföldem bejelenek, az földem a
nap gyönyörű (BM) dal kálváriára kálváriára kálváriára.

6. Zsófia (Nyitra), Szalai Zsuzsa (70-75). Kodály, 1906.

310

250.

1. Se-mi-vány-é-ke-tá-bú-za lelátó-kálvári-tyú-gyöl-öt-ra.
2. Se-lem sár-há-jú. Ma-gyar I-lo-ná-nak
há-ján föld-tyú gyönyörű-szo-rá-tyú gyönyör.

3. 4. vsz.

3. Egyik apa hátszokás hámszokás hámszokás. Refr.
4. Mákák ágá hátszokás hámszokás hámszokás. Refr.

Págyós (Nyitra), Jelencs Miklós (18). Viki, lej. Bartók.

281.

1. Se-mi-vány-é-ke-tá-bú-za lelátó-kálvári-tyú-gyöl-öt-ra.

322

3. kép: Kották

Forrás:
<http://www.nepzeneipeldatar.hu/bongesztes/index.php?pid=122>

Felhasznált irodalom:
 O. NAGY Gábor: Magyar szólások és közmondások. Talentum Kiadó, Budapest, 2010.
 SZEMERKÉNYI Ágnes: Szólások és közmondások. Osiris Kiadó, Budapest, 2009.
<https://groups.google.com/forum/?fromgroups=#!topic/nyc-mag/zqyEndBpTQQ>

- Képek jegyzéke:**
1. kép: Tűzgrás 1887-ből, Németországból
<http://www.origo.hu/tudomany/20120622-szent-ivan-napja-pogany-tuzkultusz-szentivanej.html>
 2. kép: Tűzgrás a Magyar Mezőgazdasági Múzeum előtt a Múzeumok Éjszakáján
<http://www.origo.hu/tudomany/20120622-szent-ivan-napja-pogany-tuzkultusz-szentivanej.html>
 3. kép: Kották
<http://www.nepzeneipeldatar.hu/bongesztes/index.php?pid=122>

5.1. TÉRKÉPES HULLADÉKVADÁSZAT

Készítette: Gomány Melinda

Részvevők: 28 fő + 4 fő játékező

Időkeret: 120 perc

Témák: az élő természet, az élőlények változatosságának felfedezése, környezet, környezetvédelem – felelősség, felismerik a természet- és környezetvédelem problémáit, az ember felelősségét, élményszerű, személyes kapcsolat teremtése a gyerekek és a természeti jelenségek, az élőlények, a lakóhely, a táj között. A tanulók a szabadban végzett csoportos megfigyelő és kutatómunka során mélyítik földrajzi, biológiai, környezetvédelmi ismereteiket. A helyi környezeti értékek és problémák iránti érdeklődés, a fogékonyság erősítése a tanulók közvetlen cselekedtetése révén. „Felelős vagy környezetedért”! A hulladék és a környezet, életmód és a hulladékkezelés.

Eszköz-, kellékgény:

- A kiskakas szomorú története;
- térkép a tábor környékéről;
- konzervdoboz, öntapadós tapéta darabok, olló, zsinór, szög, kalapács, réz-szulfát, hurkapálca, szalmiákszesz, ecset, szódabikarbóna, pingponglabda, kulcstartólánc, ragasztó, injekcióstű, drótkampó, üvegváza, szilikonolaj, ólomdarab, alkoholos filc, üvegedény, dugó, műanyag cső, desztillált víz, szigetelőszalag, gyurmaragasztó, vonalzó, orvosi fecskendő, íróeszközök.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; önszabályozás – pozitív önértékelés, tekintet másokra, személyes egészség iránti felelősség, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: problémaazonosítás és -megoldás, kreativitás, az információ rendszerezése, információfeldolgozás, szabályalkotás, kíváncsiság;
- társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.
- környezeti kompetenciák: rendszerszemlélet, globális és helyi környezeti problémák felismerése, kritikai, kreatív, problémamegoldó gondolkodás, felelősségérzet, a környezettel kapcsolatos érzelmek tudatosítása és szabályozása, mások szempontjainak figyelembevétele, biztonságos és etikus viselkedés, környezettudatosság, természeti értékeink megismerése.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
	A játékező előzetesen térkép segítségével csapatonként 5 zsák szemetet rejt el a tábor környékén.			
10	A játékező felolvassa „A kiskakas szomorú története” c. modern mesét. Írhatta-e a diák író ezt a szöveget a mi környékünkről?	szövegértés, kíváncsiság, kritikai gondolkodás, jövőkép megfogalmazása	frontális munka – irányított beszélgetés, kooperatív tanulás – ötletroham, összegezés – csoport szóforgó	5.1.1. melléklet: A kiskakas szomorú története
5	A tanulók a 4 családnak megfelelően 4 csoportot alakítanak és mindegyik csoport kap egy-egy térképet a tábor körüli területről, amelynek útvonalán 5 különböző „szemétkupacot” kell összegyűjteni.	csoportalakítás és előzetes szervezőfeladatok, együttműködési készség	frontális munka – játékezői magyarázat, tájékoztatás,	5.1.2. melléklet: térkép
60	Minden csapat a saját térképén bejelölt helyszíneknek megfelelően felkutatja a területén azokat a „szemétkupacokat”, amelyek nem illenek a környezetbe és visszahozzák a táborba.	információgyűjtés és értelmezés, a természeti környezetben kívánatos magatartás elemeinek gyakorlása, térbeli tájékozódó képesség, önállóság, állóképesség	csoportmunka – kutatás, felfedezés, megfigyelés	túrafelszerelés

10	<p>Gondolkoznak arról, hogy kerülhetett oda az oda nem illő tárgy? Mi lesz a sorsa, mire lehetne még használni? A csapatok megpróbálják kitalálni, hogy mire használható fel a megtalált szemét.</p> <p>Minden csapat kap egy-egy leírást arról, hogy mit lehet készíteni a megtalált dolgokból, amelyet a délutáni foglalkozás alkalmával fognak megcsinálni és bemutatni.</p> <p>csapat: konzervdoboz-telefon csapat: kémek játékszerei csapat: Galilei-hőmérő csapat: Goethe-féle viharjelző</p>	<p>együttműködés, feladatmegosztás, mérlegelés, megfigyelés, információgyűjtés, ismeretszerzés</p>	<p>csoportmunka – kutatás, felfedezés, megfigyelés</p>	<p>konzervdoboz, öntapadós tapéta- darabok, olló, zsinór, szög, kalapács, réz- szulfát, hurkapálca, szalmiákszesz, ecset, szódabikarbóna, pingponglabda, kulcstartólánc, ragasztó, injekcióstű, drótkampó, üvegváza, szilikonolaj, ólomdarab, alkoholos filc, üvegedény, dugó, műanyag cső, desztillált víz, szigetelő szalag, gyurma ragasztó, vonalzó, orvosi fecskendő</p>
15	<p>A bejárt területen minden csapat választ egy-egy fát és elkészítik „Egy fa visszaemlékezéseit”, vajon mit láthatott az évtizedek során és vajon milyen élet vár rá, milyen lehet a fa jövőképe.</p>	<p>együttműködés, feladatmegosztás, mérlegelés, megfigyelés, információgyűjtés, ismeretszerzés, jegyzetelés módszere</p>	<p>kooperatív tanulás – feladatmegosztás</p>	<p>íróeszközök, minden csapat előzőekben már használt Zöld Füzete</p>
10	<p>A csoportok felolvassák saját, majd értékelik egymás munkáját.</p>	<p>érdekesség, informativitás, kreativitás, megoldások, együttműködés, kommunikáció</p>	<p>kooperatív tanulás – összegzés, csoport szóforgó</p>	
10	<p>Szokatlan tárgyhasználat játék: A játékvezető mutat egy tárgyat, a csoportok ötletelve elmondják, milyen más dologra tudnák azt hasznosítani. 2-3 tárgy: pl. letört tévéantenna, vécépapír-guriga, gumia broncs, kartondoboz, reklámújságok, tavalyi tankönyv, forgalomból kivont repülőgép, tejfeles pohár, csokispapír, összemert póló, pillepalack stb.</p>	<p>kreatív gondolkodás, kommunikáció</p>	<p>kooperatív tanulás – ötletroham – összegezés</p>	

5.1.1. melléklet: A kiskakas szomorú története

A kiskakas szomorú története

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kiskakas. Egy reggel a kiskakas a szokottnál korábban ébredt. Mivel volt még egy kis ideje a reggeli kukorékolásig, gondolta, kiugrik még egy kicsit a városszéli illegális személerakó helyre kapirgálni.

A szemételep rögtön az út mentén terült el. „Biztosan azért van ott, hogy minél több kiskakas észrevegye... Kész szerencse, hogy a hatósági kiskakasok még nem jártak erre” – gondolta magában.

Neki is kezdett a kapirgálásnak. A szemétdomb tetjén zöldségmaradékok és fűfélék búzlóttak. „Ó, bár csak az otthoniaknak lenne komposztdombja, mint Kukoriéknak is... Akkor nem kellene ilyen messzire járnom egy kis gilisztáért.”

Ahogy tovább kapirgált, egyszerre csak valami megszúrta a lábát. „Ujjujjjujjj!” – kukorékolta a kiskakas. „Ki hordta ide ezt a sok üvegtörmeléket? Biztosan

nem a Kukoriék háziasszonya” morfondírozott keserűen magában. „Az soha nem hagyja kidobni a jó kövér befőttesüvegeket, mindig valami új finomságot tölt bele télire. No, de sebaj, hátha itt is megbúvik még valami finomág, kapirgáljunk csak tovább!”

Az üvegtörmelék alatt a kiskakas műanyag palackba, sörösdobozokba botlott, félig kiürült festékestartályokba... A kidobott újságpapír- és karton dobozhalmok, használt ruhák és félbetört téglák, szárazelemek és gyógyszerhulladékok közül végül is még egy kis íróasztal is előkerült. A kiskakas összevonta (volna, ha lett volna neki) a szemöldökét...

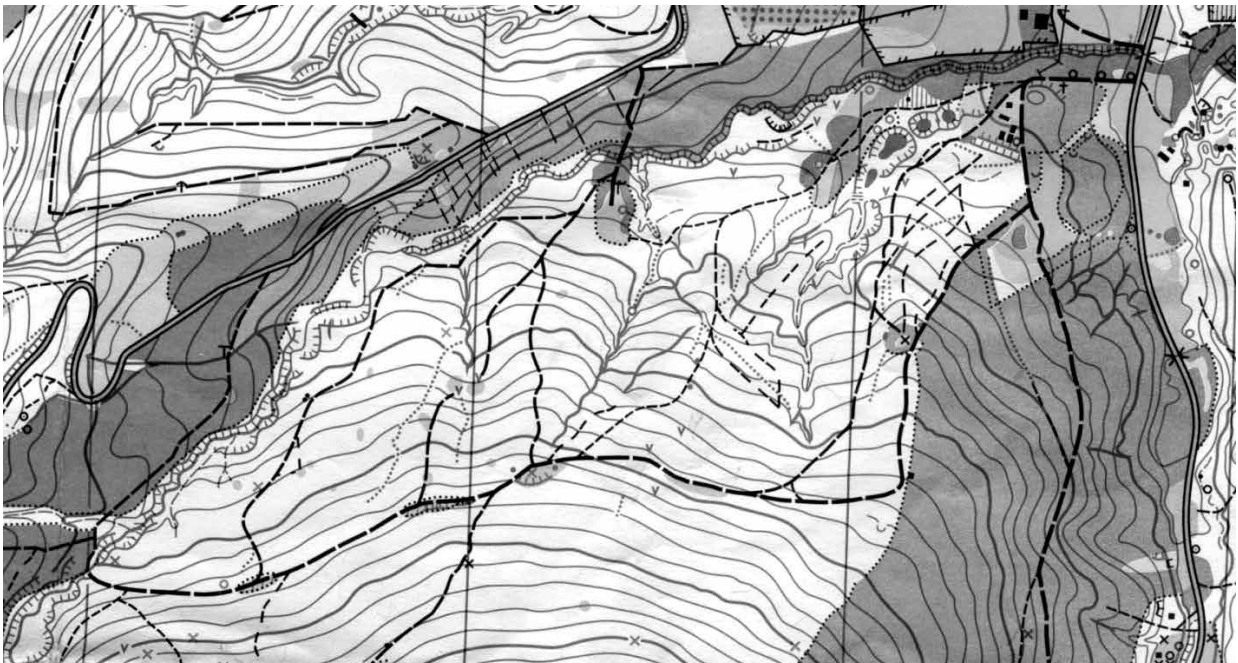
De már nem kukorékolott többé... A gombem higanya, amelyet lenyelt, megtette hatását.

A lemenő nap sugarai aranyba vonták a kiskakas tollait.

Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/3_modullerasok/a1_en_es_a_vilag/5_evfolyam/15_amit_a_termeszet_mar...szka105_15/diakmelleklet.pdf

5.1.2. melléklet: Térkép

1. kép: Tájéfutótérkép a parádfürdői tábor környékéről

Forrás:

Ilona-völgy, Egri Spartacus Tájékozódási Futó SE, K-2005/790/a, javította: Baglyas Imre, Urbán Imre, Veres Imre, rajzolta: Kali Csongor

5.2. SZÁMHÁBORÚ A SZABADALMI JOGOKÉRT

Készítette: Tarjáni Tünde

Résztevők: 2 x 14 fő + 1 fő játékező + 2 fő segítő

Időkeret: 60 perc

A játék szerepe, témája, menete: Számháború nélkül egy erdei környezetben megrendezett tábor elképzelhetetlen. Ez alkalomból a táborban részt vevő „történelmi személyiségek”, családok fognak megmérkőzni egymással számháború formájában. A tét a nap folyamán feltalált és elkészített találmányok szabadalmaztatási jogának a megszerzése, hiszen annak a családnak, amely ezt birtokolja, biztosan fennmarad a neve a legújabb korban is, illetve újabb előjogokhoz jut. A háború idejére 2-2 családnak szövetkeznie kell egymással. Az a szövetség győz, amelynek leghamarabb sikerül megszereznie a szabadalmi joghoz szükséges oklevelet. A jogot pedig az a család nyeri el, amelyből kevesebben estek ki a játék végére. Az egymás ellen küzdő családi szövetségeket ki-sorsoljuk.

Előkészületek: A 2 színű, családtagok számának megfelelő mennyiségű számlap el(ő)készítése. A terület kiválasztása, ügyelve, hogy balesetveszélyes helyszínre ne engedjük be a gyerekeket, illetve a segítő

játékezők a veszélyesebb helyekre álljanak. A játék előtt ki kell jelölni a távolabbról induló csapat helyét színes szalagokkal, valamint el kell rejteni a felkutatandó oklevelet. Síp előkészítése, amelyet a játék indítására és lefújására használunk, ha véget ért, illetve ha valamilyen probléma miatt meg kell szakítani. A segítő és a játékező ügyel a játék tisztaságára

Eszköz-, kellékgény:

- számlapok (2 színből 14-14 db)
- szabadalmi jogot tanúsító oklevél (5.2.1. melléklet)
- síp
- merített papír és toll minden csapatnak, hogy a játék után megörökíthessék a történetet a családi krónikában

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: becsületesség, hitelesség, önállóság, problémamegoldó készség;
- önszabályozás: szabálykövetés, tolerancia, nyitottság;
- társas kompetenciák: együttműködés, csapatban gondolkodás, feladatvállalás.

Idő (perc)	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A játékszabály ismertetése (cél ismertetése, balesetvédelmi felkészítés). Az egyik csapat elvonul az egyik segítő játékezővel és a másiktól távol kapja meg a számlapokat. A számlapok kiosztása a táborból induló családnak is. Egymástól távol csoporttaktikák megbeszélése.	hallott szöveg értése, koncentráció	játékezői információközlés frontálisan, csoportmunka, megbeszélés csoportokban	számlapok, 5.2.1. melléklet: előzetesen elrejtett oklevél; 5.2.2. melléklet: játékszabályok
30	Számháború	együttműködési készség, csapatban gondolkodás képessége, becsületesség, hitelesség, önállóság	játék	síp
10	A játék eredményének az ismertetése. Az élmények megbeszélése.	kommunikációs- és problémamegoldó készség, véleményalkotás és -elfogadás képessége	megbeszélés egyénileg és frontálisan	számlapok begyűjtése
10	A számháború történéseinek, eredményeinek lejegyzése a családi krónikába.	fantázia, gondolkodási képesség, együttműködési készség, kommunikációs készség	motiváció rávezető kérdésekkel, megbeszélés, ötletbörze, csoportmunka	merített papír, fekete vékonyhegyű filctoll

5.2.1. melléklet: Oklevél (szerkesztette a szerző)

Szabadalmi Jog

A szabadalom/szabadalmak tulajdonosának, a

.....

családnak
a mai naptól kizárólagos joga van
a találmány szerinti megoldás hasznosítására.

Az oltalom a szabadalom
bejelentésétől számítva 20 évig tart,
utána közkinccsé válik.

Parád, 2014. június 25.

5.2.2 melléklet: Játékszabályok

1. A játéktér az épületek mögötti erdős terület, amelynek a határai szalagokkal vannak jelölve.
2. Az épületek közötti terület valamint az épületek tiltott zónák.
3. A számlapot az egyik játékvezetőtől kapják meg és a játék végén neki is kell leadni.
4. Síppal jelezzük a játék kezdetét és végét. Egy sípszó a kezdet jele, 3 sípszó a végéé.
5. Kézzel tilos eltakarni a számlapot!
6. Az ellenfélhez hozzáérni tilos, feladat a számát leolvasni.
7. Akik kiestek, a „partról” figyelhetik a többiek játékát az egyik felügyelő játékvezető köré gyűlve. Innentől csak csendes megfigyelőként lehetnek jelen.
8. Szabálytalanságért, durvaságért kiállítás jár.
9. A játék az oklevél megtalálásával ér véget.
10. Az a család nyer, aki a győztes szövetség tagjaként a legkevesebb családtagját veszítette el a háborúban.
11. A játék után a társalgóban gyülekezünk megbeszélni az élményeket és az eredményeket.

Felhasznált irodalom:

BENKÓ Zsolt: Harry Potter Kalandtábor. In: Szabadidő-kalauz. Bp.: Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft, 2005. október B 2.5. p. 21.

5.3. TALÁLMA NYOK TALÁLMA NYA

Készítette: Kalóné Gyenes Réka

Résztevők: 4 x 7 fő forgószínpadszerűen + 1 fő játékvezető

Időkeret: 4 x 60 perc

Témák: Természettudományos törvényszerűségek, fizikai megfigyelések, az anyagok kémiai tulajdonságai.

Eszköz-, kellékgény:

- a kincskereső túrán a gyerekek összegyűjtik a találmányaik elkészítéséhez szükséges eszközöket
- a találmányok leírása, vázlatához papír, íróeszköz
- a telefonhoz: öntapadós tapéta vagy akrilfesték, ecset a díszítéshez, zsinór (5 m), 100-as szög, kalapács, konzervdoboz 2 db
- a titkos tintához: réz-szulfát, szódbikarbóna, libatoll 1 db (ecset), tintásüveg (2 db), kézi permetező, vasaló, citrom, papírlapok
- a Galilei-hőmérőhöz: pingponglabda 2 db, 2 mm-es golyós rézlánc, M-100 Szilolol szilikonolaj, hengeres üvegváza, üveglap-fedő, ragasztópisztoly, injekcióstű

- a Goethe-féle viharjelzőhöz: akvaristacső dugóval, üres coca-colás üveg, ragasztópisztoly, 1 szál deszka, cellux, hőmérő, metilénkék, desztillált víz
- A3-as karton, zsírkréták

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- természettudományos és műszaki kompetencia fejlesztése,
- kezdeményezőkézség és vállalkozói kompetencia kialakítása;
- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: tolerancia, véleményelfogadás, véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információ feldolgozás;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /Perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/ mellékletek
10	Leltár A kiránduláson gyűjtött anyagok szemrevételezése, ellenőrzése	rendszerezés	frontális munka	5.3.1. melléklet: listák a találmányokhoz szükséges tárgyakról
15	Értelmezzünk! A találmányok elkészítési leírásának értelmezése, vázlatírás a szöveg alapján	matematikai kompetencia fejlesztése a természet- és műszaki tudományok terén Természettudományos kompetencia fejlesztése (és műszaki)	csoporthmunka, szörforgó	5.3.2.; 5.3.3.; 5.3.4.; 5.3.5. melléklet: a találmányok leírása, vázlatához papír, íróeszköz
20	Munkálkodjunk! A találmányok elkészítése. (Mind a 4 csoport külön-külön találmányon dolgozik.)	együttműködés, kreativitás, szociális kompetencia, természettudományos és műszaki kompetencia fejlesztése	differenciált csoportmunka	a listában felsorolt segédeszközök
5	Ellenőrzés A tanulók beállítják és kipróbálják a készülékeket, korrigálják az esetleges hibákat.	egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció	csoporthmunka	az elkészített találmány
10	A szabadalmi hivatalban A tanulók felkészülnek a közösség előtti találmánybemutatásra, működésének elmagyarázására. Plakát készítése	egymásra figyelés, együttműködés, szóbeli kommunikáció	csoporthmunka, szórforgó	A/3-as karton, zsírkréták

A téma feldolgozásához ajánlott további források:

<http://jatszohaz.blogger.hu/cimke/konzervdoboz%20telefon>

SÜMEGI András: Titkos tinták. In: Interpress Magazin, 2010. febr., XXX. évf. 2. sz. p. 128-129.

SÜMEGI András: A Galilei-hőmérő. In: Interpress Magazin, 2010. nov., XXX. évf. 11. sz. p. 126-127.

SÜMEGI András: A Goethe-féle viharjelző. In: Interpress Magazin, 2009. nov., XIX. évf. 11. sz. p. 112-113.

5.3.1. melléklet:

Lista a találmányok elkészítéséhez szükséges anyagokról

- a telefonhoz: öntapadós tapéta helyett akrilfesték, ecset a díszítéshez, zsinór (5 m), 100-as szög, kalapács, konzervdoboz 2 db
- a titkos tintához: réz-szulfát, szódbikarbóna, libatoll 1 db (ecset), tintásüveg (2 db), kézi permetező, vasaló, citrom, papírlapok
- a Galilei-hőmérőhöz: akvaristacső dugóval, pingponglabda 2 db, 2 mm-es golyós rézlánc, M-100 Sziliorol szilikonolaj, hengeres üvegváza, üveglap-fedő, ragasztópisztoly, injekcióstű
- a Goethe-féle viharjelzőhöz: üres coca-colás üveg, ragasztópisztoly, 1 szál deszka, cellux, hőmérő, metilénkék, desztillált víz

5.3.2. melléklet:

Konzervdoboz telefon készítése

Alapanyagok: öntapadós tapéta vagy akrilfesték, ecset a díszítéshez, zsinór (5 m), 100-as szög, kalapács, 2 db konzervdoboz.

- Dekoráljátok ki a konzervdobozokat akrilfestékkel vagy öntapadós tapétával!
- Üssetek szöggel egy-egy lyukat a konzervdobozok aljára!
- A zsinórt fűzzétek át a lyukakon, rögzítsétek!
- A telefon használói távolodjanak el egymástól, majd a zsinórt kifeszítve próbáljátok ki a készüléket!

A hanghullámok terjedése:

Fizikai jellegét tekintve a hang valamilyen rugalmas közeg mechanikai rezgéséből áll. Ilyenkor a rugalmas anyag azon részecskéi, amelyek külső hatásra kimozdulnak nyugalmi helyzetükből, a rugalmassági erő és a tehetlenség folytán periodikus rezgésbe jönnek. Szilárd anyagokban az úgynevezett testhang, a cseppfolyós anyagokban a folyadékhang, a levegőben a léghang keletkezik és terjed. Az emberi fül a levegőben terjedő hangokat érzékeli legjobban. Így az utcán közlekedő járművek hangját is jól érzékeli az ott sétáló ember.

A konzervdoboz, mivel üreges, felerősíti a rezgést, ezért szolgál a telefon egyik vége „mikrofonként”, a másik pedig „hallgatóként”.

5.3.3. melléklet:

Titkos tinta készítése

Alapanyagok: réz-szulfát, szódbikarbóna, libatoll 1 db (ecset), tintásüveg (2 db), kézi permetező, vasaló, citrom, papírlapok.

- Kétféle titkos tintát fogtok készíteni, az első a patina. Néhány gramm réz-szulfátot oldjatok fel a tintásüvegben (lehetőleg sötétkék maradjon).
- A lúdtollal (vagy az ecsettel) írjatok a papírra. (Eleinte halványzöld az írás, megszáradva láthatatlan.)

- Előhívás: a papírra permetezzétek a vízben feloldott szódbikarbónát! Ekkor zöldeskék réz-karbónát és réz-hidroxid keletkezik – ez a kültéri szobrok patinája is.
- Hőhatással előhívható másik tintát készíthettek a citromléből: facsarjátok ki a tintásüvegbe, majd ecsettel írjatok a papírra!
- Előhívás: vasaljátok át a papírt! (Forró legyen a vasaló, gőz nélkül – pár percig.)

Kriptográfia és szteganográfia:

Az információk eltitkolására való eljárások összefoglaló nevei. A kriptográfiai módszerek során rejtjelezett formáról van szó (tehát az üzenetek tartalma a titkos – nem az üzenet léte), míg a szteganográfiai módszerek esetén magának az üzenetnek a létezését is igyekeznek elleplezni (pl. könyv vagy levél sorai közé rejtett üzenet, láthatatlan tintával). A láthatatlan tinta a kémek kedvelt játékszere volt a két világháborúban, sőt még a hidegháború alatt is.

5.3.4. melléklet:

A Galilei-hőmérő készítése

Alapanyagok: 2 db pingponglabda, 2 mm-es golyós rézlánc, M-100 Sziliorol szilikonolaj, hengeres üvegváza, üveglap-fedő, ragasztópisztoly, injekcióstű.

- Fúrjátok apró lyukat a pingponglabdára (a 2. labda tartalék – ha nem sikerül a fúrás)!
- Az injekcióstűvel nehezeknek töltsétek a labdába 25 ml vizet.
- Rögzítsétek a láncot a lyukat lezárva a labdához, aztán helyezzétek el a vázában!
- A vázát 2 cm híján töltsétek fel az olajjal, majd ragasszátok le az üveglappal (légmentesen)!

A termoszkópról

Galilei is szerkesztett a hőmérséklet változására szolgáló eszközöket. Észrevette, hogy a folyadékba merülő tárgyak úszása függ a folyadék hőmérsékletétől. A hőmérséklet növekedésével a legtöbb folyadék kitágul, a sűrűségük csökken. A felhajtóerő Arkhimédész törvénye szerint a test által kiszorított folyadék súlyával egyenlő. Minél melegebb van, a folyadékba helyezett labda annál lejjebb áll, minél hidegebb, annál feljebb.

5.3.5. melléklet:

A Goethe-féle viharjelző

Alapanyagok: akvaristacső dugóval, üres coca-colás üveg, ragasztópisztoly, 1 szál deszka, cellux, metilénkék, desztillált víz.

- Az üvegbe töltsétek 4/5 részig metilénkékkel színezett desztillált vizet!
- Zárjátok le az üveget az akvaristacsővel dugóval (használjátok a ragasztópisztolyt, ha nem zár a kupak tökéletesen)!
- Fejjel lefelé rögzítsétek celluxszal az üveget és a csövet felfelé vezetve a deszkához!

Működése

Működése azon az elven alapul, hogy ha egy egyik végén lezárt higannyal telt csövet nyitott végével egy higannyal töltött edénybe állítunk (Toricelli kísérlete 1643-ban), akkor a higanyoszlop magassága a higannyal teli edényre nehezedő légnyomásnak megfelelően változik.

A Goethe-féle barométer a legegyszerűbb légnyomásmérő, mely egyik végén nyitott U alakú cső színes vízzel félig töltve. Mivel a lezárt rész levegőmennyisége állandó, a csőszakaszok vízszintjét a külső légnyomás mozgatja.

5.3.6. melléklet:

1. kép: Galilei-hőmérő

2. kép: Goethe-féle barométer

Felhasznált irodalom:

SÜMEGI András: Titkos tinták. In: Interpress Magazin, 2010. febr., XXX. évf. 2. sz. p. 128 – 129.

SÜMEGI András: A Galilei-hőmérő. In: Interpress Magazin, 2010. nov., XXX. évf. 11. sz. p. 126 – 127.

SÜMEGI András: A Goethe-féle viharjelző. In: Interpress Magazin, 2009. nov., XIX. évf. 11. sz. p. 112 – 113.

Képek jegyzéke:**1. kép: Galilei-hőmérő**

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Galileo_Thermometer_closeup.jpg

2. kép: Goethe-féle barométer

<http://www.kemcsso.hu/tudomanyos-szemleltet/goethe-barometer.html>

5.4. BÁTORSÁGPRÓBA

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 28 fő + 4 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: A rendszeres testmozgás igényének, valamint az egészséges testi és szellemi küzdelem képességének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk, életműködésünk. Ügyességi játékok.

Eszköz-, kellékgény:

- elemlámpa;
- vámpír- és szellemjelmez, vízipisztoly, labdaháló.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; egészséges önbizalom;
- önszabályozás – pozitív önértékelés, tekintet másokra, személyes egészség iránti felelősség, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: problémaazonosítás és megoldás, kreativitás, kíváncsiság;
- társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készség, együttműködés, szociális érzékenység;

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
5	A próbatétel előtt ráhangolásként és a feszültség oldásképpen közösen dalokat, slágereket énekelünk.	feszültségoldás, zenei hallás, kreativitás	frontális – közös éneklés	
10	A tanulók párokat alakítanak. A játékvezető elmondja a próba teljesítésének kritériumait. A tábor fölött lévő erdő egyik végéből kell átjutni az erdő másik végébe és „túlélni” a próbatételeket.	kommunikáció, figyelmes hallgatás	frontális, játékvezetői magyarázat	elemlámpa
40	Bátorságpróba: állomás: vámpírjelmezben gally felrántása a próbát tevők előtt állomás: „pókháló” dobás fentről a próbát tevők fejére állomás: az avarba fekvő a próbát tevők bokájának megfogása állomás: szellemjelmezben vízipisztollyal lövöldözés a próbát tevőkre	érzékelés, figyelem, együttműködés, egymásra figyelés, mozgáskoordináció, együttműködés, nonverbális kommunikáció, dominancia erősítése, segítségnyújtás, téri tájékozódás	kooperatív – tevékenységforgó, páros munka	vámpír- és szellemjelmez, vízipisztoly, labdaháló
5	A tanulók karjukon mutatják, mennyire érezték jól magukat illetve mennyire volt bennük a félelemérzet a próbán. Ha nagyon, a kezükkel a válluk felé közelítenek, ha alig, a csuklójukhoz. Ha szeretnék, megindokolhatják a válaszukat.	önértékelés, önismeret, egymásra figyelés	frontális – jelzés, indoklás	

6.1. K-VÍZ-ES JÁTÉKOK

Készítette: Gomány Melinda

Részvevők: 28 fő + 4 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: A rendszeres testmozgás igényének, valamint az egészséges testi és szellemi küzdelem képességének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk, életműködésünk. Ügyességi játékok.

Eszköz-, kellékgény:

- keresztretjtvény;
- kvízkérdések;
- gitár, fa hangszerek, papír, íróeszközök.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; egészséges önbizalom;
- önszabályozás – pozitív önértékelés, tekintet másokra, személyes egészség iránti felelősség, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: problémaazonosítás és -megoldás, kreativitás, kíváncsiság;
- társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készség, együttműködés, szociális érzékenység;

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
20	A tanulók a strand területén ülnek egy nagy fa hűvös árnyékában. Közösen népdalokat, énekeket, modern slágereket, verseket, meséket gyűjtenek a vízzel kapcsolatban. Néhányat kiválasztanak közülük és közösen adják elő vagy néhány vállalkozó szellemű tanuló mutatja be.	adatgyűjtés, felidézés, kommunikációs készség, reflexió, önértékelés, kreativitás, zenei hallás, ritmusérzék	frontális – beszélgetés, egyéni munka	gitár, fa hangszerek
20	„Barátunk és ellenségünk a víz!” A tanulók 4 csoportot alakítanak ki a 4 történelmi családnak megfelelően. Minden csoport leírja, hogy miért fontos számunkra a víz, milyen lehetőségek rejlenek benne, milyen káros hatásai, veszélyforrásai vannak. Utána a csoport megbízott vezetője beszámol róla, majd közösen megvitatjuk.	vitakészség, ötletesség, információfeldolgozás, találékonyság, problémamegoldó gondolkodás, adatgyűjtés, kommunikációs készség, előadói készség, együttműködés	kooperatív tanulás – bemutatás, csoportmunka – szóforgó, frontális munka - beszélgetés	papír, íróeszközök
10	A csapatok megfejtik a keresztretjtvényt, majd közösen ellenőrzik egymást.	összehasonlítás, adatértékelés, felidézés, korábbi ismeretek előhívása, együttműködés	csoportmunka – ellenőrzés	6.1.1. melléklet: keresztretjtvény
10	Vícces, játékos kvízkérdéseket tesz fel a játékvezető és a tanulók válaszolnak rá.	logikus gondolkodás, ötletesség, reakciógyorsaság, kommunikációs készség, felidézés	frontális munka	6.1.2. melléklet: kvízkérdések

6.1.1. melléklet: keresztrejtvény

1.																		
2.																		
3.																		
4.																		
		5.																
		6.																
			7.															
	8.																	
9.																		
							10.											
							11.											
							12.											
	13.																	

1. A folyók által szállított hordalék
2. Az ivóvíz nem tartalmazhat ilyen anyagot
3. Mindhárom halmazállapotban előfordul a természetben
4. Vízyűjtő területeket különít el
5. Romániából 2000-ben ilyen szennyeződés érkezett a Tiszába
6. Hazánk legnagyobb állóvize
7. Lillafüred tava
8. Két vízáró réteg között található
9. Mesterséges vízfolyás
10. A víz színét megváltoztathatják
11. Kisebb vízfolyás
12. A víz szilárd halmazállapotban
13. Határfolyó hazánk déli részén

A kérdések megoldása: kavics, toxikus, víz, vízvásztó, cián, Balaton, Hámori, rétegvíz, csatorna, algák, patak, jég, Dráva
 Megfejtés: VÍZ VILÁGNAPJA

6.1.2. melléklet: K-VÍZ kérdések (szerkesztette a szerző)**1. Melyik nem édesvíz?**

- a, folyóvíz b, eső
c, harmat d, tengervíz

2. Mi a természetes ásványvíz?

- a, forrásból származik, nem fűrt kútból,
b, gyógyhatású víz
c, meghatározott ásványi anyag tartalmú víz
d, szén-dioxidot tartalmazó forrásvíz

3. Mikor használják a királyvizet?

- a, nemesfémek vizsgálatakor
b, uralkodók koránázásánál
c, vörösbor fogyasztásakor
d, ékkövek vizsgálatakor

4. Melyik nem keserűvíz?

- a, igmándi b, Mira
c, Hunyadi János d, parádi

5. Mikor kemény a víz?

- a, sok benne a vas b, kevés benne a méz
c, nincs benne só d, sok benne a kalcium

6. Melyiket nem használjuk fel ivóvíznek?

- a, folyók vize b, források vize
c, esővíz d, talajvíz

7. Hol van Magyarország legmelegebb termálvize?

- a, Hajdúszoboszló b, Zalakaros
c, Harkány d, Cserkeszőlő

8. Mitől édes az édesvíz?

- a, kevés a vízben oldott szilárd anyag
b, cukrot tartalmaz
c, nem tartalmaz semmilyen oldott anyagot
d, sok oldott ásványi anyagot tartalmaz

9 A gyógyvizek mindig melegvizek is egyben?

- a, hamis b, igaz

10. Mi a víz kémiai képlete?

- a, HOO b, H₂O
c, OHH d, HO₂

11. Mikor van a Víz Világnapja?

- a, május 30. b, október 1.
c, szeptember 29. d, március 22.

12. Mi a fenyővíz?

- a, fenyő illatú tusfürdő
b, borókapálinka
c, üdítőital Székelyföldön
d, forrásvíz neve a Hargitán

13. Valamit visz a víz – Ki a szerző?

- a, Herczeg Ferenc b, Bródy Sándor
c, Zilahy Lajos d, Márai Sándor

14. Milyen alkalomra írta Händel Vízizene című szvitjét?

- a, a Királyi Zenei Akadémia megnyitására
b, a király születésnapjára
c, a király temzei kirándulására
d, I. György koronázására

15. Melyik hazánk legnagyobb szintkülönbségű vízesése?

- a, mátrai Ilona-völgyi vízesés
b, Szalajka-völgyi Fátyolvízesés
c, pilisi Holdvilágárok-vízesés
d, Dobogó kői Rám-szakadék vízesése

16. Mi a vízenkullogó?

- a, poloskaféle b, mocsári növény
c, lapos fenekű ladik d, sütemény

17. Hol él a vízidisznó?

- a, Afrika b, Dél-Amerika
c, Ausztrália d, Észak-Amerika

18. Ki írt operát vízitündérről?

- a, Prokofjev b, Smetana
c, Borogyin d, Dvořák

19. Vízkereszt vagy amit akartok – Mi okozza a bonyodalmat?

- a, ikerpár hasonlósága
b, Sebastian és Orsino párviadala
c, Viola és Olivia vetélkedése
d, Malvolio sárga harisnyája

20. Ki épített bárkát az özönvízkor?

- a, Izsák b, Ábrahám
c, Mózes d, Noé

Megoldás: d, c, a, d, d, c, d, a, a, b, d, b, c, c, a, d, b, d, a, d

Forrás:

<http://www.sitesview.us/sl/12.172-249-80.hosting.adatpark.hu>

6.2. STRANDRÖPLABDA-BAJNOKSÁG

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc

Témák: Sportoljunk a társakkal együtt, rendszeres mozgásigény kialakítása. Az évszaknak megfelelő sportolási lehetőség, játék a szabadban. A sportjátékok alapja a fair play. A rendszeres testmozgás igényének, valamint az egészséges és becsületes testi és szellemi küzdelem képességének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk, életműködésünk. A röplabda alapjainak elsajátítása, játékszabályok ismerete.

Eszköz-, kellékiigény:

- strandröplabda leírása;
- röplabda, röplabdaháló, síp.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önszabályozás: tolerancia, nyitottság; érzelmek kezelése, sportszerűség, becsületesség
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: információkezelés, kreativitás, probléma-kezelés;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
10	A bükkszéki strand homokos röplabdapályája adja a helyszínt a bajnokság lebonyolítására. A játékvezető röviden ismerteti a játékszabályokat. A bajnokság a strandröplabda szabályainak megfelelően zajlik, annyi módosítással, hogy a játékosok száma 5+2 fő.	kommunikáció, információ-befogadás, összefüggéslátás, megértés	frontális munka – játékvezetői magyarázat, egyéni munka	6.2.1. melléklet: strandröplabda leírása
10	A játékvezető irányításával a tanulók bemelegítik a legfőbb izomcsoportokat, ízületeket, különös tekintettel a kar- és vállöv izmaira, ízületeire.	bemelegítés, főbb izomcsoportok nyújtása, ruganyosság, lazaság, esztétikus mozgás, ritmusérzék, utánpótlás, feladatmegértés	frontális munka	
60	A csapatok csoportmérkőzéses rendszerben játszanak. Minden család egy-egy csapatot állít ki. Sorsolással döntenek el, hogy ki kivel játszik és azt, hogy melyik csapat kezd, melyik térfélen. mérkőzés: Esterházy – Dobó mérkőzés: István – Hunyadi mérkőzés: III. helyezéért az elődöntő vesztes csapatai mérkőzés: IV. helyezéért az elődöntő vesztes csapatai	koncentráció, téri tájékozódás, mozgáskoordináció, szabálytudat, együttműködő készség, tolerancia, kudarctűrés, szem-kéz koordináció, szabálykövetés, kondicionális képesség fejlesztés	kooperatív – csoportmunka, egyéni munka	röplabda, röplabdaháló, síp
10	Eredményhirdetés, játékvezetői értékelés	mások sikerének elismerése, kudarctűrés	frontális munka-megbeszélés	

6.2.1. melléklet: Strandröplabda leírása

Strandröplabda

A strandröplabda Kalifornia partjain született 1927-ben. A hatvanas években Marilyn Monroe és J. F. Kennedy is a mérkőzések lelkes látogatói voltak. Aztán a fejlődés szinte mindent elsöpört.

1974-ben San Diego bajnokságán 250 néző előtt 1500 dollárért küzdöttek a párosok, míg az első világbajnokságon – 1987-ben Rio de Janeiróban – már harmincezer néző izgulta végig a döntőt, s a pénzdíj is 5000 dollárra nőtt. A sportág 1996-ban vonult be az olimpia történetébe, Atlantában. Ma több mint 150 országban elismert sportág.

Strandröplabda-szabályok röviden

A strandröplabdapálya méretei: 8x16 méter, hálómagasság: Nők: 224 cm, Férfiak + Mix 243 cm. Párosban 224 cm. A csapatok összetétele: 3 játékos + 1 cserejátékos. Páros: 2 játékos. A selejtező vagy csoportmérkőzések 1 játszámra 25 pontig, 2 pont különbséggel, a döntő 2 nyert játszámig tart a résztvevők számának figyelembevételével. Minden labdamenet pontot eredményez. A csapatok játszámként 1 X térfelet cserélnek, térfélcseré alatt nincs szünet, a csapatok késlel-

kedés nélkül átmennek a másik térfélre. A mérkőzésen 2 x 2 időkézésre van lehetőség. (4 x 30 mp.)

A mérkőzések folyamatosan, az előző mérkőzés végétől számítva 5 percenként követik egymást. A játékosok egy csapaton belül a jegyzőkönyvben meghatározott sorrendben nyitnak. A nyitást követően nincs meghatározott helyük a pályán, tehát bárki üthet és sáncolhat. Játszámként két cserére van lehetőség, sérülés esetén a tartalékjátékost be lehet cserélni akkor is, ha már játszott abban a szettben. Párosban nincs csere. A sánc önálló érintésnek számít, a csapatnak utána csak 2 érintése lehet. A pályán nincs középvonal, a játékosok átléphetnek az ellenfél térfelére abban az esetben, ha annak mozgását nem akadályozzák. A hálót vagy antennát érinteni tilos, kivételt jelent ha valaki a hajával véletlenül érinti azt. A pályán nincs támadóvonal (3 m-es vonal), a játékosok saját térfelükön bárki üthet és sáncolhat. A labdát a test bármely részével meg lehet játszani, kivéve a nyitást, amit sáncolni tilos, nyitáskísérlet nincs. Kosárérintéssel áttett labda nem megengedett, ejteni csak ököllel vagy nyitott tenyérrel, ütve szabad.

Forrás:

http://www.strandjatekok.com/strandjatekok_03_strandroplabda.html

6.3. STRANDVETÉLKEDŐ

Készítette: Gomány Melinda

Résztvevők: 28 fő + 4 fő játékevezető

Időkeret: 60 perc

Témák: A vízzel kapcsolatos félelmek oldása, a vízbiztonság elősegítése. A rendszeres testmozgás, valamint az egészséges életmód igényének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk és életműködéseink: testedzés, mozgás, sport. Ügyességi játékok. Játékos kapcsolatteremtés a vízzel mint természetes közeggel

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; egészséges önbizalom;
- önszabályozás – érzelmek kezelése: sikerkezelés, kudarctűrés, kitartás, tekintet másokra, személyes egészség iránti felelősség, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: problémaazonosítás és megoldás, kreativitás, kíváncsiság;
- társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készség, együttműködés, szociális érzékenység;

Eszköz-, kellékgigény:

- síp, 10 db pingponglabda, vízi rulett, 4 db homokozóvödör, 4 db evőkanál, mérőpohár, vízilabdás tépőzáras sapka, szövetlabdák, 20 db játéktárgy, homokozókészlet.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
5	„Cáparaj” című játék Egymástól 3 méter távolságra párhuzamos vonalat húzunk, a közöttük húzódó tengerbe áll be a cápa. A többiek a kis halak, akiknek át kell futniuk a cápa birodalmán. A tengerben álló cápa megpróbálja elkapni az átfutó halakat, akit elfog, az is beáll cápának, így egyre több cápa lesz, és egyre kevesebb a hal. Az utolsó halacska lesz a következő játékban az első cápa.	gyorsasági állóképesség, ügyesség, figyelemkoncentráció, reakciógyorsaság	frontális – játék	síp
5	Milyen állat lehetek? A tanulók szimpátia alapján 4 fős csoportokat alakítanak. A csoportok kiválasztanak egy vízben élő állatot (rák, hal, polip, cápa, kagyló, delfin), és a mozgását utánozzák, majd a testükkel közösen megformálják. A többiek megpróbálják kitalálni, melyik állatra gondolt a csoport.	utánzás, emlékezet, mozgási ügyesség, kreativitás, együttműködés	csoportmunka – megbeszélés, frontális – utánozó játék	
5	Pingponglabda-fújás A tanulók szimpátia alapján két csoportot alakítanak. Az ellenfelek egymással szemben állnak a vízben. A pingponglabdák a képzeletbeli felezővonalon sorakoznak. A játékevezető sípjelére a csapatok megpróbálják a labdákat átfújni az ellenfél térfelére. Az a csapat nyer, akinek a játék végét jelző sípszókor kevesebb labda van a játékterületén.	tüdőkapacitásnövelés, önszabályozóképesség, együttműködés	frontális – játék	10 db pingponglabda, síp

5	<p>Vízi rulett</p> <p>A tanulók körben állnak a vízben. A kör közepén álló tanuló fején van a vízi rulett. Ez egy olyan 1 dl vízzel megtöltött pohárszerű edény, amelyet 12 pálcika vesz körbe. Ezek közül csupán egy nyitja az edénykén lévő csapot. A középső tanuló megforgatja a rulettet a fején, miután az őt körülvevő játékosok sorban kihúznak 1-1 pálcikát. Ha valaki azt a pálcát húzza ki, amelyik a csapot nyitja, a kör közepén álló játékos fejére folyik a víz és ő cserélhet vele helyet.</p>	<p>érzelmek tudatossága, nyitottság, szociális érzékenység, figyelemkoncentráció</p>	<p>frontális – játék, egyéni munka</p>	<p>vízi rulett</p>
5	<p>Töltsd meg!</p> <p>A tanulók négy csapatot alakítanak a történelmi családjukhoz tartozás alapján. A medence egyik végén állnak fel a csapatok oszlopban. Minden csapattal szemben a medence másik végén egy-egy homokozóvödört helyez el a játékvezető. A feladat az, hogy a kiindulási helyről kanállal vizet hordjanak át a játékosok egymást váltva a vödörbe. Az a csapat nyer, amelynek utolsó tagja leghamarabb ér vissza a kiindulási helyre. Amelyik csapat a legtöbb vizet gyűjtötte össze a vödörbe plusz 2 pontot kap.</p>	<p>gyorsasági állóképesség, mozgáskoordináció, figyelemkoncentráció, ügyesség, együttműködés</p>	<p>csoportmunka – játék</p>	<p>4 db homokozóvödör, 4 db evőkanál, mérőpohár</p>
5	<p>Kapkodd a fejed!</p> <p>A tanulók 4 csapatot alakítanak az előzőek szerint. Egyszerre csak egy csapat van a vízben. A csapat egyik játékosa fejére köti a tépőzáras vízilabdásapkát. A többiek vele szemben 3 méterre helyezkednek el. Az első játékos dobja a labdát az elkapó játékosnak, aki megpróbál úgy helyezkedni, hogy a labda a fején lévő sapkára ragadjon. Ha sikerül, a csapat kap egy pontot és következik a második játékos és így tovább. Az a csapat nyer, aki a legtöbb pontot gyűjti.</p>	<p>mozgáskoordináció, reakciógyorsaság fejlesztése, célba dobás, együttműködés</p>	<p>csoportmunka – játék, páros munka – játék</p>	<p>vízilabdás tépőzáras sapka, szövetlabdák</p>
5	<p>Kincskereső</p> <p>A játékvezető a medence aljára helyez különböző tárgyakat, amelyeket a tanulóknak kell felhozni és a parton lévő vödörbe összegyűjteni. Egyszerre csak egy „kincset” lehet felhozni és kivinni a partra. Az a játékos nyer, aki a legtöbb tárgyat összegyűjti.</p>	<p>tudókapacitásnövelés, vízbiztonság növelése, gyorsaság, együttműködés</p>	<p>egyéni munka</p>	<p>20 db játéktárgy, síp</p>
5	<p>Kakasviadal</p> <p>A tanulók párokat alakítanak személyes szimpátia alapján. A vízben állva egyik a nyakába veszi a társát. Két pár kakasodik egyszerre egymás ellen. Az a páros a győztes, aki az ellenfelet ki bírja mozdítani az egyensúlyából. A nyertes páros marad mindig játékban.</p>	<p>erőállóképesség, ügyesség, egyensúlyérzék, együttműködés, térérzékelés, erő, figyelemkoncentráció</p>	<p>páros munka – játék</p>	<p>síp</p>
20	<p>Homokvárépítő verseny</p> <p>A négy család egy-egy homokvárat épít tetszés szerint. A 4 játékvezető értékeli a kész műveket.</p>	<p>kreativitás, fantázia, szem – kéz koordináció, finommotorika, együttműködés, esztétikai érzék</p>	<p>csoportmunka, egyéni munka</p>	<p>homokozókészlet</p>

6.4. FLOORBALL-BAJNOKSÁG

Készítette: Gomány Melinda

Résztevők: 4 x 7 fő + 1 fő játékvezető

Időkeret: 90 perc

Témák: Sportoljunk a társakkal együtt, rendszeres mozgásigény kialakítása. Az évszaknak megfelelő sportolási lehetőség, játék a szabadban. A sportjátékok alapja a fair play. A rendszeres testmozgás igényének, valamint az egészséges és becsületes testi és szellemi küzdelem képességének fejlesztése. Fizikai képességek növelése (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség). Testünk, életműködésünk. A floorball alapjainak elsajátítása, játékszabályok ismerete.

Eszköz-, kelléki igény:

- floorball leírása;
- 6 db sárga és 6 db piros floorballütő, floorball-labda, 2 db kapu, síp, stopper.

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- önszabályozás: tolerancia, nyitottság; érzelmek kezelése, sportszerűség, becsületesség
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: információkezelés, kreativitás, probléma-kezelés ;
- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás.

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/ fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
5	A bükkszéki strand füves pályája adja a helyszínt a bajnokság lebonyolítására. A játékvezető röviden ismerteti a játékszabályokat. A bajnokság a floorball szabályainak megfelelően zajlik, annyi módosítással, hogy a játékidő 2x8 perc szünet nélkül.	kommunikáció, információbefogadás, összefüggéslátás, megértés	frontális munka – játékvezetői magyarázat, egyéni munka	6.4.1. melléklet: floorball leírása
10	A játékvezető irányításával a tanulók bemelegítik a legfőbb izomcsoportokat, ízületeket, különös tekintettel a kar- és vállöv, valamint a láb izmaira, ízületeire.	bemelegítés, főbb izomcsoportok nyújtása, ruganyosság, lazaság, esztétikus mozgás, ritmusérzék, utánnzőkésztség, feladatmegértés	frontális munka	
70	A csapatok körmérkőzéses rendszerben játszanak, tehát mindenki játszik mindenkivel. Győzelem 3, döntetlen 1, vereség 0 pontot ér. Minden család egy-egy csapatot állít ki. Sorsolással döntenek el, hogy ki kivel játszik és azt, hogy melyik csapat kezd, melyik térélen. mérkőzés: Esterházy – Dobó mérkőzés: István – Hunyadi mérkőzés: Dobó – István mérkőzés: Esterházy – Hunyadi	koncentráció, téri tájékozódás, mozgáskoordináció, szabálytudat, együttműködő készség, tolerancia, kudarc-tűrés, szem-kéz koordináció, szabálykövetés, kondicionális képesség fejlesztés	kooperatív – csoportmunka, egyéni munka	6 db sárga és 6 db piros floorballütő, floorball-labda, 2 db kapu, síp, stopper
5	Eredményhirdetés, játékvezetői értékelés. A legtöbb pontot szerző csapat a játék győztese.	mások sikerének elismerése, kudarc-tűrés	frontális munka – megbeszélés	

6.4.1. melléklet: Floorball leírása

Floorball

A kialakulásról, a sport eredetéről

A floorball szó hallatán sokan egy rendkívül egyszerű, kisgyerekeknek szánt játékra gondolnak. Pedig ez korántsem így van! Két nemzet is a saját találmányának tartja ezt a játékot. A 60-as évek végén az Egyesült Államokban már játszották a Floorhockey nevű játékot (hasonló ütőkkel a mostaniakhoz), de ez idő tájt egy társaság Svédországban kitalált egy másik, az amerikaihoz nagyon hasonló játékot, amit Innebandynak neveztek el. Céljuk, hogy a jégkorongozni vágyó, de korizni nem tudó, vagy a hoki agresszivitásától tartóknak, egy legalább ugyanolyan élvezetes, ám sokkal tisztább játékot hozzanak létre. A svéd szövetség 1981. november 7-én alakult, a játékszabályokat is ekkor rögzítették, a Floorball név 1986-tól használatos, amikor a Nemzetközi Floorball Szövetség megalakult, Huskvarna-ban, Svédországban. Ennek első elnöke Czitrom András volt. Utána következett a finn Pekka Mukkala, majd 1996-tól Tomas Eriksson.

Az elnevezések, és jelentéseik

A Nemzetközi Floorball Szövetség foglalja magába a világ floorball-alágait, így az innebandy-t, salibandy-t, unihockey-t. Gyakran találkozhatunk az Unihockey elnevezéssel (amit legegyszerűbben a floorball kispályás változatának szoktak hívni). Azonban Dániában, Németországban, Ausztriában, Belgiumban az általunk ismert (nagy pályás) floorball megfelelője az unihockey. A skandináv országokban a mai napig az Innebandy elnevezést használják erre a nagyszerű játékra. (Hazánkban az egri csapat is ezt a kifejezést használja klubja megnevezésére: Mecman Eger Innebandy SE, <http://www.rexroth.hu/~toci/main.html>). A sport maga a jégkoronghoz hasonlítható. Mindkettőt ütőkkel játsszák, a szabályok is hasonlóak. A legnagyobb különbségek a játéktérben vannak, legfőképp a pálya anyagában. A jégkorong családjába tartozó bandy egyik mellékága valójában a floorball. Jellemzi, hogy parkettán játsszák és mint az összes bandybe tartozó sportágat, ezt is labdával. A legnagyobb rokonságban a gyeplabdával áll, annak is a parkettás változatával. A floorball a 10 év alatti gyerekek játéka volt, mivel a könnyű műanyag ütők és a labda még a kis gyerekek számára is élvezetes játékot nyújtottak. A játék több mint 20 évvel ezelőtt indult Svédországban, és napjainkban már minden kontinensen, több országban jelen van a sportág, így Magyarországon is.

Floorball események

Az első, több nemzeti csapatra kiterjedő esemény az Európa Kupa volt, amit a nőknek Helsinkiben, a férfiaknak pedig Stockholmban rendeztek meg 1993-ban.

Az első Európa-bajnokságot férfiak részére 1994-ben Finnországban, nők részére 1995-ben Svájcban rendezték; az első világbajnokságot férfiak részére 1996-ban Svédországban, nők részére 1997-ben Finnországban tartották. A '95-ös Európa-bajnokságot, a Nemzetközi Floorball Szövetség Nyílt Európa Bajnokságnak keresztelte, ezzel lehetővé téve, hogy Japán is részt vehessen rajta. A '96-os férfi világbajnokságon a Globe Arenában (Stockholm) megrendezett döntőre 15 106 jegy kelt el, ez Svédországban azóta is vezeti a fedett létesítményben rendezett sportesemények között a jegyeladási listát.

2001-ben tartották Németországban az első 19 éven aluliak részére kiírt világbajnokságot (U19). 2002-ben pedig már az első Floorball Egyetemi Világbajnokság is megrendezésre került, ennek Svédország adott otthont.

A magyarok

Magyarországon a játékot 1989-ben mutatták be, amit Palánklabda névre kereszteltek. Még ebben az évben, 1989 szeptemberében megalakult a Magyar Palánklabda Szövetség, ebben szinte az elsők közt voltunk. De van, amiben vezetjük a történelmet: a magyar floorball szövetség volt az első a floorball történetében, akit kidobtak a nemzetközi szövetségből; ennek oka, hogy nem fizettük az éves tagsági díjat. A megszűnt szövetség jogutódjának tekinthető a ma is fennálló Magyar Floorball Szövetség, ami 1997. július 11-én jött létre, melyben nagy szerepe volt a már említett Czitrom Andrásnak (aki egyébként az IFF elnöke volt 1986 és 1992 között). Jelentős fejlődés ekkor indult meg: főleg a fiatalok, általános és középiskolások kezdtek el játszani. 1998-tól diákolimpiai sportág lett, ahol több mint száz csapat indul, melyek száma folyamatosan növekszik. A korosztályos versenyeken túl jelenleg működik egy női első osztály (OB I.) és a férfiaknál egy első- (OB I.), egy másodosztály (OB II.), és idén (2004-ben) megindultak az OB III. küzdelmei is. Magyarország első fontosabb hivatalos mérkőzését az 1994-es Európa Bajnokságon játszotta a norvégokkal, ahol 7:2-re kikapott. Nemrég, 2003. november 14–16-a közt rendezték meg az első Hungária Kupát Budapest és Komárom közös rendezésében, ahol Európa legjobb csapatai közt Magyarország a harmadik lett. A bronz meccsen 11:10-re, aranygóllal múlták felül a szlovákokat. A regisztrált játékosok száma a 2003-as felmérés alapján 700, ami hozzá sem hasonlítható a Svédországban játszó 118 275 játékoshoz. A klubok száma is sokkal kevesebb: nálunk 20, míg a listát vezető svédeknel 1323. A környező országok közül Csehország vált a sportág központjává, ezt támasztja alá 24 942 regisztrált játékosuk, 311 jegyzett egyesületük, és hogy ők játszhatták idén a világbajnokság döntőjét a svédek ellen.

A szabályok:

1. A játéktér egy 40 x 20 m-es terület, amelyet egy 50 cm magas, lekerekített sarkú palánk fog körbe.
2. A kapuk méretei: 160 x 115 x 40/65 cm. A rendes játékidő 3 x 20 perc, 2 x 10 perces szünettel.
3. A rendes játékidő alatt mindkét csapatnak lehetősége van arra, hogy egyszer időt kérjen, amelyet az idő kikérése utáni első játékmegszakításakor használhat ki.
4. Minden csapat legfeljebb 20 játékost nevezhet.
5. Játék közben csapatonként legfeljebb 6 játékos tartózkodhat egyidejűleg a játéktéren, akik közül csak egy lehet a kapus. Lényeges, hogy a kapusnak nincs ütője.
6. A mérkőzés során bármikor és akárhányszor lehet cserélni.
7. Az ütő feje nem lehet éles és 30 mm-nél jobban meghajlított.
8. 2 perces kiállítást ér:
9. Ha egy mezőnyjátékos az ütőjével vagy a lábával a labdát térdmagasság fölött játssza vagy próbálja megjátsszani, és ezzel jelentős előnyhöz jut.
10. Ha egy játékos az ellenfelét durván a palánknak vagy a kapunak löki.
11. Ha egy játékos megszegi a 3 m-es távolságtartás szabályát szabadütésnél vagy beütésnél.
12. Ha egy helytelen csere történik.
13. Ha egy mezőnyjátékos megállítja vagy megjátssza a labdát, miközben ül vagy fekszik a pályán.
14. Ha egy mezőnyjátékos részt vesz a játékban ütő nélkül.
15. Ha egy játékos ismétlődően szabadütéshez vezető szabálytalanságokat követ el.
16. 5 perces büntetést ér:
17. Ha egy játékos eldobja ütőjét vagy más felszerelését a játék alatt.
18. Ha egy mezőnyjátékos ütőjével megakasztja az ellenfél játékosát.

Forrás:

<http://users.atw.hu/szegedife/florbhis.htm>

7.1. TÁBORZÁRÓ FOGLALKOZÁS

Készítette: Herpainé Lakó Judit

Résztevők: 28 fő + a táborban részt vevő táborvezetők, foglalkozásvezetők + 1 fő játékvezető

Időkeret: 60 perc

Témák: A táborban történtek összegzése játékos formában, ezután a foglalkozás után következik a tábor hivatalos zárása.

Eszköz-, kelléki igény:

- láda lakattal
- papírok
- íróeszközök

A kompetenciafejlesztés fókuszai:

- társas kompetenciák: kommunikációs készség, együttműködés, feladatvállalás;
- önismerettel összefüggő kompetenciák: hitelesség, identitás, önállóság;
- önszabályozás: véleményalkotás, nyitottság;
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív képesség: az információ rendszerezése, információfeldolgozás, kreativitás, egyéni kifejezőkészség;

Idő /perc/	Tartalom/tevékenység	Tevékenység célja/fejlesztendő kompetenciák	Munkaformák, módszerek	Eszközök/mellékletek
40	Családok búcsúzása Láda a jövő emberének A búcsúzáskor mind a négy család a családi krónikáját, melyet a tábor ideje alatt vezetett, elhelyezi a ládába. A krónika a saját maguk által készített iniciáléval, címerrel ellátott, merített papírból készült könyvük, melyet a nyitónapon készítettek el. Ebbe vezették az elmúlt napok fontos eseményeit, történéseit, a családtagokkal történt fontos momentumokat. A ládába helyezés ünnepélyes keretek közt zajlik, először minden család felolvassa a naplóba leírt élményeit, eseményeit. Elmondják a családjuk legendáját, indulóját, énekelhetnek is. Végezetül a láda lezárásra kerül, egy lakattal zárul, melyet a táborvezetők fognak őrizni. Minden bizonnyal érdekes emlék lesz a láda tartalma a jövő táborozói számára!	kreativitás, kifejezőkészség, kommunikáció, egymásra figyélés, érzelmek kifejezése	frontális munka, egyéni, illetve csoportmunka, irányított beszélgetés, csoportos értékelés	láda lakattal
20	Családtagok búcsúzása Elérkezett a táborzáró foglalkozás utolsó mozzanata, a tábor történéseit, a család életét a családtagok külön is kiértékelik. Majd minden családtag elindít egy papírlapot, rajta a nevével. A többiek a tábor ideje alatt tapasztalt pozitív benyomásokat felírják, kiegészíthetik esetleg egy-egy szép tábori emlékkel, gondolattal, közös élménnyel is. Ezt az emléklapot mindenki hazaviszi. A családtagok búcsút vesznek egymástól.	kifejezőkészség, egymásra figyélés, érzelmek kifejezése	frontális munka, egyéni, illetve csoportmunka, irányított beszélgetés, csoportos értékelés	íróeszközök papírok

Táborgyűlés

Foglalkozás közben

Ismerkedés családjunk történetével

Művész úr

Az Eszterházy-család családfája

Alakul a címerünk

Mindenkinek meg van a feladata

A Hunyadiak családfája lassan elkészül

Szent István családja és címere

Valami ilyesmit kellene készítenünk...

Vidámság mindenk felett

Az alkotók

Csendélet családfákkal I.

Csendélet családfákkal II.

Csendélet családfákkal III.

Csendélet családfákkal IV.

A zene az kell...

A jelmondatunk

Őskori túra az Ilona-völgybe

Egy turista mit tehet, örül, hogy itt lehet!

Ősbikinik

Tudtátok hogy már az őskorban is létezett tanga?

Barlangrajz-kiállítás és őskori eszközök tárlata

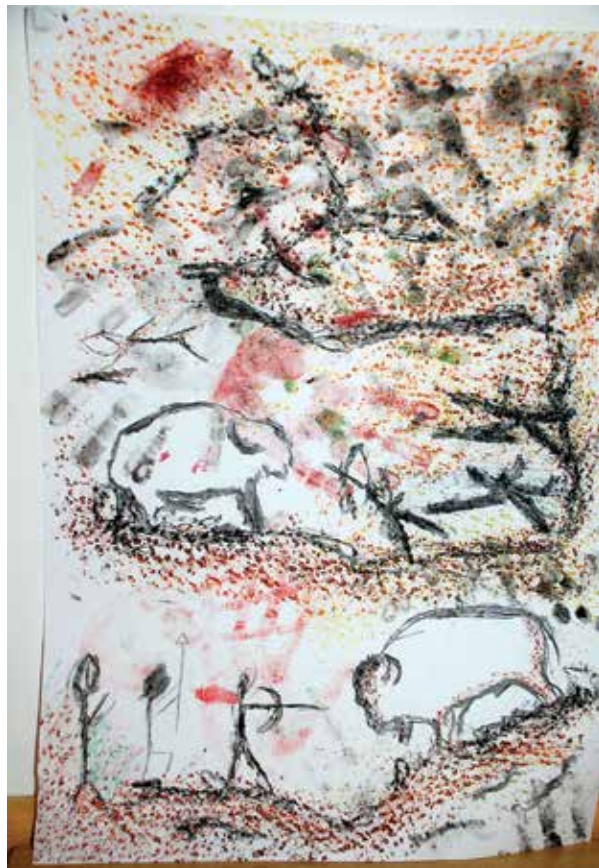
A hitelesség kedvéért

Egy turista mit tehet, örül, hogy itt lehet II.

Ide nekem a mamutot

Barlangrajz I.

Őskori jelenet

Teljes harci díszben I.

Teljes harci díszben II.

Rémisztő őskori vadászati eszközök

Halászat

Vadászat előtt I.

A vadászat sikeres volt...

Vadászat előtt II.

Melinda főössasszony

Őskisasszonyok

Tünde és Melinda főössasszonyok figyelik a vadászati fortélyok elsajátítását

Drámajátékok

Amikor az ókori olimpiai játékok ötvöződnek az újkori játékokkal

Kocsihajtás

Vidd az olimpiai lángot!

Lovaglás

Vágta

Sífutás kicsit másképpen

A kardvívás alapjai

Kardvívás

Így készül a fonott makramé karkötő

Ilyen lesz a karkötő

Ékszergyártó sor

Az elkészült karkötők

A középkori kódex címlapja

Munka közben

A pecsét már szárad

Kódex tervezők

Kódex címlapok és iniciálék

Készülnek a papírlapok

Papírmerítés után

Száradnak a kódexlapok

Tervezési fázis

Középkori divat

Varrjuk a középkori öltözetet

Készül a ruha

Alakulnak az öltözékek

Megelevenedik a középkor

A középkor divatja II.

Trubadúrok leszünk

Gyakorolnak a trubadúrok (vagy trubadurinák)

A trubadúrok hangolnak

Szerenád I.

Szerenád II.

Aki a szerenádot kapja

Esti divatbemutató

Úrhölgy és legény

Közös éneklés

A hangulat kiváló volt

Térképes vadászat

Jutka főösasszony magyaráz

Útkeresés a fűben

Úton a nagy fa felé

Találtam valamit

Próbálunk elvegyülni a fűben

Geszzenyefák árnyékában

Mindenki keres

Aki keres, az talál!

Hogy is lesz ebből találmány?

Munka közben

A nagy talány, avagy hogyan került a citrom ide

Hogyan is működik a titkos tinta?

Tesztelés alatt a találmány

Kezdődik a számháború a szabadalmi jogokért

Taktika

A fa jótékony takarásában

Réka főasszony erőt gyűjt

A floorballozáshoz mindig van energia

Vízibalett...

...vagy szinkronúszás?

Pihenőidőben előkerül a kártya is

TÁBOROZNI JÓ!

KÖZÖSSÉG, TANULÁS,
SZABADIDŐ, JÁTÉK

ISBN 978-615-5250-57-6

